Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Eva Košir

Priprava socialnega dela na okoljsko katastrofo in njene socialne posledice

Magistrsko delo

Škofja Loka, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Eva Košir

Priprava socialnega dela na okoljsko katastrofo in njene socialne posledice

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Irena Šumi

Škofja Loka, 2023

Zahvale

Mentorici doc. dr. Ireni Šumi za vso strokovno pomoč in neprecenljive nasvete ter vsem sogovornikom, ki so me spustili v svoj svet.

Moji zlati družini, možu Nejcu in sinu Cenetu, ki ste ves čas verjeli vame in me neomajno podpirali. Mami je uspelo!

Prijateljicama Špeli in Urški, ki sta me na celotni poti študija ves čas spodbujali.

Hvala tudi vsem ostalim, ki so mi v vseh teh letih stali ob strani

PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Avtorica: Eva Košir
Naslov: Priprava socialnega dela na okoljsko katastrofo in njene socialne posledice
Kraj: Škofja Loka
Leto: 2023
Število strani: 94
Priloge: 2
Mentorica: doc. dr. Irena Šumi

Avtorski izvleček: V svoji magistrski nalogi se bom osredotočila na aktualne izredne razmere in na kakšen način lahko stroka socialnega dela v takšnih situacijah ukrepa in pomaga. Menim, da pripravljenost ustanov socialnega varstva v primeru naravnih ali po človeku povzročenih nesreč prešibka. Velikokrat se socialne delavke in delavci aktivirajo šele, ko se nesreča že pripeti. Ljudi zaradi pomankanja kadra nato hitro pustijo same, za prebivalce pa se morda šele takrat začne težka pot. Socialni delavci se mnogokrat le prostovoljno vključujejo v sistem zaščite in reševanja, saj imajo željo pomagati posameznikom in skupnosti na način, da je oseba slišana v stiski. V svoji nalogi želim raziskati kordinacijo med centri za socialno delo in ostalimi organi, ki so prisotni na dogodkih, ter predstaviti predloge pomoči, ki bi ga centri za socialno delo v takih primerih lahko uporabili. Eden izmed pomembnih faktorjev pri reševanju in zaščiti predstavljajo poklicni gasilci. Poklicni gasilci lahko s svojim znanjem pomembno pripomorejo k ozaveščanju celotnega prebivalstva glede preventive na področju naravnih ali po človeku povzročenih nesreč. Tako kot prebivalci pa so lahko tudi sami žrtve travmatskih dogodkov, kar posledično povzroči travmatski stres. Po takšnih dogodkih jim je potrebno omogočiti oziroma organizirati psihocosicalno pomoč. Država je šele v zadnjih letih gasilce vključila v načrtno strokovno pomoč v primeru psihosocialnih težav. Po zahtevnejših in resnejših intervencijah lahko gasilce podprejo zaupniki in poskrbijo za tovariško podporo. Zaupniki so namreč izkušeni zaposleni, ki v timu uživajo dober ugled in jim sodelavci zaupajo.

Ključne besede: izredne razmere, poklicni gasilci, socialno delo v izrednih razmerah, kordinacija med organizacijami, travma

Title: Social work's preparedness for environmental disasters and their social consequences

Abstract: In my master's thesis, I will focus on current emergency situations and how the social work profession can intervene and help in such situations. I believe that the preparedness of social welfare agencies in the event of a natural or man-made disaster is low. Often, social workers are activated only after the disaster has already occurred. People are then quickly left on their own due to a lack of staff, and that is when the hard road for the population begins. Social workers often only volunteer in the shelter and recovery system because they have a desire to help individuals and communities in a way that makes a person's voice heard in their time of need. In my paper, I would like to explore the coordination between social work centres and other agencies present at incidents and offer suggestions for support that social work centres could use in such cases. One of the most important factors in rescue and protection is the professional firefighters. Professional firefighters can play an important role in raising awareness among the general population regarding the prevention of natural or man-made disasters. However, like the general population, they can also be victims of traumatic events that lead to traumatic stress. After such events, it is necessary to offer or organise psychosocial support. Only in recent years has the state included firefighters in planned professional support for psychosocial problems. After more complex and serious incidents, firefighters must be supported and accompanied by trusted persons. Confidants are experienced employees who enjoy a good reputation within the team and enjoy the trust of their colleagues.

Key words: emergency, professional firefighters, emergency social work, inter-organisational coordination, trauma

KAZALO:

1. Teoretični uvod 1
1.1. Izredne razmere 1
1.1.1. Vrste razmer in nesreč 2
1.1.1.1. Aktualne izredne razmere 4
1.1.2. Pripravljenost države na izredne razmere 6
1.1.3. Zakonodaja na področju izrednih razmer 7
1.2. Delo poklicnega gasilca/gasilke 8
1.2.1. Seznam zakonov, podzakonskih aktov in predpisov 10
1.2.2. Organigram javnega zavoda 10
1.2.3. Stres pri poklicnih gasilcih 11
1.2.4. Ozaveščanje javnosti o izrednih razmerah 12
1.3. Socialno delo v izrednih razmerah 13
1.3.1. Vloga socialnega dela v izrednih razmerah 14
1.3.2. Koordinacija in povezovanje z drugimi organizacijami 16
1.3.3. Delo in naloge socialnih delavcev v izrednih razmerah 17
2. Problem 21
3. Metodologija 23
3.1. Vrsta raziskave 23
3.2. Merski instrument 23
3.3. Populacija in vzorec 23
3.4. Zbiranje podatkov 24
3.5. Obdelava in analiza podatkov 24
4. Analiza in rezultati 25
4.1. Poklicni gasilci 25
4.1.1. Gasilstvo 25
4.1.2. Naravne ali po človeku povzročene katastrofe 29

4.1.3. Travma 36
4.2. Socialna delavka/socialni delavec 42
4.2.1. Delovanje centra za socialno delo v primeru izrednih razmer 42
5. Razprava 49
6. Predlogi 52
7. Uporabljena literatura 54
8. Priloge 62
8.1. Vprašalnik 62
8.2. Zapisani intervjuji 64
8.2.1. Zapisi intervjuvev poklicnih gasilcev 64
8.2.2. Zapisi intervjuvev socialnih delavk 84

1. Teoretični uvod

Dogodki izrednih razmer so se v zadnjih dveh desetletjih podvojili, kar lahko povzroči različne vrste nepričakovanih dogodkov za ljudi in naravno okolje. Taki dogodki nastopijo nepričakovano, škoda pa ni vedno prisotna samo v fizičnem okolju, ampak se lahko pojavijo tudi različne psihosocialne posledice za ljudi ali celotne skupnosti na prizadetih področjih (Gril in Šeme, 2021).

Pripravljenost ustanov na področju socialnega varstva za naravne in druge nesreče je pri nas prešibka, socialno delo pa tudi formalno ni umeščeno v sistem varstva pred naravnimi in po človeku povzročenimi nesrečami. Ne glede na vrsto nesreče je socialno delo sistemsko izključeno (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010). Socialne delavke se mnogokrat prostovoljno vključujejo v sistem zaščite in reševanja, saj imajo željo pomagati posameznikom in skupnosti na način, ki omogoča, da je oseba v stiski slišana. Sodelovanje med njimi in skupnostjo poteka na sistemu izboljšav za krajana in skupnost, saj so slednji velikokrat deležni neustreznih ukrepov in pristopov državnih organov, kar za njih predstavlja še dodatni vir stisk (Škerjanc in Lamovšek, 2010).

Travm in stisk pa ne doživi samo prizadeto prebivalstvo, ampak tudi ljudje v nekaterih poklicih, ki so kot prvi posredovalci prisotni na kraju reševanja. Poklicni gasilci so lahko zaradi narave dela vsakodnevno izpostavljeni stresnim okoliščinam. Država je gasilce šele v zadnjih letih vključila v načrtno strokovno pomoč v primeru psihosocialnih težav. Po zahtevnejših in resnejših intervencijah lahko gasilce podprejo zaupniki in poskrbijo za tovariško podporo. Zaupniki so namreč izkušeni zaposleni, ki v timu uživajo ugled in jim sodelavci zaupajo. Lahko opravijo individualni ali skupinski razbremenilni pogovor. Pri skupinskem razbremenilnem pogovoru zaupniku mnogokrat opazijo zadrego. Menijo, da gasilci o svojih občutkih sploh ne znajo spregovoriti, saj tega niso vajeni. Na dan pa lahko privrejo tudi pretekle nepredelane travme (Lavrič in Štirn, 2016).

1.1. Izredne razmere

Narava in človek s svojimi dejavnostmi povzročata izredne razmere, ki posledično ogrožajo življenja ali zdravje ljudi in živali, povzroči pa se škoda tudi na premoženju in ostalih materialnih stvareh (Ahčan, 2007). Že v Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami

(2006) je kot izreden dogodek opisana nesreča, povzročena zaradi nenadzorovanih naravnih ali drugih sil, ki povzročijo škodo, kjer je za njihovo obvladovanje in nadzor potrebno uporabiti posebne ukrepe, sile in sredstva. Ljudje so v trenutkih nesreče postavljeni v težke okoliščine, kjer se morajo soočiti z izgubo človeških življenj ali materialnih dobrin, kar predstavlja težko psihično in fizično obremenitev (Jevšnik, Slabe in Bauer, 2012).

Posamezne skupnosti ali celotna družba se zaradi katastrof, kot so: »[...] naravne nesreče, onesnaževanje okolja, oboroženi spopadi in pandemija [...]« (Gril in Šeme, 2021), soočijo z izrednimi razmerami, kjer je njihov glavni cilj omiliti ali odpraviti tveganje in vzpostaviti stabilne razmere v skupnosti. Ti dogodki se namreč pojavijo nepričakovano, škoda pa ni prisotna samo v naravnem in fizičnem okolju, ampak se pokažejo tudi številne psihosocialne posledice za ljudi ali celotne skupnosti na prizadetih območjih (Gril in Šeme, 2021). Ob dogodku se pojavi panika, ropi in tatvine ter nesocialno vedenje, kar se povezuje s t.i. »sindromom nesreč«. Neodločnost, neobvladljivo kričanje, avtomatsko vedenje itd. lahko pripišemo sindromu, ki ga izkazujejo žrtve (Polič, 1994).

Poznamo številne vzroke naravnih ali drugih nesreč, kot so višanje okoljske temperature, podnebne spremembe, globalno segrevanje ozračja, razni vremenski dogodki, zloraba tehnologije, razne politične napetosti itn. (Gillespie in Danso, 2010). Pomembno je namreč, da se osredotočimo tako na geografsko lego kot tudi na finančna, gospodarska in socialna tveganja, ki pomembno stopnjujejo varnost ali ogroženost ter povečujejo njune učinke in posledice (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS, 2010).

1.1.1. Vrste razmer in nesreč

V Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN) imamo v 8. členu opredeljenih več vrst nesreč. **Naravne nesreče** so nam razmeroma že znani pojavi, ki se kažejo kot močne in nenadne klimatske in meteorološke, geofizikalne in biološke spremembe. Malo je krajev, kjer ne bi poznali nikakršnih nesreč, vendar moramo vedeti, da se določene naravne nesreče ne pojavijo povsod, ampak so značilne samo za določeno geografsko območje (Polič, 1994).

Naravne nesreče, navedene v *Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami* (2006), so:

- poplava,
- potres,
- zemeljski plaz,
- visok sneg,
- snežni plaz,
- močan veter,
- toča,
- pozeba,
- žled,
- suša,
- požar v naravnem okolju,
- množični pojav nalezljive človeške, živalske ali rastlinske bolezni,
- neugodne vremenske razmere po predpisih o kmetijstvu in odpravi posledic naravnih nesreč, ki jih povzročijo žled, pozeba, suša, neurje, toča ali živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci,
- druge nesreče, ki jih povzročijo naravne sile.

Druge nesreče, ki so v *Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami* (2006) opredeljene so:

- nesreče v cestnem, železniškem in zračnem prometu,
- požar,
- porušitev jezu,
- rudniška nesreča,
- jedrska nesreča,
- nesreče, ki jih povzročijo aktivnosti na morju,
- vojna, izredno stanje, uporaba orožij ali sredstev za množično uničevanje ter teroristični napadi s klasičnimi sredstvi in druge oblike množičnega nasilja,
- druge ekološke ter industrijske nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo in ravnanjem.

Druge nesreče so nesreče, ki so bile v preteklosti manj znane, vendar se zdaj z njimi soočamo vsakodnevno. Za *tehnološke nesreče* je značilno nenadnost in napovedljivost. Redkokdaj je pri teh nesrečah prisotno opozorilo, da bo prišlo do nesreče. Tudi tehnologija naj bi bila narejena

tako, da do nesreč ne bi smelo priti. Nesreče niso načrtovane, zato ljudje ob samem dogodku ne vedo, kako bi odreagirali (Polič, 1994).

Kot tehnološke nesreče je Phillips (2009) opredelil:

- kemične eksplozije,
- transportna razlitja,
- odlaganje strupenih odpadkov.

Industrijske nesreče imajo poleg kratkotrajnih posledic lahko tudi dolgotrajne posledice za ljudi, živali, okolje in hrano. Te nesreče so zaradi tehnoloških nadzornih ukrepov manj verjetne kot naravne, vendar lahko pride do izgube nadzora pri delu v obratih z nevarnimi snovmi (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, 2019).

Med druge nesreče poleg že opredeljenih nesreč štejemo tudi *ekološke nesreče,* ki so nastale zaradi nenadzorovanega ali nepredvidenega posega v okolje, kjer je posledično ogroženo življenje ali zdravje ljudi (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 2006). Ekološke nesreče niso omejene ne časovno ne prostorsko, saj lahko prizadenejo velike površine in nikoli ne vemo, če morda najhujše še prihaja (Polič, 1994).

Naravne in druge nesreče imajo mnogo podobnosti in razlik. Naravne nesreče so bolj napovedljive kot druge nesreče. Oboje lahko povzroči vidno uničenje okolja, vendar lahko druge nesreče okolje zapustijo na videz nedotaknjeno, a polno skritih groženj (npr. radioaktivnost, strupi). Lahko trdimo, da so ljudje posredno ali neposredno vključeni v nastanek drugih nesreč, saj odražajo neuspeh sistema, ki je bil nekoč nadzorovan (Polič, 1994).

1.1.1.1. Aktualne izredne razmere

<u>Požar v Preddvoru</u>

V začetku leta 2022 smo bili priče obsežnemu požaru v občini Preddvor. Na Potoški gori in Babi nad Potočami je izbruhnil požar, ki ga je gasilo več kot 260 gasilcev. Pri gašenju so pomagali štirje helikopterju Slovenske vojske, prvič pa je iz hrvaškega mesta Zadar priletel tudi Kanader, ki je odločilno pomagal pri gašenju požara (STA, 2022b).

Zaradi hudih podnebnih kriz so se v letu 2022 množile naravne nesreče, ki so povzročile škodo, kakršne ne pomnimo. Priče smo nenehnemu naraščanju števila teh nesreč, ki ne prizadenejo samo prebivalstva, ampak tudi sam ekosistem. Ob dogodkih so prisotne smrtne žrtve (v primeru požara v občini Preddvor jih ni bilo), razseljevanje ljudi in živali ter uničenje gozdov, ki za svojo obnovitev potrebujejo mnogo let. Hudi vremenski pojavi bodo vsako leto številčnejši, pogostejši in močnejši (Omarjee, 2022).

Požar na Krasu

V zadnjem času se naša družba vedno bolj pogosteje srečuje z naravnimi katastrofami, ki se kažejo kot posledice podnebnih sprememb. Tako se družba znajde v izrednih razmerah, kjer so primorane reagirati, da s skupnimi ukrepi zajezijo nevarnost, ki jim preti (Gril in Šeme, 2021).

Požar na Krasu se je pričel 15. julija 2022 in se je v zgodovino Slovenije zapisal kot najbolj obsežen požar pri nas. Pri gašenju požara je sodelovalo več kot 2000 posameznikov (civilna zaščita, poklicni in prostovoljni gasilci, policija, gozdarji ter prostovoljci), ukrotiti pa jim ga je uspelo v desetih dnevih, brez smrtne žrtve (Juri, 2022).

Tudi na Hrvaškem je bilo v letu 2022 zabeleženih 50 odstotkov več požarov, kjer je bilo tudi povečano število smrtnih žrtev (STA, 2022a). Zaradi hudih podnebnih sprememb povsod prihaja do neustavljivega segrevanja ozračja, kar bo posledično povzročilo bolj sušna poletja in vedno več požarov v naravi (Juri, 2022).

Požar na Krasu je združil celo Slovenijo; čeprav velike nesreče mnogokrat razdrejo mreže ljudi, se v tem primeru to ni zgodilo. V času požara se je oblikovala socialna opora, ki je definirana kot pomoč, ki jo posameznik potrebuje in pričakuje (Čačinovič Vogrinčič, 1994). Prebivalci ogroženih vasi so stopili skupaj in z napitki ter prigrizki pomagali izčrpanim gasilcem s terena. Vsak dan so stali ob cesti in ploskali konvojem gasilskih vozil, ob cestah pa so bili izobešeni zapisi zahval. Katastrofa, ki jo povzročijo velike nesreče, je lahko zelo ogrožujoča za posameznikov svet, prisotni so tudi strah, negotovost in trpljenje. Zaradi tega je pomembno, da ohranimo zatečene socialne mreže ali stkemo nove (Čačinovič Vogrinčič, 1994).

Suša po celotni Sloveniji

V letu 2022 je suša prizadela celotno Slovenijo. Koliko huda je bila škoda, je bilo predvsem odvisno od količine padavin in tipa tal. Najbolj prizadeta območja so bila del Gorenjske, Obalno-kraška, Kras, celotno Podravje in Bela krajina. Suša v letu 2022 je bila hujša kot v letu 2017, ki je že bila označena kot naravna nesreča. Največ težav so imeli živinorejci, ki so s težavo priskrbeli krmo za svojo živino, cene žit pa so bile zelo visoke (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2022). Suša je povzročila izredno nizke vodostaje rek na Gorenjskem, kar je stopnjevalo onesnaženost vode in bujno rast alg (Jereb, 2022).

Države, ki so bile poleg Slovenije močno prizadete, so Francija, Španija, Italija, Nemčija, Romunija, Madžarska in Hrvaška. V času cvetenja in zorenja pridelkov smo se v Sloveniji in drugod soočili s pomanjkanjem padavin, kar je privedlo do opozorilnih vrednosti za sušo (STA, 2022c). Občine po Sloveniji so omejile porabo vode, za bolj drastične ukrepe pa so se odločili v sosednji hrvaški Istri, kjer so prepovedali uporabo vode za pranje vozil in javnih površin, zalivanje zasebnih in javnih zelenih površin ter tuširanje na plažah in kopališčih. Tuširanje na plažah je bilo prepovedano tudi na slovenski obali. Za take ukrepe so se odločili na podlagi takratne vremenske napovedi, ki ni obetala obilnejših padavin (STA, 2022d).

1.1.2. Pripravljenost države na izredne razmere

Nesreče bodo stalne spremljevalke naših življenj. Nastanek izrednih razmer, v katerih je lahko prizadet posameznik ali skupina ljudi, je vedno mogoč, vedno pa nastane v nekem okolju, kar vedno učinkuje na temeljno družbeno skupnost. Ko pride do nesreče, se ne pojavi samo en problem, ampak se soočimo z vrsto nerešenih vprašanj. Zaradi tega je izredno pomembno, da se lokalne skupnosti in njihove uprave na to dobro pripravijo (Kus, 2010).

Ljudje mnogokrat mislimo, da bodo naravne nesreče prizadele druge, nas pa ne. To se kaže kot posledica dojemanja odsotnosti ogroženosti v vsakdanjem življenju posameznika. Znanje je zagotovo povezano z dojemanjem ogroženosti, zato na učinkovito zmanjševanje ogroženosti zagotovo vplivajo dolgoročne dejavnosti, kakršna je izobraževanje. Pripravljenost na nesreče je potrebno podkrepiti iz vseh zainteresiranih strani, vključno z mediji, strokovnjaki, šolo in vlado. Znanje je ključni dejavnik pri povečanju odpornosti družbe v primeru naravnih ali drugih nesreč. **Preventiva** mora biti v ospredju: redno izobraževanje in raziskovanje na tem področju je potrebno spodbujati (Komac, Zorn in Ciglič, 2011).

Ko pride do naravne ali druge nesreče, je pri odzivanju prisotno pomanjkanje časa, pristik, da se ukrepa hitro, spreminjanje prioritet ter omejitev dvomljivega toka informacij (Alexandar, 2000). Nesreča se zgodi kot bliskovit dogodek, kjer je prisoten stres, ki ga doživlja manjša skupina posameznikov, ki mora na podlagi nepopolnih informacij sprejeti pomembne in težke odločitve. Cilj ob dogodku je »[...] ugotoviti vse vire nevarnosti, vire in organizacijske zmožnosti, zagotoviti upravljanje in z njimi, tudi koordinacijo v času trajanja nesreče ter hitro obnovo oziroma vzpostavitev normalnih razmer - razmer, kakršne so bile pred nesrečo.« (Kus, 2010).

Za ureditev sistema je pri nas **pristojna država**, ki je hkrati pristojna še za pripravo in uresničitev programa in načrta varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Država je skupaj s lokalno skupnostjo pristojna za organizacijo preventivnih ukrepov. Pristojna je za izvajanje opazovanja, obveščanja in alarmiranja. Po naravni ali drugi nesreči je država pristojna za ocenitev škode, kjer teži k preprečitvi nadaljnjega nastajanja škode in zmanjševanja pogojev za življenje. Temeljna naloga sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kjer je pristojna država, so tudi izobraževanja in usposabljanja za zaščito, reševanje in pomoč (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 2006).

Prebivalci, ki so utrpeli naravno ali drugo nesrečo, ne bi smeli biti odvisni zgolj od humanitarnih organizacij, ampak bi morali biti deležni pomoči služb, ki so vključene v sistem zaščite in reševanja. V sistem bi morale biti vključeni: socialne službe, nevladne in humanitarne organizacije, ki se morajo držati protokolov. **Protokoli** morajo vsebovati naloge služb, ki so formalno vključene v ta sistem. V občinah, kjer so bile socialne službe in ostale organizacije vključene s sistem zaščite in reševanja že od samega začetka krizne situacije, je prisotna večja odzivnost in učinkovitost pomoči (Rode in drugi, 2010).

1.1.3. Zakonodaja na področju izrednih razmer

V sistem varstva zaščite in reševanja uvrščamo ustavo, zakone (našteti spodaj) in druge predpise ter pogodbe, konvencije in mednarodno pravo. Namen zakonov je doseči cilj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kjer bi zmanjševali število nesreč, žrtev in drugih posledic. Država, občine in druge samoupravne lokalne skupnosti pa so primorane organizirati varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami kot enoten in celovit sistem v državi. To obsega: »[...] programiranje, načrtovanje, organiziranje, izvajanje, nadzor, financiranje ukrepov ter

dejavnosti za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami« (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 2006).

Med osnovne zakone varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami uvrščamo:

- Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz),
- Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN),
- Zakon o varstvu pred utopitvami (ZVU),
- Zakon o gasilstvu (ZGas),
- Zakon o materialnih dolžnosti (ZMatD),
- Zakon o Rdečem križu Slovenije (ZRKS).

Načrti se izdelajo v skladu z Uredbo o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Ur. l. RS 24/2012), Zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur. l. RS 51/2006) in z Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Ur. l. RS 26/2019) (Uprava RS za zaščito in reševanje, 2018).

Izkušnje iz preteklosti so pokazale, da je načrtovanje, usposabljanje in izvajanje psihosocialne pomoči potrebno urediti tudi v Sloveniji, zato se je Republika Slovenija pridružila projektu *Evropska mreža za travmatski stres* in izdelala *Smernice za psihosocialno pomoč po velikih nesrečah*, kar predstavlja temelj slovenskih smernic za pomoč po večjih nesrečah. Smernice so namenjene organizatorjem in izvajalcem psihosocialne pomoči po večjih nesrečah. V slovenskem pravnem redu namreč ni temeljnega predpisa, ki bi urejal področje psihosocialne pomoči (Uprava RS za zaščito in reševanje, 2018).

1.2. Delo poklicnega gasilca/gasilke

Osnovna merila za organiziranje in opremljanje gasilskih enot (10. člen, ZGas, 1994) vplivajo na vzpostavitev poklicne gasilske enote, kjer enota na to predstavlja osrednjo enoto v občini in posreduje na območju celotne občine v skladu z operativnim načrtom, ki ga občina ima (12.a člen, ZGas, 1994). V poklicnih enotah so zaposleni poklicni gasilci. Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje (Gasilska brigada Ljubljana, b.d.):

- dosežena srednja tehnična ali srednja strokovna izobrazba,
- psihofizična in zdravstvena sposobnost,

- izpit za voznika B kategorije,
- da kandidat ni v kazenskem postopku oz. da ni bil pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje zoper življenje, telo in premoženje,
- zaželeno vsaj dve leti delovnih izkušenj,
- prednost predstavlja poznavanje dela gasilske organizacije (prostovoljni gasilec).

Posameznik, ki želi postati poklicni gasilec, mora opraviti usposabljanje v gasilski šoli po programu za poklicnega gasilca (Zakon o gasilstvu, 1994). Ministrstvo za obrambo razpiše dokumentacijo za kandidate, ki želijo pridobiti poklic gasilca (Izobraževalni center za zaščito in reševanje Republike Slovenije & Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, 2021). Usposabljanje se odvija na objektih, poligonih in drugih površinah Izobraževalnega centra za zaščito in reševanje RS na Igu in v Sežani ter drugih objektih, poligonih na območju RS (Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, 2021).

Preden člani pristopijo k usposabljanju, morajo predložiti dokazila (našteta zgoraj) in opraviti psihofizični preizkus, ki ga določa Pravilnik o ugotavljanju psihofizičnih sposobnosti kandidatov za vpis v Program usposabljanja za pridobitev poklica gasilec (Ministrstvo za obrambo, 2022). Pravilnik določa izvajalca, komisijo, način izvedbe in ocenjevanje ter merila, ki jih mora posameznik doseči, da se lahko vpiše v program usposabljanja. Opraviti morajo preizkus fizičnih sposobnosti in psihološki pregled (Ministrstvo za obrambo, 2022).

Usposabljanje za pridobitev poklica gasilec traja 24 tednov oziroma 919 pedagoških ur. Stroški usposabljanja znašajo 6.550,00 € na kandidata, ki jih krije Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje na podlagi 20. člena Uredbe o organizaciji, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč. Stroški nastanitve in prehrane pa znašajo 1.900 € na kandidata, ki pa jih plača enota iz katere je kandidat napoten na usposabljanje (Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, 2021).

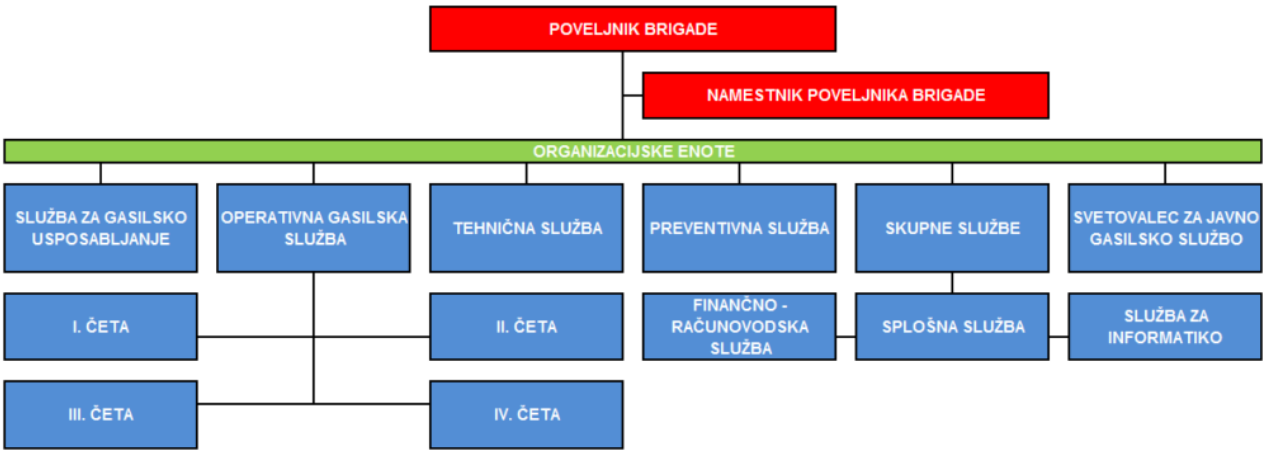
V 13. členu 4. odstavka Zakona o gasilstvu (1994) je zapisano, da lahko tudi člani Evropske unije, Švicarske konfederacije ali države pogodbenice, s katerimi je sklenjen mednarodni sporazum, opravljajo poklicno gasilsko službo v Republiki Sloveniji, pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Člani držav pogodbenic potrebujejo dobiti odločbo o priznanju poklicne kvalifikacije pri ministrstvu, ki je pristojno za gasilstvo.

1.2.1. Seznam zakonov, podzakonskih aktov in predpisov

Poklicne gasilske enote so ustanovljene na podlagi Zakona o javnih zavodih (1991), javno gasilsko službo pa se opravlja na podlagi Zakona o gasilstvu (1994). Poklicna gasilska enota sodeluje skupaj s prostovoljnimi društvi (Zakon o gasilstvu, 1994).

Zakon, ki ureja varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, je Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (2006). Za samo operativno delovanje pa sta pomembna tudi predpisa Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, ter Merila za organiziranje in opremljanje gasilskih enot, ki so priloga Uredbe in predpisujejo velikost ter opremljenost gasilskih enot (Gasilska zveza Slovenije, b.d.).

1.2.2. Organigram javnega zavoda

(Gasilska brigada Ljubljana, b.d.)

Operativna gasilska služba se poleg nalog zaščite, reševanja in pomoči tudi strokovno usposablja in uri. V času, ko nimajo intervencij, pa opravljajo vzdrževalna dela. **Služba za gasilsko usposabljanje** je odgovorna za organizacijo in usposabljanja urjenja gasilcev, hkrati pa uvajajo tudi nove gasilske stroke. V **preventivni službi** se opravlja požarno preventivno dejavnost, izdelavo požarnih redov in požarnih načrtov. Prisotni so pri razvoju, urjenju in koordiniranju novosti v gasilski stroki, sodelujejo skupaj z inšpekcijskimi službami. **Tehnična služba** je odgovorna za spremljanje in razvoj gasilske stroke na tehničnem področju. Opravljajo pooblaščene servise motornih brizgaln in drugega hidravličnega orodja. Hkrati

organizirajo vzdrževalna dela na objektu, gasilske tehnike in opreme v gasilski enoti. **Služba za informatiko** zagotavlja računalniško podporo in pomoč uporabnikom računalniške in programske opreme. **Svetovalec za javno gasilsko službo** načrtuje in opravlja naloge tiskovnega predstavnika na podlagi Pravilnika gasilske službe (PGS), Operativno taktičnih postopkov (OTP) in Intervencijsko poveljniškega sistema (IPS). **Splošna služba s tajništvom** pa opravlja pravna opravila za gasilsko enoto in ostale organe zavoda. Opravljajo strokovne naloge na splošnem, kadrovskem in pravnem področju, ter ostala administrativno dela (Gasilska brigada Ljubljana, b.d.).

1.2.3. Stres pri poklicnih gasilcih

Ljudje se vsakodnevno srečujemo s stresom, vendar obstajajo določeni poklici, ki so zaradi svoje narave dela v resnici bolj stresni kot ostali. To so poklici vojak, policist, gasilec, reševalec itd. Poleg ogrožanja lastnih življenj se srečujejo tudi s trpljenjem drugih, mrtvimi, ranjenimi in poškodovanimi. Zaradi narave dela pa lahko trpi tudi njihovo družinsko življenje, kar zanje predstavlja še dodaten stres (Rupreht, 2006).

Delo gasilcev in drugih posameznikov v intervencijskih službah sodi med psihofizično najbolj zahtevne poklice. Posamezniki, ki so primorani svoje delo opravljati v težkih razmerah in so vsak dan izpostavljeni stresnim situacijam, ki jih drugi ljudje doživijo redko, imajo pogosto težave s stresom ali delovno izgorelostjo (Barbarović in Valcl, 2008). Nenehno so namreč izpostavljeni tveganju za lastno življenje, poškodbam pri delu, poškodbam sodelavcev, intervencijam, kjer rešujejo lastne člane družine, ali pa spremljajo tragične prizore smrti (Kramar, 2004). Nenehna izpostavljenost stresnim dogodkom pogosto meji na travmatični stres. Njihovemu vsakodnevnem delovnem okolju v intervencijskih službah pa lahko prištejemo tudi druge psihološko obremenitvene dejavnike:

- občutek odgovornosti za življenja drugih,
- občutek nenehne lastne ogroženosti in
- sprejemanje težkih odločitev, ko se odloča o življenju in smrti
  (Babarović in Valcl, 2008)

Rupreht (2006) navaja posebne razmere, ki lahko predstavljajo dodaten stres za gasilca. Gre za krizne razmere, kjer so v dogodek vpleteni njihovi bližnji. Poklicni gasilci žal nimajo izbire glede tega, ali bodo sodelovali na intervenciji ali ne. Pri odhodu na intervencijo ne bodo vnaprej

vedeli, kdo je žrtev nesreče. To bodo videli šele na samem kraju, kjer je do intervencije prišlo. Takrat je prepozno, da bi izstopili iz akcije. Če bi to storili, pa bi si lahko očitali, da so bili krivi, da se je bližnjemu ali drugemu posamezniku kaj pripetilo.

Bolj stresen kraj nesreče je ponavadi sprejem klica na intervencijo in vožnja do kraja nesreče. Takrat gasilci doživijo stres zaradi pričakovanja. Velik dejavnik boja proti stresu pa so tudi izkušnje, ki jih gasilec pridobi skozi leta delovanja. Gasilec, ki je komaj začel svojo poklicno pot, lahko ob nesrečah doživi strah, tesnobo in stres. Najbolj stresne situacije so srečanja s trupli otrok, kjer so mnogokrat pojavijo občutki krivde, zakaj žrtve niso preprečili. Muči jih spomin na vonj trupel s kraja nesreče. To vpliva na njihovo prehrano, zato mesni izdelki niso velikokrat na njihovem jedilniku, saj jih preveč spominja na žrtve ognja. Golo telo pa jih lahko spominja na truplo mrtvega, zato lahko izgubijo tudi željo po spolnosti. Na njihov spanec pa lahko vplivajo nočne more zaradi podoživljanja prizorov iz nesreč (Bajec in Polič, 2013).

Gasilci intervencije jemljejo kot del vsakdanjega poklicnega življenja. Predanost delu in obveza reševanja življenj je veliko večja kot stresne situacije same na sebi. Bistvenega pomena je, da se znajo spoprijeti s posledicami nenehne izpostavljenosti kriznim in stresnim situacijam. Pri tako odgovornem delu, kot ga imajo poklicni gasilci, je stres, ki mu je namenjeno premalo pozornosti, lahko vzrok za napake, ki se lahko končajo tudi tragično. Eden od osnovnih ciljev skrbi za zaposlene, ki so vsakodnevno soočajo s stresom v intervencijskih službah, bi moralo biti učinkovito obvladovanje stresa. V nasprotnem primeru se lahko začnejo kazati ovire na socialnem in zdravstvenem področju, ter zloraba substanc (Babarović in Valcl, 2008).

1.2.4. Ozaveščanje javnosti o izrednih razmerah

Slovenski gasilci so mesec oktober označili kot mesec požarne varnosti. Namenjen je ozaveščanju javnosti o pomembnosti požarne varnosti in pripravljneosti na druge izredne razmere. V oktobru se izvajajo številne preventivne aktivnosti, kampanje in dogodki, s katerimi želijo spodbuditi posameznike, da spoznajo ukrepe za preprečevanje požarov in zaščito pred njimi. Ne ozaveščajo le o požarih, temveč se vsako leto temeljito posvetijo tudi drugim izrednim dogodkom, kot so:

- Tudi baterije lahko zagorijo – preprečite požar baterij (2022),
- Po potresu lahko tudi zagori (2021),

- Kdor za požarno varnost poskrbi, je v prostem času brez skrbi (2020),
- Za požarno varnost v večstanovanjskih stavbah skrbimo vsi (2019),
- Številka za klic v sili 112 (2018),
- Ko se nesreča zgodi, naj bodo proste poti (2017), itd.

(Gasilska zveza Slovenije, b.d.).

Prostovoljni in poklicni gasilci med aktivnosti, ki se izvajajo v mesecu požarne varnosti, izvajajo tudi:

- Promocijo nameščanja in preverjanja delovanja detektorjev dima in ogljikovega monoksida v domovih.
- Izobraževanje otrok in mladine o požarni varnosti v šolah, vrtcih in drugih ustanovah.
- Simulacije evakuacij in gasilskih vaj v zgradbah in stanovanjskih soseskah.
- Pregled, vzdrževanje in servis gasilnih aparatov ter učenje o pravilni uporabi.
- Učenje rokovanja z avtomatski defibrilatorjem (AED) in ponovitev prve pomoči.

(tvmedvode, 2022).

1.3. Socialno delo v izrednih razmerah

Skupnosti ali celotne družbe se vedno bolj pogosto soočajo z izrednimi razmerami, kjer z različnimi ukrepi poskušajo ponovno vzpostaviti stabilne razmere v družbi (Gril in Šeme, 2021). Čeprav socialno delo ni formalno umeščeno v sistem varstva pred naravnim ali drugimi nesrečami, se je kot stroka vseeno želelo, z vidika potreb in posebnosti ranljivih skupin, čim bolj razviti in prispevati k reševanju tovrstnih problemov. Socialno delo v primeru izrednih razmer se je razvilo skupaj s stroko socialnega dela, čeprav je pripravljenost ustanov na tem področju prešibka (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

Številne posledice, ki nastanejo zaradi vedno bolj zapletenih nesreč, na družbo dolgotrajno učinkujejo. V preteklosti so se strokovnjaki drugače lotili pristopa v primeru izrednih razmer. Osredotočili so se za princip od zgoraj navzdol, organizirano na ravni sistema: niso se osredotočali na posameznika. Aktivno sodelovanje med javnostjo in lokalno skupnostjo je danes nujno, saj se poleg osredotočanja na trajnostni razvoj osredotočajo tudi na posameznike, ki so pogosto prizadeti zaradi izrednih razmer. Glavni cilj reševanja posledic katastrof temelji

na uspešnem povezovanju storitev in skupnosti v iskanju dolgoročnih pristopov za obvladovanje tveganj (Rode in drugi, 2010).

Socialno delo kot stroka ima veliko prednost pri delovanju v izrednih razmerah, saj že dlje časa posreduje v situacijah, ki niso predvidljve. Ko se izkaže potreba po inovaciji in reševanju razmer, ki nastanejo zaradi naravnih ali drugih nesreč, se socialno delo izkaže s svojim splošnim pristopom in usmerjenostjo v socialno pravičnost. Socialni delavci zaradi svojih kompetenc, spretnosti in znanja nastopijo kot nujnost v procesu izrednih razmer (Gillespie in Danso, 2010).

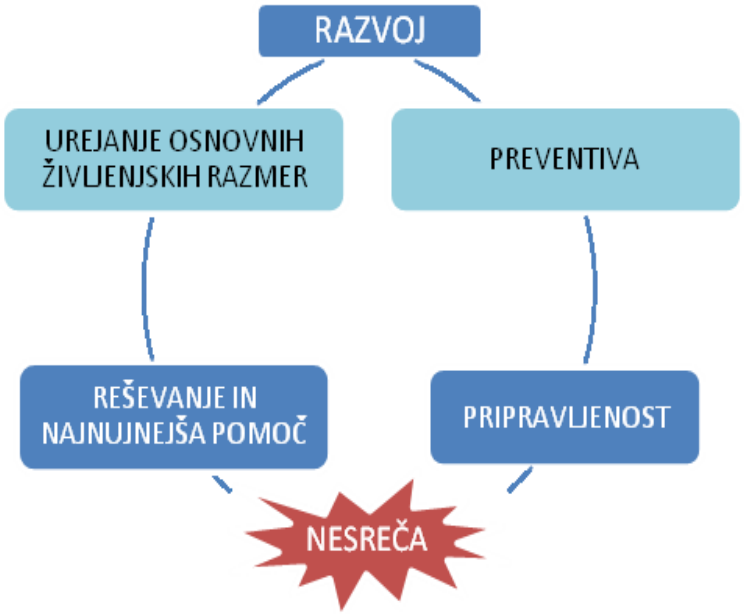
Metode socialnega dela lahko predstavljajo dober vir podpore že obstoječemu sistemu zaščite in reševanja. Z različnimi pristopi se lahko poveča kakovost življenja in efektivno okrevanje prizadete skupnosti. Vključevanje stroke socialnega dela v sistem reševanja in zaščite lahko zagotovi boljši izid glede na zmanjševanje negativnih posledic nesreč. Vse posledice niso vidne čez noč, ampak se lahko določeni učinki pokažejo čez čas, kar se izkaže v poslabšanju medsebojnih odnosov v skupnosti. Posamezniki imajo lahko težave pri iskanju zaposlitve, težave v duševnem zdravju in obvladovanju stresnih situacij (Zidar in drugi, 2010).

Znanje, ki ga prinaša stroka socialnega dela, je ob naravnih ali drugih nesrečah nujno potrebno, saj se mnogokrat pozabi na podporo posameznikom, ki so doživeli osebno stisko. Ko se izreden dogodek pripeti, se večina osredotoča na vzpostavitev materialnega vidika življenja, gradnje infrastrukture, na posameznike pa se pozabi (Škerjanc, 2013). Socialnemu delu v izrednih razmerah bi morali posvečati več pozornosti, saj zaradi povečanja problematike in večjega števila izrednih dogodkov prihaja v ospredje stroke socialnega dela (Urek idr., 2009).

1.3.1. Vloga socialnega dela v izrednih razmerah

V primeru naravne ali druge nesreče so najbolj ogroženi posamezniki ranljivih skupin zaradi svojih značilnosti, kot so demografske, historične, kulturne, ekološke in socialne. Posamezniki, ki so bili žrtve naravne ali druge nesreče, so ob dogodku velikokrat deležni pozornosti medijev, politike in humanitarnih organizacij, vendar čez čas, ko se zadeva umiri, vse to zbledi, za te posameznike pa se začne težka in dolga pot. Socialno delo mora zato zagotoviti kontinuirano podporo tem skupnostim, saj lahko zaradi izrednih razmer določena območja postanejo manj razvita in neperspektivna (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

Pripravljenost ustanov, ki delujejo na področju socialnega varstva, na naravne ali druge nesreče, se kaže kot šibka, njihov odzivni čas pa je *ad hoc*, kar pomeni, da se jih aktivira šele, ko se je nesreča že zgodila (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010). Potrebno bi bilo zagotoviti in upoštevati kompleksnost naravnih ali drugih nesreč in dodelati Nacionalni program varstva pred naravnimi ali drugimi nesrečami ter ostale dokumente (Urek idr., 2009). Socialno delo bi se moralo upoštevati v celotnem ciklu, ne samo v obdobju reševanja, kar je v končnem poročilu z naslovom Analiza in ocena potreb po socialnih storitvah in možnosti samopomoči prebivalstva, v primeru izrednih razmer, na območju Mestne občine Ljubljana (Urek idr., 2009) prikazano s spodnjo skico:

Neusklajenost delovanja organizacij (psihosocialne pomoči in humanitarnih organizacij) lahko v ljudje sproži negativne občutke, saj niso deležni jasnih informacij o tem, kaj lahko pričakujejo. Usklajeno delovanje na terenu pa je mnogokrat bolj odvisno od poznanstev ali slučajev. Pomanjkanje razpoložljivega kadra lahko vodi do problemov, saj ovira nemoteno delovanje služb, ki so vključene v sistem zaščite in reševanja. Vedno je pomembno, da pretok informacij vodi oseba, ki je bila ključna (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

Pomembno je, da se službe, kot so Centri za socialno delo, vključeni v sistem zaščite in reševanja že od začetka, saj je tako prisotna večja odzivnost in učinkovitost pomoči. Prisotnost

strokovnih delavk na terenu je bistvenega pomena, saj imajo potem ljudje boljši občutek, da nanje niso pozabili. Ljudje potrebujejo podporo ob različnih izgubah (Urek idr., 2009).

Slaba umeščenost socialnega dela kot stroke v sistem zaščite in reševanja kaže, da se nekateri socialni delavci in delavke zaradi pomanjkanja protokolov in nejasne vloge socialnega dela v izrednih razmerah ne želijo bolj podrobno vmešavati v reševanje. Oprimejo se birokratske vloge in delajo po načelu »najmanjšega opora« (Urek idr., 2009).

Poleg oseb, ki so bile udeležene v naravni ali drugi nesreči, so poleg zmeraj tudi reševalci, gasilci, člani civilne zaščite idr., ki so deležni psihičnega pritiska in čustvenega bremena, ki jih povzroči reševanje, še posebej v primeru smrtnih žrtev. Sistemsko bi bilo potrebno zagotoviti strokovno pomoč reševalcem, ki bi ob pravem trenutku znali postaviti prava vprašanja. Dolgoročno kopičenje stresa in drugih izkušenj, povezanih z reševanjem, lahko vodi v odvisnosti od substanc ali druge težave (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

1.3.2. Koordinacija in povezovanje z drugimi organizacijami

Socialni delavci so vključeni v organizacijo informacijskega sistema s strani Uprave RS za zaščito in reševanje, kjer je v 13. členu Uredbe o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (2007) zapisano, da država lahko oblikuje informacijski center, ki deluje na območju naravne ali druge nesreče. Del nalog tega centra so tudi nudenje psihosocialne pomoči prizadetim in svojcem žrtev. Hkrati tudi zbirajo in posredujejo informacije o pogrešanih in najdenih osebah (Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, 2007). Del operativne skupine so poleg socialnih delavcev tudi psihologi, prostovoljci, pedagogi in zdravstveno osebje, ki jih med seboj povezujejo različne institucije (Uprava RS za zaščito in reševanje, 2018).

Pomembno je usklajevanje institucij, organizacij, zavodov in raznih društev pri koordinaciji pomoči. Centri za socialno delo in socialni delavci iz drugih organizacij se morajo tako povezati z njimi, če želijo dosledno nuditi pomoč (Hettige, 2007). V Sloveniji centri za socialno delo sodelujejo z Rdečim križem Slovenije, Karitasom, raznimi nastanitvenimi centri, zavodi, humanitarnimi organizacijami in ostalimi centri za socialno delo (Ministrstvo za obrambo, 2015).

Koordinacija pomoči za celotno prizadeto območje mora temeljiti na medsebojnem sodelovanju s skupnostjo v ruralnem in urbanem okolju. Tako je raven razdeljevanja pomoči in sredstev najbolj pravična. Drugače se lahko pojavi centralizacija, kar se je zgodilo na Šri Lanki. Eno samo mesto je odločalo o pomoči drugim krajem, kar je povzročilo, da ljudje niso bili slišali, postali pa so še bolj stigmatizirani in prikrajšani pomoči (Hettige, 2007).

1.3.3. Delo in naloge socialnih delavcev v izrednih razmerah

Pomembno je, da poleg organizacij, ki so odgovorne za zaščito in reševanje v izrednih razmerah, vključujemo tudi socialne delavke in delavce. Socialni delavci in delavke imajo znanje, da se bolj posvetijo skrbi ranljivejšim, socialno izključenim in marginaliziranim skupinam (Gril in Šeme, 2021). Zavzemati se morajo za nediskriminatorno prakso (Urek idr., 2009).

Socialno delo kot stroka mora v primeru izrednih razmer svojo vlogo izpolniti v treh fazah (Bauwens in Naturale, 2017):

1. Faza načrtovanja pripravljenosti na izredne razmere,
2. Faza odzivanja na izredne razmere,
3. Faza okrevanja po izrednih razmerah.

Vsak naravna ali druga nesreča je svojevrstna, zato je dobro, da ima socialno delo raznovrstne metode in oblike dela (Bauwens in Naturale, 2017). Socialni delavci in delavke se morajo zato prilagoditi vsaki situaciji posebej in vzpostaviti metode dela od samega začetka. V težkih primerih se morajo socialni delavci in delavke izkazati kot inovativni in poiskati izvirne rešitve (Flaker, 2003).

Gril in Šeme (2021) sta prikazali ključne naloge socialnega dela:

- zagotovitev ažurnih in natančnih informacij,
- identifikacija in prepoznavanje ljudi, skupin in skupnosti, ki bi lahko bili še posebej ranljivi v času izrednih razmer,
- zagotavljanje socialne oskrbe in preskrbe,
- zagotavljanje dostopa do institucij in storitev (zdravstveni dom, center za socialno delo, policija itd.)
- pomoč pri realizaciji pravic, ki pripadajo ljudem, ki jih je nesreča prizadela,

- zagotavljanje strokovne pomoči na območju, kjer je prišlo do izrednih razmer,
- zagotavljanje pomoči pri urejanju dokumentacije,
- neposredna pomoč in asistenca.

Socialni delavec ali delavka mora poskrbeti za večjo kakovost življenja ljudi, njihovih družin in okolja (Čačinovič Vogrinčič, 2006). Potrebno je okrepiti že obstoječe vire, ali pa poiskati, priskrbeti in ustvariti nove vire moči skupaj s posamezniki, ki se soočajo s kriznimi okoliščinami (Zakour, 2012).

Vloga socialnega dela v naravnih ali drugih nesrečah je usmerjena na mikro-, mezo- ali makro raven družbenega sistema. Socialnodelovna pomoč je na mikro ravni usmerjena na posameznika (otrok, odrasli, starejša oseba) ali manjšo skupino ljudi (družina; Gril in Šeme, 2021). Neposredno po katastrofi je potrebno posameznikom, ki so bili prizadeti, zagotoviti varnost in osnovne življenjske potrebe. Poleg tega je potrebno tudi posredovati nujne informacije v zvezi z odzivanje na nesrečo (Škerjanc in Lamovšek, 2010) ter jim omogočiti dostop do sredstev, kot so pravna zaščita, azil, stanovanje itd. (Flaker, 2003). V tej fazi je pomembna tudi psihosocialna pomoč, kjer k zmanjševanju stresa in tesnobe pripomore že samo pogovor, v katerem posameznik lahko spregovori o svojih občutkih in skrbeh (Gril in Šeme, 2021).

V fazi okrevanja po katastrofi pride v poštev mezo raven, kjer se izvaja skupnostno socialno delo, in kjer je pomoč namenjena skupinam v soseski, mestu ali regiji. Na tej ravni se formirajo skupine, ki sodelujejo pri obnovi materialnih in socialnih virov. S tem se krepi tudi povezanost med skupinami posameznikov v lokalnem okolju. Delajo na preprečevanju prihodnjih katastrof, kjer se se krepi odpornost skupnosti in razvija strategije za morebitne prihodnje dogodke. Skupnostno socialno delo ima pomembno vlogo pri okrevanju skupnosti po katastrofi (Gril in Šeme, 2021).

Spremembe v velikih sistemih v državi lahko socialno delo doseže na makro ravni družbenega sistema. Socialno delo lahko prispeva k oblikovanju politike, ki se bolj osredotoča na potrebe skupnosti in lažje okrevanje po naravnih ali drugih nesrečah. Metoda zagovorništva, ki je pomembna tudi na mikro- in mezo ravni, je metoda, ki se lahko izvaja lokalno, na nacionalni ali mednarodni ravni. Socialni delavec ali delavka lahko izvajata metode zagovorništva kot

laika, profesionalna zagovornika, kot samozagovorništvo ali pa kolektivno zagovorništvo (Gril in Šeme, 2021).

Vsako leto se vse večkrat srečujemo z izrednimi dogodki (Gril in Šeme, 2021), vendar socialno delo kot stroka še ni utečena v reagiranju skupaj z ostalimi izvajalci in institucijami na Slovenskem (Kus, 2010). Kurikulumi za socialno delo premalo govorijo o vlogi socialnega delavka ali delavke pri obladovanju izrednih razmer. Socialni delavci in delavke bi morali prispevati k spremljanju in izboljšavah za pripravljenost na katastrofe v prihodnje (Gillespie in Danso, 2010).

Socialni delavci in delavke se morajo v primeru naravne ali druge nesreče pravočasno odzvati, kjer je nato pomembna organizacija in učinkovita razdelitev nalog. Protokoli, smernice in metode igrajo ključno vlogo pri izvajanju pomoči ob izrednih razmerah. Centre za socialno delo bi bilo potrebno bolj vključiti v sistem, s čimer bi omogočili večjo odzivnost in učinkovitost pomoči (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

Socialni delavci imajo pomembno vlogo pri nudenju pomoči ranljivim skupinam, kjer morajo dobro spoznati njihove posebnosti. Uporabljati morajo individualiziran pristop dela, kjer se je potrebno prilagoditi specifičnim potrebam in značilnostim posameznika. Delati morajo v smeri socialne vključenosti in zagotavljati, da so človekove pravice v vsakem trenutku varovane in spoštovane (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

Pri svojem delu se morajo socialne delavke in delavci posluževati različnih pristopov in uporabljati spretnosti, kot so: hitro odzivanje na potrebe posameznika/skupnosti pred in po katastrofi, ocenjevanje krize, svetovanje v primeru katastrofe, metode in posredovanje za izboljšanje odpornosti pri posamezniku, družini ali skupnosti, zmanjševanje škode po izrednih razmerah, ter multisistemski pristop pri okrevanju (Gillespie in Danso, 2010).

Socialni delavci in delavke v izrednih razmerah ne smejo izgubiti svojega primarnega poslanstva nudenja pomoči posamezniku, čeprav so v težkih in neobičajnih situacijah primorani uporabiti nove metode in postopke dela (Kus, 2010). Socialno delo je v primeru izrednih razmer opredeljeno kot sklop programov upravljanja storitev na področju socialne zaščite. Te storitve so namenjena zagotavljanju kvalitetne storitve, ki so namenjene posameznikom, udeleženim v naravnih ali drugih nesrečah. Pripravljenost na nesreče in

načrtovanje usklajevanja virov skupnosti med nesrečo predstavljata ključna elementa za upravljanje v izrednih razmerah. Pravilna priprava in dobro načrtovanje lahko pomembno zmanjšata posledice nesreč. S tem tudi zagotovimo, da se skupnost hitro in učinkovito odzove na nepredvidene situacije, ki nas še čakajo (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

2. Problem

Socialno delo se je za primere izrednih razmer razvijalo sočasno s razvojem stroke socialnega dela (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010), vendar smo se skozi univerzitetni študij le redkokdaj srečali s pojmom izrednih razmer v socialnem delu. Ob spremljanju različnih naravnih ali po človeku povzročenih katastrof mi je dalo misliti, na kakšen način lahko stroka socialnega dela v takšnih situacijah ukrepa in pomaga. Takšna izredna stanja lahko doživljajo vse ljudi, ne glede na demografske, kulturne, historične, ekonomske in socialne značilnosti (Rode in drugi, 2010).

V svoji magistrski nalogi se bom osredotočila na izredne razmere, kakršne je povzročil največji požar v zgodovini Slovenije, znan pod imenom Požar na Krasu, v letu 2022. Menim, da pripravljenost ustanov socialnega varstva v primeru naravnih ali po človeku povzročenih nesreč prešibka. Velikokrat se socialne delavke in delavci aktivirajo šele, ko se nesreča že pripeti. Ljudi zaradi pomankanja kadra nato hitro pustijo same, za prebivalce pa se morda šele takrat začne težka pot (Rode in drugi, 2010). V svoji nalogi želim raziskati kordinacijo med centri za socialno delo in ostalimi organi, ki so prisotni na dogodkih, ter predstaviti predloge pomoči, ki bi ga centri za socialno delo v takih primerih lahko uporabili.

Eden izmed pomembnih faktorjev pri reševanju in zaščiti so poklicni gasilci, ki imajo že v Programu usposabljanja za pridobitev poklica gasilec (Ministrstvo za obrambo, 2013) zapisane temeljne cilje, ki ji morajo spoznati. Potrebno jih je usposobiti: »[...] za opravljanje preventivnega in operativnega dela na področju gasilstva, varstva pred požarom ter zaščite in reševanje ob naravnih ali drugih nesrečah« (Ministrstvo za obrambo, 2013). S svojim znanjem lahko pomembno pripomorejo k ozaveščanju celotnega prebivalstva glede preventive na področju naravnih ali po človeku povzročenih nesreč. Tako kot prebivalci pa so lahko tudi sami žrtve travmatskih dogodkov, kar posledično povzroči travmatski stres. Po takšnih dogodkih jim je potrebno omogočiti oziroma organizirati psihocosicalno pomoč (Lavrič in Štirn, 2016).

Raziskovalna vprašanja:

Razpon dela poklicnih gasilcev se je zaradi vse bolj očitne okoljske krize še bolj razširil. Kakšna so glede na izkušnje stališča poklicnih gasilcev do okoljskih sprememb/okoljske krize?

Kako je konstituirano njihovo razumevanje te situacije in kako vidijo prihodnost svojega poklicnega dela?

Poklicni gasilci so na svojih intervencijah mnogokrat priče posebej katastrofalnim dogodkom. Kateri so bili travmatski učinki, ki so jih doživeli po intervenciji? Kako so upravljali s posledicami travmatizacije, ali so bili deležni ustrezne podpore? Katere socialnodelovne metode bi bile primerne za lajšanje travmatizacije med poklicnimi gasilci?

Vsakodnevno smo priče različnim naravnim ali po človeku povzročenim katastrofam, ki močno zaznamujejo življenja posameznikov, kot travma in/ali izguba materialnih dobrin in virov. Kako socialne delavke in delavci na centru za socialno delo zaznavajo izredne razmere in njihove posledice? Na kakšen način poteka delo na centrih za socialno delo, če pride do izrednih razmer? Kakšne so njihove izkušnje v primeru izrednih razmer? In kaj želijo socialne delavke in delavci izboljšati v primeru dela v izrednih razmerah?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Izvedena raziskava je kvalitativna in eksplorativna, saj sem pripovedovanja intervjujancev zbirala kot izkustveno gradivo na področju izkustva z naravnimi ali po človeku povzročenimi nesrečami (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009). Osredotočila sem se na opise poklicnih gasilcev in socialnih delavk ter delavcev na centrih za socialno delo. Hkrati je raziskava tudi eksplorativna oziroma poizvedovalna, ker me je zanimal odnos poklicnih gasilcev in socialnih delavk ter delavcev do izrednih razmer in travm, ki takrat nastanejo. Empirično gradivo sem izbirala s spraševanjem, kar mi je dalo nove informacije za spoznavanje raziskovanega področja problematike.

3.2. Merski instrument

Za merski instrument sem uporabila polstrukturiran vprašalnik, ki je zajemal vprašanja odprtega tipa, brez v naprej podanih odgovorov. Vprašalnik je zajemal 15 vprašanj odprtega tipa, brez podanih odgovorov za poklicne gasilce in 8 vprašanj odprtega tipa, brez podanih odgovorov za socialne delavke. Zastavila sem si vprašanja in podvprašanja, ki bodo zajemala mojo tematiko raziskovanja. Vprašanja za poklicne gasilce so bila razporejena v tri katergorije: gasilstvo, naravne ali po človeku povzročene katastrofe in travma. Izognila sem se sugestivnim vprašanjem, ki že napeljujejo na to, kakšen odgovor želim pridobiti. V svoji diplomski nalogi sem raziskovala enake teme pri prostovoljnih gasilcih, zato so določena vprašanja enaka kot v diplomski nalogi z naslovom Gasilci v prostovoljnem gasilskem društvu Sp. Pirniče – Vikrče – Zavrh: priložnosti za socialnodelovne intervencije iz leta 2021.

3.3. Populacija in vzorec

Populacijo so sestavljali poklicni gasilci in socialne delavke ter delavci v Sloveniji. V neslučajnostni namenski vzorec sem izbrala poklicne gasilce Gasilske brigade Ljubljana in socialne delavke ter delavce iz Centra za socialno delo Severna Primorska. V namenski vzorec sem vključila osebe, ki imajo izkušnje oziroma značilnosti, ki so pomembne za vsebino moje raziskave. Socialne delavke in delavce iz Centra za socialno delo Severna Primorska sem izbrala, saj so bili 2022 deležni izkušenj z izrednimi razmerami na njihovem območju. Poklicne gasilce iz Gasilske brigade Ljubljana sem izbrala, saj so mi po poznanstvih najbolj dostopni.

3.4. Zbiranje podatkov

Z izbiranjem podatkov sem začela februarja 2023 in končala aprila 2023. Podatke sem izbirala z intervjujem. Pogovore sem opravila s šestimi poklicnimi gasilci in štirimi socialnimi delavkami ter delavci. Z vsakim od njih sem se terminsko predhodno dogovorila glede opravljanja intervjuja. Dogovarjanje o terminu je potekalo preko telefona, elektronske pošte ali v živo. Intervjuje sem opravila v živo ali preko spletne platforme zoom, če je šlo za velike geografske razdalje. Pred samim začetkom intervjuja sem sogovornike prosila za dovoljenje snemanja pogovora in jim povedala, da bodo vsi njihovi podatki anonimizirani. Vsakomur, ki ga vključimo v raziskavo, je namreč potrebno zagotoviti anonimnost, zato moramo biti pri sestavi vprašalnika pozorni na vprašanja, ki bi lahko identiteto ankentirancev razkrila. Ljudi sem spraševala samo tisto, kar so mi lahko povedali, o čemer imajo znanje, izkušnje in mnenja. Nikogar nisem želela podvreči psihičnemu, fizičnemu in čustvenemu pritisku. Zaradi zagotavljanja anonimnosti sem kraje/osebe, ki bi lahko razkrile identiteto vprašane osebe, označila z X.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Gradivo, ki sem ga pridobila skozi individualne intervjuje, sem obdelala po metodi kvalitativne analize. Intervjuje sem s privolitvijo posnela, nato sem jih transkribirala. Gradiva sem večkrat natančno prebrala in jih nato uredila po principu tematske analize, pri čemer sem identificirala posamezne teme ter upoštevala dele, ki so pomembni za raziskavo. Iskala sem povezavo med temami na višjem analitičnem nivoju ter tako oblikovala tematske sklope, v katere sem uvrstila pomen dobljenih podatkov, ki se navezujejo na zastavljena raziskovalna vprašanja. Ključne teme so naravne ali po človeku povzročene katastrofe, travma pri poklicnih gasilcih in delo socialnih delavk ter delavcev v primeru izrednih razmer. Nanje sem odgovorila skozi razpravo, jih z oblikovanjem utemeljenih sklepov na koncu tudi povzela ter podala konstruktivne smernice. Skozi nalogo sem upoštevala etična načela, ki jih je potrebno upoštevati skozi vse stopnje raziskovalnega procesa, tudi pri predstavitvi rezultatov in v vseh delih raziskovaknega poročila.

4. Analiza in rezultati

S tematsko analizo sem za poklicne gasilce oblikovala tri sklope, skozi katere sem z dobesednimi zapisi izjav sogovornikov, predstavila rezultate. Prvi tematski sklop se osredotoča na gasilstvo in njihov pogled na to. Drugi sklop se navezuje na naravne ali po človeku povzročene katastrofe in njihovo doživljanje, tretji sklop pa zajema njihove travme. Pri rezultatih pogovora z socialnimi delavkami in delavci pa sem se osredotočila na en temaski sklop. Osredotočila sem se na naravne ali po človeku povzročene katastrofe in njihovo delovanje v centrih za socialno delo.

4.1.Poklicni gasilci

4.1.1. Gasilstvo

V prvem tematskem sklopu sem se osredotočila na motivacijo posameznikov za poklic poklicnega gasilstva. Zanimalo me je tudi njihovo mnenje o doživljanju in ovrednotenju, ki ga ima družba glede njihovega poklica. Hkrati pa me je zanimalo tudi njihovo mnenje o opremi, s katero razpolaga njihova gasilska enota.

- **Motivacija za poklic poklicnega gasilca**

Jasno je razvidno, da se je večina intervjuvancev za poklic gasilstva odločila zaradi včlanitve v prostovoljno društvo v svojem kraju. V svojem prostovoljnem društvu so imeli možnost spoznati, kakšno je delo gasilca, kar je v njih vzbudilo še dodatno motivacijo za učenje na tem področju. Pet poklicnih gasilcev se je priključilo prostovoljnim gasilcem že v otroštvu oziroma kot mladostniki, saj jih je v to nagovorila družba. Dva poklicna gasilca sta se odločala, ali bi se pridružila vojski ali poklicnim gasilcem, zaradi urejene strukture in enotnosti. Vse je vodila želja po timskem delu, pomoči ljudem in občutku pripadnosti.

»Ojoj, pač kar me je motiviralo, ker je vsak dan en nova izkušnja, noben dan ni isti, timsko delo in sopomoč ljudjem. To je največja motivacija.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Fora je v tem, da sem želel iti v vojsko ali h gasilcem. In ko sem se v 7. razredu priklopil... Meni piše, da sem se pridružil k PGD-ju 2004, ampak sem že prej v 90-ih v društvu kot mulc.

Vojska ali gasilci. Potem sem pa prišel sem v društvo h gasilcem in me je to začelo vlečt« (Poklicni gasilec, intervju B).

»Že kot otrok sem spoznal gasilstvo, tako da mi je bilo delo, pomoč znano. Neka skrita želja in občutek pripadnosti se mi je naverjetneje usidralo v moje telo že takrat. Ob izobraževanju in končani šoli pa sem še okusil služenje vojaškega roka. Najverjetneje sem tudi tam pridobil neko osnovo željo oziroma motivacijo v prvi vrsti urejene strukture in enotnosti. Govorim o sistemu, kot je v vojski in policiji.« (Poklicni gasilec, intervju C)

»[...] v naši ulici sem imel enega prijatelja, ki je bil pri prostovoljnih gasilcih in me je on povabil, da sem konkretno začel. Drugače pa stari ata iz X kraja, ker me je tudi on malo vpleljal v to. [...] Vidiš tisti adrenalin, ko izvažajo, ko nekaj narediš in je to dobro delo, ali pa team work. To je pripeljalo do tega. Potem pa sem imel še X osebo in X, ki sta mi bila dober vzgled. Onedva sta res nekaj dosegla in sta s srcem notri. Ko vidiš take ljudi, ti je potem to še večji zagon in motivacija.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Družba, kot vsakega. Bili smo doma blizu gasilskega doma in smo se tam igrali. To je bilo to. [...] Ko sem enkrat prišel h gasilcem, me je to delo začelo zanimati in sem se odločil, da bi to bil moj poklic.« (Poklicni gasilec, intervju E)

»V bistvu že od majhnega sem bil član prostovoljnega gasilskega društva, potem pa je bila neka želja. To sem videl kot poklic, ki me veseli. Dejansko že od pridružitve k društvu, je bilo moje razmišljanje o tem. [...]« (Poklicni gasilec, intervju F)

- **Družbeno ovrednotenje poklica poklicnega gasilca**

Trije poklicni gasilci menijo, da je njihov poklic družbeno dovolj dobro ovrednoten, saj naj bi bil poklic gasilca eden izmed bolj cenjenih v Sloveniji. En poklicni gasilec meni, da je dobro družbeno ovrednoten, vendar bi gasilci morali imeti boljše osnovne plače, saj so v primeru nezgode prikrajšani za dodatke, ki jim trenutno zvišujejo plače.

»Družbeno ovrednoteno se mi zdi, kar dobro. [...] Čeprav zdaj vidim, da greš na kavo, tankat, te kakšen prepozna in se te bolj zapomni kot gasilca in te ma na podlagi tega za dobrega človeka in se mi zdi, kar v redu.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Vkolikor govorimo o vrednotenju in spoštovanju poklica, lahko rečem, da ja, saj je le to javno objavljen podatek in je poklic gasilca kot prvi najbolj cenjen poklic. S stališča, ko človek potrebuje pomoč in pokliče, ko je resnično nemočen in v brezizhodnem položaju, bi najverjetneje vsak cenil človeka, kateri je pripravljen, izurjen in odločen pomagati za vsako ceno. Sicer pa gasilec opravlja le okoli 30 odstotkov dela direktno, povezanega z gašenjem požarov. Torej, ko povemo, kakšna znajna pravzaprav še imamo gasilci in s čim vse se ukvarjamo, pa seveda ljudje dobijo pravi občutek.« (Poklicni gasilec, intervju C)

»Jaz mislim, da ja. Zaenkrat. Če pogledaš javne raziskave in ankete, smo bili par let na vrhu.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»[...] Mislim, da je že družbeno dobro ovrednoteno, ampak materialno ni. Zdaj, ko je bil ta protest. Problem je to, saj plača izgleda dokaj vredu, dokler se ti kaj ne zgodi. To, kar se je na primer X osebi, potem pa je to bolj žalostna plača. Problem je v dodatkih. Če jih imamo, je dobra plača. Brez njih pa je res slaba. Družbeno pa so gasilci dobro sprejeti.« (Poklicni gasilec, intervju E)

Dva poklicna gasilca menita, da njihov poklic ni dovolj družbeno ovrednoten, kar se pozna pri nedavnih protestih, ki so se dogajali v Ljubljani, 16. 2. 2023. En poklicni gasilec izpostavi, da ni dobro družbeno ovrednoten, vendar je priznan. Ljudje imajo dobro mnenje o njih, vendar imajo vseeno težave pri dvignu plač, obnovi nepremičnin itd. Ljudje jih imajo za junake in heroje, vendar so sami vseeno mnenja, da niso dovolj dobro plačani za delo, ki ga opravljajo.

»Ne. Med zadnjimi protesti se je vse dobro pokazalo. Jaz vedno pravim, da ko nas ljudje rabijo, smo oh in sploh. Ko pa mi kaj rabimo, smo pa ne vem kaj vse. Ne vsi, da se zastopimo. Se najdejo ljudje, ki nas spoštujejo. [...]« (Poklicni gasilec, intervju B)

»Družbeno ovrednoteno ni, družbeno priznano pa je. Nas nekako priznavajo kot dobre, kot junake, heroje in te zadeve. Ko pa se mora zadeva ovrednoti, ne samo v smislu plačila za gasilce, ampak tudi ovrednoti v obliki nakupov opreme, obnavljanje nepremičnin gasilskih domov, pri teh zadevah se pa pozna.« (Poklicni gasilec, intervju F)

- **Oprema in nakup opreme v gasilski enoti**

Vsi poklicni gasilci se strinjajo, da je oprema, s katero razpolagajo, nova in dobra. Njihova oprema je res na visokem nivoju v Evropi. Redno jo servisirajo in čistijo. En poklicni gasilec je poleg tega še poudaril, da je nepremičnina, kjer se zdaj nahaja Gasilska brigada Ljubljana, premajhna za njihove kapacitete in želje po bolj specifičnih prostorih.

»Kar se tiče brigade v Ljubljani, noben avto ni starejši od 10 let, razen tisti specialni, ki se nič ne uporabljajo oz. zelo redko. Oprema je res nova, se redno menja, takoj gre na servis. [...] Glede na Slovenski standard je to res vrhunsko. Nekje se najde tudi kakšen avto, ki je star tudi že 40 let. [...] Pri nas je tako, da vsakič, ko pride nov avto, dobimo tudi celotno novo opremo. Mamo res vse novo. Tudi osebne zaščitne obleke menjamo na manj kot 10 let. Malo morje vsega res [...]« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Ja, na sploh oprema v Sloveniji je na top nivoju v Evropi.« (Poklicni gasilec, intervju B)

»Kot največja, najstarejša poklicna gasilska enota glavnega mesta države se to spodobi. Do sedaj smo se opremljali kakovostno in strukturirano, plansko [...].« (Poklicni gasilec, intervju C)

»Oprema je na res visokem nivoju, sploh če se primerjamo z Evropskimi poklicnimi enotami. Oziroma od kakšne enote iz Balkana smo veliko boljši. Sigurno se pa čez leta nabirajo izkušnje in nove potrebe, iz tega stališča pa je sigurno še prostor za izboljšave. Ideje so take in drugačne, ampak mislim, da se dela na tem.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Odlična, vrhunska, boljše ne bi mogli imeti.« (Poklicni gasilec, intervju E)

»Oprema je dobra, vrhunska. Oprema se ves čas nadgraduje in izboljšuje. Edina stvar, ki je mogoče pomanjkljiva je to, da smo prostorsko omejeni. To je edina večja težava. Lahko bi imeli še boljšo tehniko. No, ne boljšo, ampak bolj specialno, specifično tehniko, če bi imeli prostore za to namenjene.« (Poklicni gasilec, intervju F)

Njihov sistem menjave vozil temelji na dobrobiti občine Ljubljana, saj se zamenjanega vozila ne proda, ampak se ga podari naprej prostovoljnim gasilskim društvom iz GZ Ljubljana.

Gasilska brigada Ljubljana ima zaradi velike uporabe to novo gasilsko vozilo, prostovoljno društvo pa dobi dobro vzdrževano vozilo. V primeru naravnih ali po človeku povzročenih nesreč ima občina Ljubljana več tehnike, ker lahko v primeru zasedenosti specializiranega vozila iz Gasilske Brigade Ljubljana uporabijo drugega, ki ga ima v lasti prostovoljno društvo iz GZ Ljubljana.

» [...] Pri nas je osnoven napadalni avto, kombinirnka GVC-1, se menja na 7 let. V Nemčiji imajo standard približno na 25 let. Osnovne napadalne se na 7 let, podporna vozila pa na 10 let. V Ljubljani je sistem zapeljan tako dobro, da se avto, ki gre ven iz brigade, ne proda, ampak ostane znotraj GZ Ljubljana. Ostane znotraj enega prostovoljnega društva. [...] Podarijo ga. To je javna gasilska služba, ki je razdeljena na poklicno GBL in GZ Ljubljana. To je na koncu ista stvar. Brigada ima največ uporabe in ima zato novo opremo. Društvo pa dobi dobro vzdrževani avto. Pri nas se redno čisti in vzdržuje. Za eno društvo je to dobra stvar. Če gledaš mesto Ljubljana ima na koncu toliko boljših avtov. Če gre dvigalo stran, bi se ga lahko prodalo in ima potem brigada samo eno dvigalo. Lahko pa ga ima dobi eno prostovljno društvo in ima potem brigada posledično dva dvigala. Na primer zelo popularna so neurja, kjer je lahko več kot sto dogodkov hkrati in takrat ti pride prav, da imaš toliko več tehnike.« (Poklicni gasilec, intervju D)

4.1.2. Naravne ali po človeku povzročene katastrofe

V drugem tematskem sklopu sem se osredotočila na naravne ali po človeku povzročene katastrofe in intervencije, na katerih so intervjuvanci sodelovali ali bili priča. Povprašala sem jih tudi o mnenju glede ozaveščanja civilnega prebivalstva glede katastrof, njihovih posledic in možne preventive. Vprašanim najtežje je bilo vprašanje o intervenciji, ki jim je ostala najbolj v spominu. V svojih karierah so se srečali že s številnimi izzivi, vendar večino intervencij obravnavajo kot del službenega vsakdana.

- **Naravne ali po človeku povzročene katastrofe s perspektive poklicnega gasilca**

Vsi poklicni gasilci so se v svoji poklicni ali prostovoljski karieri srečali z naravnimi nesrečami, ki so v Sloveniji zaznamovane kot najbolj katastrofalne (žled, požar, poplave, neurja itd.). Naravne nesreče doživljajo kot del svojega službenega vsakdana. Na koliko intervencijah so bili pa je odvisno od dolžine njihove kariere.

»Spomnim se Krasa in žleda 2014, ko sem bil še udeležen na intervenciji. Takrat sem bil še dosti mlad in frišen. Sem bil bolj navaden gasilec, bili smo od jutra do večera na terenu zunaj. [...]« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Ja Kras, ta je bil nazadnje tak. [...], v Železnikih in žled. Pa Ptuj, ko je toča vse potolkla.« (Poklicni gasilec, intervju B)

»Doživljanje neurja in poplav ni bilo nič kaj dramatično, voda naredi svoje, gre svojo pot, s tem pa tudi škodo. [...]« (Poklicni gasilec, intervju C)

»Edino pri poplavah in posamezni dogodki manjšega obsega, ki so bili po Ljubljani.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Ja, seveda so. Nedolgo nazaj je bilo neurij, kar povzroča veliko intervencij. Veliko je škode, ki jo naredi neurje. Nazadnje je bil neurje še letos, ko je bil v manjšem obsegu, v Ljubljani.« (Poklicni gasilec, intervju E)

»Teh naravnih katastrof je bilo veliko. Od Kraških požarov, do poplav. Leta 1989 so bile poplave, 2007 v Železnikih, Škofja Loka, 2010 v Ljubljani, 2014 v Ljubljani.« (Poklicni gasilec, intervju F)

Najbolj aktualna naravna nesreča je požar na Krasu v letu 2022, kjer so štirje poklicni gasilci sodelovali pri zajezitvi požara, vendar kot prostovoljci v svojem prostem času. Požar na Krasu je bil najbolj obsežen v Sloveniji, zato je pri organizaciji in vodenju intervencije gasilcem predstavljal velik izziv, saj je bil skoncentriran na en del Slovenije. Prebivalci so jim bili res hvaležni, kar je gasilcem dalo dodatno motivacijo na intervencijah.

»Na Krasu sem bil eno rundo. Na Krasu so se ljudje umaknili. Potem pa smo delali, kar smo delali. Zajezili smo požar. Glede organizacije, kar je bilo glede našega dela in po pogledu na zemljevidu, smo delali zelo dobro. Samo na naši liniji ni bili preskoka požara čez. Drugje so imeli tudi težave zaradi terena in tudi slabega vodstva, kar sem slišal kasneje. Eni so probali delati dobro, ampak jih takšne in drugačne stvari niso omogočali dobrega dela.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Ja Kras, ta je bil nazadnje tak. Prvič sem doživel in se mi zdi, da je bil to en lep primer. Ker si me prej vprašala kako nas ljudje sprejemajo. Te ljudje nas bodo sedaj vedno cenili. Človek po naravi, če nekaj na lastni koži ne doživi, potem ne ceni. S tem ni nič narobe, tako pač je. Lahko bi ljudje učili, da je dobro ceniti. Tam je bil občutek res dober. Ljudje so nas res cenili. Videli so, da se matramo za vsak meter trave in gozda. Da naš trud ni šel v nič. [...] Če ne bi bilo domačinov, bi mi že zdavnaj umrli. Ker so nam oni kuhali dokler ni prišla vojska. Oni so nam dajali hrano, vodo in vse prve dni. [...] Cel kup težav. Normalno je, da je bilo veliko težav, ker je to akcija, ki je velik razsežnosti in je bilo to za našo državo nekaj novega. Temu najbolj primerno je bil približek ali poplave v Ljubljani 2010 ali pa poplave v Železnikih ali žled. To je bila taka masa, da je žled bil razporejen po enem delu države in so bili tam lokalni štabi in so to vodili. Vsak je vodil svoj del. Kras je bil skoncentriran in je bil za celoten Kras en štab, kar je prav. Ampak ta štab, ki je bil samo eden, je nosil ta breme. Pri žledu se je to razporedilo.« (Poklicni gasilec, intervju B)

»Če pogledaš Kras, se mi zdi, da je bila javnost res hvaležna, ko smo se vozili dol. Bil sem dvakrat na Krasu. Tam je bilo res tako, da sem iz prve roke videl, da ti je nekdo res hvaležen. Imaš posamezne primere iz intervencij, ampak praviloma so ljudje res hvaležni. Na Kras sem šel preko prostovoljnih gasilec.« (Poklicni gasilec, intervju D)

Gasilci, ki so se požara na Krasu udeležili kot poklicni, so bili tja poslani z namenom, da postanejo del vodstvene strukture. To so bili posamezniki, ki so lahko pomagali s svojim znanjem in izkušnjami. Gasilske brigade morajo namreč 24 ur na dan zagotavljati vsaj minimalno število poklicnih gasilcev, ki so na voljo za ostale intervencije.

»Poklicni gasilci so odšli na Kras kot vodstvena struktura, ki je pomagala pri vodenju. Pri poklicnih je problem, da mora minimum ljudi biti v službi. Največji doprinos je vodenje in pomoč pri tem. Se mi zdi, da tega res veliko manjka za večje dogodke v Slovenskem prostoru. V Ljubljani je največja koncentracija ljudi, ki imajo znaznje pomagati na večjih dogodkih. So tudi drugod po Sloveniji, ampak sigurno pa imajo naši največ izkušenj. Na podlagi tega so tako še najbolj koristni. En gasilec na ročniku je praviloma lahko vsak. [...] Izkušnje so vse. Veliko je razlik med teorijo in prakso. Skupej obojega pa je najbolj pomebna.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»[...]Na Krasu nisem bil, ker sem moral delati v službi. Tudi preko prostovoljnega društva nisem šel tja. Zaradi službe res nisem mogel iti. Nekdo je moral ostati tudi tukaj. [...]« (Poklicni gasilec, intervju E)

- **Ozaveščanje civilnega prebivalstva**

Vsi poklicni gasilci so mnenja, da bi lahko več delali na obveščanju in preventivi. Dan odprtih vrat ali dogodke, ki so odvijajo v Mesecu požarne varnosti oktobra, ne organizirajo poklicni gasilci, ampak samo prostovoljna društva. Trije poklicni gasilci so poudarili, da se povpraševanje po znanju in preventivi pojavi, ko se na svetu zgodi kakšna naravna ali po človeku povzročena katastrofa. Ko taki dogodki medijev ne zanimajo več, potem tudi zanimanje javnosti ni več tako veliko, zato tudi zanimanje za preventivo upade. Dva poklicna gasilca sta poudarila, da imajo veliko prednost pri obveščanju socialna omrežja, ki dosežejo širok spekter ljudi.

»Vedno več bi lahko lahko delali o obveščanju. Če misliš o preventivnem smislu, kako bi se odzvali ljudje. Mislim po eni strani se dosti govori o temu, po drugi strani pa te stvari ne pridejo do širšega občinstva. Mamo razne dogodke kot je Dan gasilec, takrat daš veliko možnosti ljudjem in je od njih odvisno kako se odzovejo. Zaščita in reševanje, da eno temo vsako leto, ki predstavlja mesec požarne varnosti. Če se en navaden občan, se mora zelo pozanimati, da pride do njih informacij. Sej so letaki, se obvešča po radiu. [...] Damo preko Facebooka, letakov in teh dogodkov. To je par dni v letu, ko ozaveščaš. Prav siten tudi ne moreš biti. Po drugi strani pa je to bolj malo. Tiste, ki bi morali biti na teh dogodkih, ponavadi bolj malo vedo. Tudi če do česa že pride, je za določene zadeve že malo prepozno. Takrat, ko se nekaj zgodi, takrat ljudje začnejo spraševat in paničarit.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Premalo se mi zdi, da ozaveščamo. To bi morali na državnem nivoju se lotit v sodelovanju z gasilci. Tako jaz mislim. Mesec požarne varnosti se mi zdi v redu. Društva se organizirajo in malo predstavijo ljudem.« (Poklicni gasilec, intervju B)

»Ozaveščanje prebivalstva sama uprava URSZR in tudi lokalne organizacije kot je v Ljubljani OZR naredijo kar nekaj na tem področju, bolj pa je pomembno kaj smo pripravljeni ljudje sprejeti, se naučiti, če nismo ravno sredi katastrofe ali ravno po njej. Ugotavljamo, da če ni na obzorju sveta kakšnega dogodka, se ljudje niti ne zavedajo možne nevarnosti. Skoraj smo že

pozabili, da je bil pred kratkim potres v Turčiji, potresa v Petrinji se še redko kdo spomni, da ne govorimo o neurjih in hudourniških vodah v Železnikih in Bovcu leta 2018. [...] Vloga gasilcev je tudi preventivna. Imamo izkušnje preventivnih dni, da bi dejansko občane nekaj o tem naučili. Kaj se zgodi? Običajno pripeljejo otroke na dogodke pogledati kaj delajo gasilci.« (Poklicni gasilec, intervju C)

»Praviloma je en del gasilstva tudi preventiva. Neke preventivne akcije, v smislu Dneva odprih vrat, gre se tudi v kakšno šolo, evakuacije, prikaz gašenja začetnega požara itd. V primeru kakšnih večjih dogodkov, to spremlja civilna zaščita, da naprimer narašča vodostaj. Praviloma potem gasilske enote preko Facebooka obveščajo, da narašča voda, da se ljude zaščitjo. Vsaka civilna zaščita oziroma občina ima skladišče protipoplavnih vreč. V Ljubljani, ko je bilo zelo na meji glede vode, se je v brigadi naredil logistični center z vrečami. Vsak je lahko prišel iskat določeno količino vreč. To je pisalo na Facebooku. [...] Drugače mislim, da po objavah in deljenju objav ima Facebook dober efekt, sploh v Ljubljani. Sigurno pa je še rezerva. Mogoče kakšna povezava z radiom.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Da se veliko, zmeraj se lahko naredi še več. Mislim, da so reklame in vse to, se ozavešča. Ne bom rekel, da se nič ne naredi, ampak tako kot pri vsaki preventivi, kjer se lahko ozavešča še več. Lahko so omejeni s tem, da ni kadra. Jaz bi rekel, da je v redu. Še zmeraj pa človeške faktorje težko prepoznamo. Imamo mesece požarne varnosti. [...]« (Poklicni gasilec, intervju E)

»Jaz mislim tako, da ko se zadeva pojav, je takrat dvigne rating zadevanja javnosti, da se nekaj dogaja. Ko pa zadeva izgine iz obličja, potem pa ljudje pozabijo. Potrebno je vedeti, da vse te zadeve, ki se dogajajo, da smo ljudje zelo egoistični. Reševali bi probleme drugje, na svojem dvorišču pa ne. [...]« (Poklicni gasilec, intervju F)

Trije poklicni gasilci so mnenja, da posamezniki lahko že sami prispevajo k preventivi pred določenimi naravnimi ali po človeku povzročenimi nesrečami. Katastrof bo vedno več, zato morajo ljudje postati tudi samoiniciativni, saj gasilske enote nimajo dovolj opreme, da bi v primeru naravne ali po človeku povzročene katastrofe pomagali vsem.

»[...] Če veš, da živiš na poplavnem območju in imaš tam hišo, si lahko v naprej pripraviš par vreč in polivinil pred vrata. S tem se lahko že sam malo zaščitiš. Ne pa da stojiš in gledaš,

potem pa kličeš 112. Do takrat, ko teče voda, mi ne moremo nič. Imamo črpalke, ampak tista črpalka ni toliko zmogljiva, da bi sproti črpala vodo. To je prva stvar, druga stvar pa je, da je toliko dogodkov, da nimamo toliko črplak, da bi bili povsod. Zelo enostavno bi se ljudje lahko zaščitili sami, saj imaš šolski primer, ko živijo čisto zraven vode in je bilo pri hiši 1 meter vode, ampak je človek vrata zaščitil in potem ni imel veliko stroškov. Vse ima pripravljeno notri v kleti in, ko ve, da bo nevarnost vode, se že sam zaščiti. Nekateri so zelo samoiniciativni. To se spodbuja, ampak je tega res malo. [...]« (Poklicni gasilec, intervju D)

»[...] Zdaj je sezona kurilnih naprav, to se pa oglašuje premalo. Ljudje bi se lahko bolj zaščitili. Zdaj je bila smrtna žrtev v X kraju in je vprašanje, če je bilo potrebno. Lahko bi imel javljalec za monoksid. [...] Ena starejša stavba je zagorela in gospod se je zadušil. Ampak mogoče to, da bi se te javljalce promoviralo, da bi vsaj eden imel to v stavbi. Tisto te pa že zbudi. Toliko grozno piska, da se res zbudi. [...] To je alarm za monoksid ali za dim. Nekam ga daš. To ni velik strošek, najcenejši je cca 20 EUR. Zelo soliden ja za 40 EUR. Dober je že za toliko, ki ti pokaže koliko je notri monoksida.« (Poklicni gasilec, intervju E)

»Potrebno je vedeti tudi druge zadeve, kar se tiče naravnih katastrof, da človek, če gledamo požar v naravi, da človek ne glede svojimi bivališči, z ne urejanjem okolja, povzroča dodatno tveganje. Po drugi strani pa se človek približuje tem nevarnim območje. Težko je reči, da naravne nesreče niso bile v preteklosti, ker so bile, ampak mogoče niso bile tako intenzivne. Niso bile tako intenzivne oziroma se niso dogajale tako pogosto.« (Poklicni gasilec, intervju F)

- **Intervencija, ki se je najbolj spominjajo**

Vsak gasilec, prostovoljni in poklicni, v svoji karieri doživi mnogo intervencij. Določene jim ostanejo v spominu, nekatere pa zbledijo še isti dan, saj jih obravnavajo kot vsak dan v službi. Vsak intervjuvanec je pri tem vprašanju rabil nekaj časa za razmislek, saj je po njihovem to vprašanje eno izmed težjih.

»Ojoj, nobena ni tok, da bi mi prav ostala v spominu. Glede trajanja in vsega je to definitivno žled. Poklicno pa je vsaka intervencija po svoje hecna. Kakšna mi je bolj ostala v spominu, kakšna ni bila nič posebnega.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Ta je taka, ko smo imeli požar stanovanjske hiše v okolici Ljubljane. Mislim, da je bila dvonastropna hiša in polno razvit požar, kjer so bila v ognju vsa nadstropnja. Ljudje niso bili notri. [...] Tukaj pa smo dejansko šli notri v dobro razvit požar in nam ga je uspelo obvladati. Malo si se moral potruditi, da si ga res pogasil. To je bil res dober team work in smo dobro uredili. Tisto je bilo dobro.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Ne vem. Težko je reči. Toliko je enih intervencij, da težko rečem katero. To je tak specifičen vprašanje, ki ga dobim velikokrat dobim. Težko rečem.« (Poklicni gasilec, intervju F)

Pri velikem številu intervencij, ki so jih poklicni gasilci doživeli v svoji karieri, so trije poudarili, da se najbolj spominjajo intervencij, ki so jih doživeli kot najhujše nesreče, povezane s smrtnimi žrtvami.

»Dobro vprašanje, ampak jaz sproti pozabljam. Malo naravni mehanizem poskrbi, da pozabim na intervencije. Najbolj se spomnim intervencije in moje prve akcije, ko sem prišel v brigado. Prometna nesreča, ko smo reševali enega X v X kraju. Na X pa smo oživljali 4 letno deklico in je nismo oživeli. Bila je zelo podobna moji nečakinji. Ležala je v mlaki krvi, smo jo oživljali pa nam ni ratalo. [...] « (Poklicni gasilec, intervju B)

»Veliko je intervencij, ki bi jih lahko naštel. V spominu pa mi vedno ostajajo najhujše nesreče, ki so povezane s smrtnimi žrtvami, tako iz prometnih nesreč, utopitve, dlje časa mrtve osebe in predvsem osebe ki jim je duša odšla med našim delom, ko smo predihavali in se borili za pulz, na koncu pa smo lahko le pokrili telo.« (Poklicni gasilec, intervju C)

»Imam, seveda. Vsak se spomni kakšno. To je bilo že leta 2007, ko se jo spomnim. Takrat sem si še sam rekel, edinkrat, ni veliko momentov, ampak en moment je bil, ko sem si rekel, če je to vredno, če bo šlo tako naprej. Razmišljal sem, da bom zamenjal poklic. Od leta 2004 – 2005 sem bil v Afganistanu. Smo šli dol kot gasilci. Prišli smo nazaj, normalno v službo in potem je bilo leto 2007, eno poletje, prometna za prometna. Same smrtne žrtve. Smo imeli prometno, je bilo 5 mrtvih oseb. Takrat sem jih v mesecu imel čez 25 smrtnih žrtev. Toliko sem jih jaz naštel. Samo v prometnih nesrečah. Bilo je noro obdobje. In potem še na vse to, misliš, da se bo vse umirilo. Bila je prometna nesreča na obvoznici. Bila so neka dela, zato sem si rekel, da nekaj hudega tam ne more bit. Bila je nedelja zvečer, ljudje so se vračali nazaj. Niti ni bilo javljeno, da je kaj hujšega. Prometna nesreča dveh vozil. Nič ni pisalo, da je bil kdo je ukleščen. Mi smo

se tja peljali in pridemo tja, katastrofa. Bilo je 6 ljudi vkleščenih od 7 oseb. Umrlo je vseh 7 ljudi. Ko smo prišli tja, sta bila tam mrtva samo 2. V času, ko smo bili tam, so umrli še ostali. Čez vse to, je bila to res ena težka intervencija. Ko smo prišli nazaj, sem si rekel, da bom začel razmišljat o tem, da zamenjam službo. To sem razmišljal samo pri sebi. Če bi bilo še tako naprej, bi samo zamenjal. To ni za vsak dan.« (Poklicni gasilec, intervju E)

4.1.3. Travma

V tretjem tematskem sklopu sem se osredotočila na osebne travme, ki so jih intervjuvanci doživeli na intervencijah. Povprašala sem jih tudi o intervencijah, ki jih niso doživeli, ampak so o njih slišali s strani svojih kolegov, pri čemer so te pripovedi doživeli kot travmatizirajoče. Hkrati pa me je zanimalo tudi njihovo mnenje o dodatni strokovni pomoči v primeru hude stiske na intervencijah.

- **Osebna travma zaradi doživetih intervencij**

Štirje intervjuvanci so pri vprašanju, če je kakšna intervencija na njih osebno travmatično učinkovala odgovorili, da ne. Dva poklicna gasilca pa sta poudarila, da se vedno najde kakšna intervencija, ki na človeka bolj vpliva kot ostale. En poklicni gasilec je doživel hudo stisko, ki jo je opisal z besedami: nemoč, jeza, psihična utrujenost itd.

»Ne.« (Poklicni gasilec, intervju B)

»Ne, zaradi videnega? Ne. Da bi potem imel more, nikoli.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Ne vem. Mislim, da ne. Nisem imel težav, da bi to kaj sanjal. To zmeraj izpostavim, ker se mi je zdelo res težko obdobje. [...]« (Poklicni gasilec, intervju E)

»Ne. Ubistvu v moji karieri pa smo videli dovolj takih kočljivih situacij, stresnih je nekaj bilo, ni nobena zadeva tako učinkovala na to, da bi končal kariero, da bi bilo konec moje gasilske kariere. Videli smo veliko res hudih nesreč, z velikim številom mrtvih in poškodovanih, požarov, kjer so bili poškodovane ranljive skupine, otroci, ampak nobena ni vplivala na mene.« (Poklicni gasilec, intervju F)

»Sej so kakšne, ki so bolj travmatične, naprimer poleti odpiranje vrat, ko je notri kakšna preminula oseba, ko že črvi iz štokov ven padajo. Vonj je zelo močan in buta ven. Taka za tisti dan in sem tisti dan bolj vase zaprt.« (Poklicni gasilec, intervju A)

Pri vsakem gasilcu se najde takšna intervencija, pa če ima zgolj eno posredovanje. [...] Hm, kako? Precej slabo, psihična utrujenost, nemoč, jeza, vse tako kot pišejo knjige, ampak te ponavadi bereš z zamudo. [...] Poistovetenje s svojo družino in poškodbe ter občutke, da je to tako kot če bi se meni zgodilo.« (Poklicni gasilec, intervju C)

Dva poklicna gasilca, ki sta poudarila, da sta določene intervencije doživela kot osebno stisko, sem vprašala kako sta s tem spopadla. Najlažje jim je, če se zaupajo posameznikom, ki jim zaupajo in se z njimi dobro poznajo. To niso vedno zaupniki, ampak njim bližje osebe, kot so sodelavci, s katerimi so hodili v gasilsko šolo in se dobro poznajo. Poslužijo tudi pogovora z vpleteno ekipo. En poklicni gasilec se je odločil tudi za meditacijo in branje literature, saj v letu, ko je doživel stisko, sistem zaupnikov še ni bil dobro razvit. Izkušnjo z nudenjem psihosocialne pomoči s strani zunanje osebe je opisal kot negativno in ne strokovno. Stiska ga ne obremenjuje več, vendar mu bo za vedno ostala v spominu. Hkrati ga je izkušnja tudi okrepila.

»Največ se pogovorim s šestimi pripravniki, s katerimi smo bili v gasilski šoli in se pogovarjamo o teh stvareh, saj se dobro poznamo. V službi še ne poznam vseh čisto dobro, saj imamo zaupnike. Pogovoriš se s tistim, ki mu bolj zaupaš trenutno in veš kako bo odreagiral. Pogovorim se z mlajšimi sodelavci.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Meditacija in literatura za samopomoč, čeprav smo imeli takoj po tragediji nudeno psihosocialno pomoč, a kaj ko "zdravnica" ni niti vedela, da obstajajo na tem svetu gasilci. [...] Direktno kot za razbremenilni pogovor z vpleteno ekipo in že prej omenjeno ne-strokovno osebo. [...] Ne prav dosti, saj sistem pomoči takrat še ni bil ustrezno uspostavljen. To je bilo leta 2011. To je bilo dejstvo, katerega sem se zavedal že kmalu. [...] Zelo obremenjen se mi zdi da sem bil cca. 3mesece, malo manj obremenjen pa celo kako leto. Danes me to spremlja. [...] Preganja ne, se pa spominjam velikokrat dogodka. [...] Ima bolečino, ki je zgolj topa posledica ostre zareze, ki bo neizbrisana. Kot radi rečemo, čas celi rane, brazgotina pa ostane. [...] Vsekakor vsaka izkušnja vpliva na ljudi pa čeprav zavedno ali nezavedno. [...] Ne, straha kot takega nimam, saj sem popolnoma razčistil stvar, je pa dejstvo, da sem zaradi takšne izkušnje

močnejši, saj se lahko na to pripravim in vem kaj me bo čakalo, ko se bo podoben dogodek ponovil.« (Poklicni gasilec, intervju C)

Poklicni gasilci med seboj delijo izkušnje iz intervencij, saj na tak način tudi predelajo stres, ki so ga tam doživeli. Kot reševalci tudi poklicni gasilci doživljajo stres ob kriznih dogodkih ali po njih. Še posebej pa so za poklicne gasilce stresni dogodki, kot so: prisostvovanje smrti, ali videno hujšo poškodbo sodelavca, kar sta tudi omenila dva intervjuvanca. Poklicni gasilci med kolege štejejo tudi policiste, reševalce, jamarje in druge, saj z njimi veliko sodelujejo. Stresni krizni dogodki, ki lahko vplivajo na poklicnega gasilca, pa so tudi huje poškodovani ali mrtvi otroci, kar sta tudi omenila dva intervjuvanca.

»Starejši povedo tudi za kakšne hujše nesreče. So tudi rekle, da je kakšen celo življenje trden kot skala in so ga prvič videli jokat, ker ga je toliko pretreslo. So omenili en avto, ko je mati bila narkomanka. Nekaj se avto vnel. Otroci so bili še res majhni, 3 in 4 leta pa dojenček. Avto se je vnel in je mati šla stran. Bil je začetni požar in ni pomislila, da bi jim pomagala. Takrat so otroci imeli zelo hude opekline. Takrat so to intervencijo so razlagali na zadnje. Ali pa ko se je tisti zaletel v policaja in je umrl na kraju nesreče. Take stvari jih pretreselo. [...] Malo sem šokiran, da se kaj takega lahko zgodi. Vsak ponavadi želi malo pomagat, ampak daleč od tega kaj so oni podoživeli.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Seveda, to je del našega posla. Ravno danes, ko so fantje v vodi pakirali truplo utopljenca in ga prenašali na obrežje. [...]« (Poklicni gasilec, intervju C)

»[...] Če imamo kakšen alarm in nam je povedano, da gre za otroka, se gre hitreje. No, to se sliši, da se na ostale intervencije ne gre hitro, ampak čutiš neko drugačno energijo, ko gre za otroke. Imaš drugače pogled na samo situacijo. Težje je gledati mlajšega otroka, ki trpi kot starejšega. Tak je proces. Navajen si, da umirajo starejši in ne otroci. Na podlagi tega je drugačna energija. [...]« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Ne. Mogoče intervencije, kjer se kdo od naših poškoduje. Moj sodelavec, ki je padel dol iz kamiona, takrat je bilo vprašanje, če bo preživel. To je bilo leta 2008, ko je imel poškodbe glave in se je takrat invalidsko upokojil. Res je bila težka poškodba in ni več mogel. Vse normalno funkcionira, glava in vse je v redu. Žena pravi, da je mogoče malo razdražljiv. Drugače pa je vse normalno. Kamiona vozi, za gasilstvo pa ni več dobil dovoljenja. Takrat, ko

sem to izvedel, mi ni bilo vseeno. Če bi bil zraven, bi bilo verjetno še huje. To se je zgodilo na neurji. Žagal je neko vejo, mu je spodrsnilo in je padel nazaj. Intervencija ni bila težka, takrat se najhitreje naredi kakšna neumnost.« (Poklicni gasilec, intervju E)

Trije poklicni gasilci so povedali, da med sodelavci velikokrat pogovorjajo o izkušnjah z intervencij. Najbolj jim ustreza črni humor, saj si s tem znižajo nivo stresa. Ljudje jih ne razumejo in mislijo, da se posmehujejo ljudem v stiski, vendar je to mehanizem, ki jim ustreza, da situacijo vsi dobro predelajo.

»Ja, ampak tako malo, da se bolj pohecamo. Ali pa rečemo: »uuu, je bila težka akcija!«. Ni bilo neki, da bi tako: »ooo stari, jaz ne morem več spati zaradi tega.«. Vsi, ki delamo v brigadi, smo tam z namenom. Vsi želimo biti tam. Če bi bil eden tam pod prisilo, bi sigurno imel travme.« (Poklicni gasilec, intervju B)

»Govorimo velikokrat o teh stvareh. Povemo si kaj smo videli, kaj ni bilo za videti, to je smrdelo. To je bilo vse črni humor. Na hodniku se temu smejimo. Nič ni bilo tako, da bi koga prav prizadelo ali bi imel velike težave zaradi dotične intervencije. Fantje brez problema povedo, da nekaj ni bilo za videti. Je komu manjkala glava, je bil nekdo že cel nagnit. To nikomur ni problem povedati. Pove normalno.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Sodelavci se načeloma pogovarjamo o teh zadevah. [...] Je pa ena zadeva pri gasilcih, je v bistvu črni humor, ki ga mogoče mi zastopimo, drugi pa ne, ker mislijo, da se delamo norca iz stvari iz intervencij. Ta črni humor pripomore, da se stresni nivo oziroma nivo stresa zniža.« (Poklicni gasilec, intervju F)

- **Strokovna pomoč v primeru težkih intervencij**

Vsi intervjuvanci so dobro seznanjeni s stopnjami pomoči, za katere lahko v primeru težke intervencije tudi zaprosijo. Vsaka izmena ima zbrana dva zaupnika, ki poskrbita za tovariško podporo. Preden se poklicni gasilci obrnejo nanju, se naprej pogovorijo s svojimi sodelavci, ki jim zaupajo, potem šele sledi zaupnik. V primeru težjih travm pa bi se nato lahko obrnili na zaupnika iz strani Uprave za zaščito in reševanje. Na zadnji stopnji je psiholog, kar pomeni, da je zadeva za poklicnega gasilca res travmatična.

»Nam v službi so razlagali, da je osem stopenj psihološke pomoči. Štiri stopnje lahko nudijo v brigadi zaupniki, naprej pa so ostale izurjene osebe. Kar je zunanja strokovna pomoč, je na posamezniku odvisno, ali jo bo koristil.[...] Vsaki izmeni sta dva, ki jih je izmena izbrala za najbolj zaupanja vredna, da ni to nekdo, ki te grdo gleda in se mu ti ne upaš zaupati. Da pride in te posluša, ti pove kakšno spodbudno osebo. Jaz bi se načeloma obrnil na njega, vendar bi se naprej pogovoril z mlajšimi, ki smo veliko skupaj. Naprej bi se tam pogovorili, če bi me pa res motilo, bi pa šel do zaupnika.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Jih imamo. Zaupniki so dodatno usposobljeni, ampak niso dodatno plačani. To je naš sistem javne uprave. Vse živo zahteva od tebe, denarja pa od nikjer. [...] Ne. Imamo nek dogovor z Upravo za zaščito in reševanje, ki imajo te psihologe. Vem, da lahko pokličeš in prosiš za pomoč. Pokličeš na 112 in poveš, da si bil udeležen na te prometni nesreči in imam težave. Potem si pošljejo enega psihologa, ki ti ga dodeli država. Naši pa dosti sodelujejo z eno gospo, ki dela na policiji za specialno enoto. Tam je psihologinja in je rekla, da če kdaj kdo kaj rabi, da se lahko pokliče tudi njo. Vem, da so jo parkrat klicali za ene take bežne primere.« (Poklicni gasilec, intervju B)

»[...] Ker je gasilec mlajši, sem takoj sprožil postopek katerega opravi izmenski zaupnik. Načeloma nič posebnega, ampak sistem je tako naravnan, da imamo to možnost in glede na svoje izkušnje želim to uporabiti, saj jaz te možnosti nisem imel. [...] Seveda, zato jo tudi imamo na različnih stopnjah, prav tako pa je pomembna za udeležence. Pomoč je urejena in jo lahko uporabimo po stopnjah na različnih nivojih: izmenski zaupniki, psihološka pomoč preko URSZR, možnost tudi preko rdečega križa itd.« (Poklicni gasilec, intervju C)

»Kaj pa vem. [...] Za kakšno tako stvar je to čisto v redu zadeva, da je kaj toliko hujšga, ali pa gre za kakšno poznano osebo, sorodnike ali otroke. Za redne dogodke, kjer ni nič osebnega, je najboljše, če je tako kot imamo. To je en krog ljudi, kjer se zastopimo in so dali čez podobne zadeve. Težko je, ko pride nekdo, ki mogoče težko vse to zastopi. Črni humor, to je najboljša varianta, vsaj meni osebno. Če pa gre za osebno varianto, to je pa dobro, da pride zunanja oseba. Nimam te izkušnje, tudi v izmeni še nisem slišal za nobenega, ki bi imel tako situacijo. Če predvidevam za naprej, se mi zdi čisto dobro, da malo drugače predelaš situacijo. Hitro se lahko kaj zgodi.« (Poklicni gasilec, intervju D)

»Tudi, če je kakršnakoli zadeva, je zadeva v smislu, da če kdo potrebuje pomoč, če hodnik modrosti tega ne more rešit, potem je naslednja stopnja izmenski zaupnik, s katerim se lahko pogovoriš. [...] To je hodnik, na katerem se v določenih urah posedejo gasilci in se med seboj pogovarjajo. Na ta način se zadeva dobro premelje. Večino težav, takšnih in drugačnih, se nekako reši tam [...] Zdaj je tako, to je prva stopnja pomoči. No, če rečemo, da je nulta stopnja pomoči pogovor med sodelavci, potem je prva stopnja izmenski zaupnik, potem druga stopnja je zaupnik iz strani Uprave za zaščito in reševanje, se gleda po regijah. Naslednja zadeva je potem psiholog. To pomeni, da gre za res travmatične zadeve. Ena zadeva, ki je pri nas, je to, da je lažje sprejemljivo, v smislu z določenim spopadanji z določenimi travmatičnimi zadevami, da je toliko veliko mesto, da zelo malokrat prideš v stik z poznanimi, sorodniki in podobne zadeve. Nekje na vasi, prvi posredovalci, oni posredujejo pri domačih, poznanih in bližnjih. Dejansko je vpliv na te ljudi neprimerno hujši kot v večjih mestih. Ne gre za brezosebni stik, ampak gre za element poznanstva, sorodstva, to bolj vpliva.« (Poklicni gasilec, intervju F)

Dva poklicna gasilca menita, da je pri iskanju psihosocialne pomoči ali samo pomoči zaupnika še vedno prisotna stigma. En intervjuvanec meni, da bi bil lahko označen kot šibek ali manjvreden, če bi poiskal pomoč zaupnika. Drugi pa je mnenja, da je to njegova pravica, in da bi v primeru težke intervencije poiskal pomoč, saj gre zanj in za njegovo duševno zdravje.

»Še zmeraj je pristona stigma, da meni pa nič ne pride do živega. Pravijo, da ta stvar počas spreminja. Je anonimno. Hodijo verjetno izven delovnega časa. Kar se tiče notranjih pogovor, je znotraj delavnika. Vsaka izmena ima dva zaupnika, da se pogovorijo. [...] Nimam občutka stigme, saj gre po eni strani za mene, da bom normalno funkcinoiral. Ne vidim razloga zakaj ne bi izkoristil, saj imaš res vse ponujeno. Gre za pogovor, ker včasih moraš samo dati kaj ven iz sebe.« (Poklicni gasilec, intervju A)

»Kaj pa vem... Mislim, da je problem v tem, da je pri nas to vse tako zakoreninjeno, da je to nek tabu, stigma. Če greš na tak pogovor, da si manj vreden, da si šibek. Mogoče ne bi drugi dali takega občutka, ampak ga imaš pri sebi, da te bodo potem ostali gledali drugače, da si šibek. Pri nas, po pravici povedano, ne vem, ali kdo gre. Lahko bi šel do njega, mi vemo kateri so in greš do njega, mu rečeš za pogovor, ampak res ne vem, ali hodijo ali ne. Jaz še nisem bil. [...] Zadnjih par let se to poudarja in se poskuša razbiti tabu.« (Poklicni gasilec, intervju E)

Dva poklicna gasilca sta povedala, da ljudje na različne načine predelujejo stiske in travme. Nekateri se ukvarjajo s športom ali pa poleg službe opravljajo še druga dela. S tem se zamotijo in ne mislijo na stisko. Nekateri pa izven službenega časa popivajo zato, da bi zmanjšali občutek stresa. Ne zavedajo se, da alkohol čez čas poslabša stres, depresijo in anksioznost.

»[...] Vsi smo tam z namenom. Veliko ljudi ni tam zato, ker drugega v življenju niso imeli za delati. Ljudje to nekako kompenzirajo. Eni se ukvarjamo s športom. Mi se malo pogovorimo znotraj izmene, naredimo analizo. Ni to tako, da bi jokali en drugemu. Starejši gasilci pri nas pa po cele dneve delajo in se s tem nekako zamotijo, da ne razmišljajo preveč o vseh intervencijah.« (Poklicni gasilec, intervju B)

» [...] Še zmeraj je tukaj družba, nekateri dajo to ven čez šport. Mogoče kakšni tudi alkohol, ne v službi, ampak po njej. Marsikaj je to problem še zagotovo. Kakšna taka stvar ga lahko pripelje do tega. To so take teme, kjer bomo rabili še veliko delati na temu. Spremeniti moramo še marsikaj.« (Poklicni gasilec, intervju E)

4.2.Socialna delavka/socialni delavec

4.2.1. Delovanje centra za socialno delo v primeru izrednih razmer

Socialno delo v izrednih razmerah je zelo spefično področje, s katerim se sreča le redkokatera socialna delavka ali delavec. Tiste socialne delavke, ki so se srečale in delovale v izrednih razmerah, pa so izredne razmere opisale kot težke, ki posameznike spravijo v stisko, od različnih služb pa zahtevajo hitro in učinkovito reagiranje.

»Uf, težko vprašanje. Nisem domača v tem izrazoslovju. To sem se velikokrat o požaru vprašala. Še dežurna sem bila. Ker se je tako dolgo vleklo… Pride moment, ko se kar navadiš tega. Bil je moment, ko nisem znala precenit v kakšni krizi smo. Recimo, pri nas je bilo tako…[...]« (Socialna delavka, intervju A)

»[...] Se pravi, te izredne situacije so vsekakor situacije, ki veliko ljudi spravi v neko stisko… Kjer uporabniki potrebujejo našo psihosocialno pomoč zaradi nekega dogodka, ki se je zgodil.« (Socialna delavka, intervju B)

»Jaz bi čisto laično povedala, da so to neke razmere, ki zahtevajo hitro ukrepanje. Da so ogrožena življenja, premoženja, živali in vse ostalo. In zato je potrebno hitro reagiranje in usklajenost različnih služb« (Socialna delavka, intervju C)

Centri za socialno delo v primeru izrednih razmer še vedno ostajajo neopazni, saj nimajo točno določene vloge. Ostale institucije ne poznajo nalog centrov za socialno delo, zato jih tudi v primeru izrednih razmer ne vključujejo. Sama vključenost centra za socialno delo pa je odvisna od angažiranosti socialnih delavk in delavcev, ki tam delajo. Vsako leto bi bilo potrebno obnoviti protokole v primeru zaščite in reševanja, saj se tekom leta menjajo tudi vodilne osebe na položajih, zato v takih primerih vloge ostanejo nedorečene.

»Takrat smo rekle, če se bomo mi kaj vključili. Ura je bila že proti peti. Kaj sedaj? Tukaj mora potem direktorica povedati kako in kaj, še posebej, če bi se vključila v štab. Potem je klicala v štab, da jih je sploh dobila. Ko je ven prišlo, da mora vsak center imeti načrt zaščite in reševanja. [...] Se pravi, jaz sem to pisala 2013, 2014. Takrat je bila tedanja direktorica imenovana v vseh civilnih zaščitah, v celem štabu. Sedaj po reorganizaciji, se pa te stvari niso uredile, ni bila sedanja direktorica imenovana. Smo imeli prejšnjo direktorico, ki je pa bila takrat na dopustu in nedosegljiva. Tudi na občinah so se zamenjali. Sigurno dva mandata. Nova Gorica sigurno. Tudi okoliške občine. Jaz nimam pogleda v dokumente civilne zaščite. Sigurno se kakšen poveljnik zamenja. [...] Sedaj je praktično deset let od tega. Jaz sem mislila, da sistem praktično stoji. Evo, pri požaru sem bila bosa.« (Socialna delavka, intervju A)

»Se mi zdi, da je precej odvisna kako se vsak center posebej angažira v tej smeri. V smeri lokalnega povezovanja, mreženja z institucijami, ki pomagajo in nudijo pomoč v izrednih situacijah. To je v prvi vrsti civilna zaščita, lokalne oblasti, zdravstveni dom, gasilci, policija in tako naprej. Tukaj se mi zdi, da je malo odvisno od naše samoiniciative, kako smo uspeli tudi zaposlenim v teh institucijah predstaviti vlogo socialnega delavca v izrednih situacijah. Namreč v vsej teh dogodkih smo se velikokrat srečevali s tem kaj pa bi mi sploh počeli.« (Socialna delavka, intervju B)

»Ni najboljša, ker ni veliko primerov, da povabijo poleg center v primeru izrednih razmer. Bi bilo potrebno enkrat letno obnovit protokol nekega ravnanja ob nesrečah. Kot sem jaz govorila s civilno zaščito, imajo nekatere službe zelo dobro usklajeno to. Medtem ko centri ostajamo malček izven sistema.« (Socialna delavka, intervju C)

Vsaka naravna ali po človeku povzročena nesreča ima zapisane določene protokole, ki naj bi se jih držali, da bi posledice nesreče čim hitreje odpravili. Vsaka nesreča je zelo specifična, zato je težko napisati natančno določene pravilnike, protokole in zakone. Po koncu dogajanja in odpravi materialne škode se velikokrat ponovno evalvira že napisane protokole in spremeni, kar je treba spremeniti. Poznavanje protokolov, pravilnikov in zakonov pa je tudi odvisno od pomembnosti položaja, ki ga oseba na centru za socialno zaseda.

»[...] Je potem tudi rekla, da se vidi, če se znajdeš v takih situacijah ali se ne. To je čisto nekaj specifičnega. Kaj ljudje potrebujejo, kako to oranizirati in vse te reči. [...]« (Socialna delavka, intervju A)

»[...] Zato v vseh teh situacijah ni protokola, ki bi ga napisali tako natančno, da bi vedli kaj moramo mi sedaj delati. Lahko napišemo kaj psihosocialna pomoč nudi tam in tako naprej. Ampak vsaka taka izredna situacija terja, da na nek način tudi improviziramo, da sledimo svojemu socialnemu čutu in tem ljudem takrat ponudimo tisto pomoč, ki je v naši moči in ki jo oni potrebujejo. [...] V bistvu so tudi protokoli. V Postojni mi je bila dobra praksa to, da je bil članstvo civilne zaščite… Štaba civilne zaščite… Je bilo sestavljeno, da smo bili jaz kot direktorica CSD X, direktorica ZD Postojna, sekretarka iz Rdečega Križa in tako naprej… Ko je bil štab sklican, ko se je nekaj zgodilo, smo bile me na štabu. In tam dajejo navodila. Žled je vsekakor bil taka situacija, ko je bilo potrebno, da smo ponovno razmislili o teh načrtih pomoči, ki jih sprejmejo občine. Se pravi, kjer se opredeli tveganje za posamezne nesreče – potres, železniška nesreča, prometna nesreča in tako naprej, in za vsako vrsto nesreče posebej se opredeli kakšna vloga posameznih institucij. V teh dokumentih to je opredeljeno. Tudi mi imamo nekaj protokolov, kjer je predvideno.« (Socialna delavka, intervju B)

»V bistvu protokolov ni. Nekaj se je izoblikovalo v tej množični nesreči, ki se je zgodila v Postojni, v smislu, da naj bi tudi regijski centri v civilnih zaščitah. To se je potem uredilo. Ker pa ni toliko množičnih nesreč, se je po mojem mnenju na to malo pozabilo. Da bi prav protokol ali pa pravilnik bil… Jaz ga še nisem srečala. Mogoče, da je kje bil sprejet, pa ga jaz ne poznam.« (Socialna delavka, intervju C)

Centri za socialno delo imajo tudi interventno službo, ki je na voljo 24 ur na dan. Ostale interventne službe bi bilo tudi potrebno o tem informirati, saj ne poznajo vseh vlog, ki jih centri za socialno delo opravljajo. Ena socialna delavka poudari, da so v primeru požara na Krasu odprli tudi dodatno telefonsko linijo, na katero ni poklical nihče. Socialne delavke in delavci

se zavedajo, da niso del prve bojne linije v primeru izrednih razmer, vendar je njihova pomoč kasneje vedno dobrodošla.

»Je bilo zanimivo tudi to, da smo mi v sredo odprli še en telefon. Dali smo obvestilo tudi na splet. Mislim, da smo dali obvestilo tudi na radio. Telefon je bil tiho. Meni je bilo grozljivo. Jaz sem imela ta telefon doma, tudi dežurna sem bila, poveljnik je imel mojo službeno telefonsko… Tišina… Jaz sem potem zaključila s svojim dežurstvo. Ker mi imamo dežurstva od ponedeljka do ponedeljka. Potem smo gledali, koliko se bodo ljudje obračali na nas. In ni bilo nič. Da bi bil kdo v stiski… Ne… To me je zelo presenetilo.« (Socialna delavka, intervju A)

»Ker v vsaki taki situaciji, ko pa smo bili poleg in ko so začutili, da smo res potrebni tam zraven, se je izkazalo, da je bilo to zelo dobrodošlo. Mi smo takoj odšli na kraj, kjer so zbirali te ljudi. Socialni delavci nimamo vloge prvih hip, ko se rešuje situacija. Tam so gasilci, tam so reševalci, tam je policija. Ampak potem v drugi fazi, ko se ljudi nekje zbere, ko začnejo izražati stisko, takrat potrebujejo nekoga, ki je zraven, da se z njim pogovorijo in išče rešitve. [...] Začeli so hitro pomagati. Tukaj imam malo dvoma, ker govorimo tudi o Rdečem Križu, ki naj bi tudi izvajal psihosocialno pomoč. Potem smo ugotavljali, da ljudje na terenu niso prav vedeli kaj psihosocialna pomoč pravzaprav pomeni.« (Socialna delavka, intervju B)

»[...] Pa tudi sedaj smo že začeli s sestanki s predstavniki civilne zaščite lokalno. Oni niso bili seznanjeni, da imamo mi interventno službo, da smo dejansko dosegljivi štiriindvajset ur na dan. To jim je bilo novo. Sedaj smo sami združili lokalne sestanke na območju Idrije, Tolmin, Gorice in Ajdovščine. Ker smo štirje centri. Tako da se bomo mi predstavili, malo povedali kaj mi lahko nudimo in kako smo organizirani.« (Socialna delavka, intervju C)

Posamezniki so s strani centra za socialno delo največkrat deležni psihosocialne pomoči, ki jo nudijo socialne delavke in delavci na terenu. Na samem kraju izrednega dogodka se je potrebno opredeliti in preučiti še ostale metode dela, ki so poleg psihosocialne pomoči še dobrodošle. Poleg psihosocialne pomoči so socialne delavke opredelile tudi delo na terenu in materialno pomoč.

»V glavnem razbremenilni pogovor. Kako se počutite? Kaj še potrebujete? Kako vam gre? Je potrebno kaj urediti doma? Praktične zadeve. Kaj potrebujejo, česa ne potrebujejo, kam morajo iti…« (Socialna delavka, intervju A)

»Kar se tiče metod dela… Na nek način gre za neko obliko psihosocialnega svetovanja. To je odvisno od situacije – individualno, skupinsko. Da je neka podpora za ljudi, ki so v stistki

zaradi izrednega dogodka. Potrebno je najprej preučit situacijo, videti kakšne potrebe ljudi so se pojavile zaradi izredne situacije. Potem pa opredeliti po kakšnih metodah bomo delali. V prvi vrsti je to psihosocialno svetovanje na kraju samem. V času žleda v Postojni je bilo to tudi terensko delo, ko so strokovne delavke odšle v spremstvu vojakov z vojaškimi vozili po terenu, po vaseh. [...]« (Socialna delavka, intervju B)

»Mi v prvem delu lahko nudimo psihosocialno podporo in pomoč, v drugem delu socialno pomoč v smislu materialne. Se mi zdi, da psihosocialno pomoč lahko nudimo z nekim pristopom do ljudi, ki potrebujejo oporo, pogovor ali pa neke informacije. To mi lahko najbolj nudimo v takih primerih. To se je tudi izkazalo pri požaru. To so bolj ranljivi ljudje, na primer starejši, otroci, invalidi, osamljeni ljudje… Da se pristopi do njih, da jih umiriš, da se jim bolj počasi razloži kaj se dogaja, da se jih še posebej obvešča, da so seznanjeni. To se mi zdi, da je predvsem naša naloga. Da pristopimo do ranljivih skupin in jim nudimo podporo, da jih pomirimo.« (Socialna delavka, intervju C)

Dve socialni delavki sta poudarili, da bi bilo potrebno izboljšati komunikacijo s štabom oziroma tam imeti osebo, ki bi s svojimi socialnimi delavkami in delavci na terenu delila pomembne informacije. Socialne delavke poudarijo, da je vedno znova potrebno razlagati vlogo socialna dela, ki ga večkrat pozabijo vključiti v zaščito in reševanje. Dobro se zavedajo, da imajo veliko znanja, ki bi posameznikom v teh razmerah pomagalo.

»Nikogar! Jaz sem se tako samo počutila, da mi je bilo grozljivo. Koliko kritično je, na kaj moram pazit… Nisem imela nobenega odgovora. [...] Definitivno, da imamo nekoga v Štabu. [...] To bi bilo najbolj smiselno, ker če so se drugi zamenjali v teh načrtih, kako to, da če vidijo, da je direktorica CSD-ja v načrtih, nje pa nihče ni nič vprašal. Ali boste še z nami, ali ne boš, vas brišemo.« (Socialna delavka, intervju A)

»[...] Množična nesreča na avtocesti pa sploh ne pomislijo, da bi vključili socialne delavce. Se mi zdi, da smo bili in da smo mogoče še… Da moramo zelo še razlagat kako pomembna je naša vloga v takih situacijah.« (Socialna delavka, intervju B)

»Ravno po tem požaru, ki se je zgodil lani, je bilo evidenčno, da ni dobre komunikacije oziroma da v štabih ni prisotne osebe s strani centra. Mogoče je bilo to čisto slučajno, vendar ta slučaj nakazuje, da sistem v tem delu šepa. [...] Imam pa občutek, da mi ostajamo neopazni, da nimamo točno jasne vloge. Mislim, da psihosocialno pomoč prevzame Rdeči Križ. Vsaj tako je

bilo pri požaru. Se mi pa zdi škoda, ker imamo veliko ljudi, ki bi to lahko zelo kompetentno opravljali.« (Socialna delavka, intervju C)

Tudi če se socialne delavke in delavci vključijo v sistem zaščite in reševanja v primeru izrednih razmer, so velikrat neopaženi, zato socialne delavke predlagajo, da bi morali imeti več brezrokavnikov, ki bi jasno opredelili njihovo vlogo. Večinoma so službeni avti, ki jih vozijo socialne delavke in delavci, neprepoznavni, zato predlagajo, da bi bilo vsaj eno vozilo prepoznavno, da bi ljudje na terenu vedeli, da se nanje lahko obrnejo. Imeti bi morali tudi lažji dostop do tolmačev, kjer bi bili potrebni. Tujci, ki so bili del nesreče, so zagotovo tudi v stiski, zato bi jim bilo potrebno omogočiti lažje predajanje informacij preko tolmačev.

»[...] Mene so na Rdečem Križu označili za prostovoljko, kljub temu, da sem nosila naš brezrokavnik iz CSD-ja.« (Socialna delavka, intervju A)

»[...] Tukaj smo še ugotavljali… Policija, reševalci, vojska… Vsi so v uniformah, njihovi avtomobili so prepoznavni, da so to oni. Mi na CSD-jih pa se zaenkrat držimo še tega, da naši avtomobili niso polepljeni, da tudi ko gremo v intervencije v okviru naše interventne službe, smo čimbolj nevidni. Če se zgodi nasilje v družini sredi noči, ne vejo vsi sosedje, da smo mi prišli. Je pa to slaba stran, da ko smo šli takrat po vaseh, nismo prepoznavni. Ko pa so naše strokovne delavke odšle na teren z vojaškimi vozili v spremstvu vojske v vas, so se pa ljudje hitro nabrali, ker so vedeli, da gre za neko obliko pomoči. Potem so nas oni napotili, ker poznajo ljudi po vaseh, h komu je potrebno pristopit, da se preveri, če potrebuje pomoč. [...] Jaz sem že takrat za te izredne pomoči dala pobudo naprej, da bi imeli vsaj neke brezrokavnike z napisom socialna služba ali kaj podobnega. Opazila sem, ko smo prišli na DARS-ovo postajo med ljudi, da smo bili neprepoznavni. Se ni noben obračal na nas. Smo morali tam povedati tam na glas kdo smo in zakaj smo prišli. Potem smo te brezrokavnike dobili. Sicer samo dva ali tri na center. Kar je malo premalo. Smo bili nevidni. [...] Vem da smo pri množični nesreči na Razdrtem ugotavljali, da je bilo veliko tujcev med poškodovanimi oziroma med temi, ki so preživeli nesrečo. Mi ne znamo tujih jezikov. Takrat smo izvedeli, da policija ima pogodbene prevajalce. Vendar je žal ta prevajalec šel na kraj nesreče in ni prišel v prostor v gasilski dom, kjer so se ljudje zbirali. Da bi tam pomagal komunicirati s temi ljudmi, ki so bili v stiski. Poskušali smo z neko polomljeno angleščino, vendar vedno ne deluje. Ker lahko tudi tujci ne znajo angleškega jezika. Tukaj smo potem rekli, da bi morala biti boljša povezava s policijo, da se zagotovi prevajalce takrat, ko je to potrebno.« (Socialna delavka, intervju B)

Dve socialni delavki sta povedali, da bi bilo po koncu izrednih razmer potrebno opraviti supervizijo, oziroma psihosocialno pomoč nuditi tudi socialnim delavkam in delavcem, ki so bili vključeni v sistem zaščite in reševanja. Ena socialna delavka poudari, da je od letošnjega leta vsem socialnim delavkam in delavcem na voljo psihologinja, na katero se lahko kadarkoli obrnejo.

»[...] Tako, ena zelo specifična situacija. Meni je bilo čustveno izredno naporna situacija. Ker nisem vedela kaj je moja vloga, kaj moram delati. Še sedaj mi je težko.« (Socialna delavka, intervju A)

» [...] V teh situacijah smo še ugotavljali, da smo pogrešali neko supervizijo, psihološko pomoč tudi za naše delavke. Socialni delavci imamo precej trdo kožo, vendar v situacijah, kjer je množična nesreča, kjer so mrtvi ljudje in moraš pomagat svojcem… Če se res zgodijo hude stvari, smo se pa tudi mi počutili nemočne. To pomeni stres tudi za nas. Jaz se spomnim situacije, ki sicer ni bil nek množični dogodek, ampak je bila izredna situacije utopitve dečka v Soči. Spomnim se, ko so se naše tri strokovne delavke vrnile iz intervencije, kako so bile prizadete. Takrat smo dali pobudo, da tako kot imajo gasilci svoje pogodbene psihologe, ki jih razbremenjujejo teh stisk v takih nesrečah in reševalnih akcijah, imamo tudi mi sedaj gospo iz Iga. To je sedaj od letošnjega leta in mislim da nam je ta storitev na razpolago en mesec. Da se tudi mi lahko nanjo obrnemo, ko smo v stiskah zaradi takih izrednih situacij.« (Socialna delavka, intervju B)

5. Razprava

Težko nas še kaj preseneti, saj se vedno pogosteje soočamo s številnimi naravnimi in tehnološkimi nesrečami. Tudi v Sloveniji smo vedno pogosteje priče hudim požarom v naravi, suši, žledu in drugim nesrečam. Naša država se lahko zanese na reševalne službe in druge organizacije, ki so v primeru izrednih razmer tudi prisotne. Prisotni strokovnjaki se vedno naprej osredotočijo na oskrbo osnovnih življenjskih potreb, velikokrat pa se pozabi na nudenje psihosocialne pomoči. Nudenje psihosocialne pomoči je namreč zakonsko zavezujoče, saj predstavlja temeljno načelo zaščite, reševanja in pomoči. Med strokovnjaki še vedno obstaja konflikt glede tega, katera oblika psihosocialne pomoči je najboljša, vsi pa se strinjajo, da je največ škode narejene, če se ne stori nič (Badovinac, 2006).

Socialne delavke in delavci so pomembni akterji pri reševanju teh izzivov in zagotavljanju pomoči prizadetim posameznikom in družinam. V prihodnosti se mora socialno delo še bolj ukrepiti pri zagotavljanju psihosocialne pomoči, svetovanju in podpori posameznikom, ki so bili udeleženi v izrednih razmerah (Škerjanc in Lamovšek, 2010). Potrebno je poskrbeti, da so socialne delavke in delavci videni in slišani, ter da se nanje v primeru naravne ali druge nesreče ne pozabi. S svojim znanjem lahko pomembno prispevajo k reševanju posameznikov v stiski. Socialne delavke in delavci imajo strokovno znanje in veščine za ocenjevanje socialnih, čustvenih in psiholoških izzivov, s katerimi se srečujejo posamezniki po izrednem dogodku. S svojo empatijo lahko nudijo varno okolje, posameznikom udeleženim v naravni ali drugi nesreči pa zagotovijo tudi pomemben vir informacij in podporo pri reševanju nastale situacije (Rode, Zidar, Lamovšek, Škerjanc in Urek, 2010).

V zgoraj opisanih rezultatih je jasno razvidno, da centri za socialno delo ostanejo v primeru izredih dogodkov neopaženi, saj nihče ne pozna njihove točne vloge. Kako in na kakšen način se bo center za socialno delo vključil v postopek reševanja in pomoči je odvisno od angažiranosti posameznega centra za delo. V situacijah, ko se zgodi naravna ali druga nesreča, je socialno delo kot stroka res posebnega pomena, saj zagotavlja nujno pomoč pri obnovi skupnosti. Pomembno je sodelovanje z drugimi strokovnjaki in organizacijami, ki skupaj zagotovijo osnovne potrebe, psihosocialno podporo, namestitve in, če je potrebno, tudi dolgoročno obnovo (Badovinac, 2006).

Glavna metoda dela v socialnem delu v izrednih razmerah je nudenje psihosocialne pomoči in razbremenilni pogovor. Pomembno je, da psihosocialno pomoč vključimo že prvo fazo izrednih razmer, saj vsak posameznik naravne ali druge nesreče doživlja na svoj način (Svet Evropske unije, 2010).

Socialne delavke in delavci lahko nudijo psihosocialno pomoč tudi poklicnim gasilcem, jim nudijo podporo med kriznimi situacijami, pomoč pri obladovanju stresa in izgorelosti ter pomoč pri prehodu po kriznih dogodkih (Mezinec, 2018). Kot del njihovega službenega vsakdana se namreč poklicni gasilci soočajo tudi z naravnimi ali drugimi nesrečami. Tekom svoje kariere se lahko večkrat srečajo s številnimi travmatičnimi izkušnjami, saj so mnogokrat prvi na kraju nesreče ali katerega drugega izrednega dogodka. Redno soočanje s takšnimi izkušnjami lahko pri poklicnem gasilcu povzroči stres ali tesnobo, kar posledično vpliva na fizično in duševno zdravje. Učinki stresa pa se lahko kažejo tudi v zasebnem življenju (Lavrič in Štirn, 2016).

V rezultatih je jasno razvidno, da so vsi poklicni gasilci seznanjeni s stopnjami pomoči, ki so jo lahko deležni v primeru stiske ali travme. Nihče od vprašanih ne pozna nikogar, ki bi pomoč poiskal pri zunanjem izvajalcu, saj je v takem primeru še vedno prisotna stigma in občutek šibkosti, zato se o tem med sodelavci ne govori. Pri poklicnih gasilcih je še vedno prisoten stereotip neoomajne osebne trdnosti, saj so vedno predstavljeni kot močni in zdržljivi. V njih je lahko zakoreninjen strah, da bodo slabše sprejeti, če bodo priznali, da jih je nek travmatičen dogodek prizadel. To lahko poslabša njihovo stanje, saj ne bodo poiskali primerne podpore. Prisoten je tudi strah pred izgubo zaposlitve ali napredovanja (Šimonka in Hanžekovič-Šiftar, 2010).

Menim, da je stigmo pri poklicnih gasilcih potrebno naslavljati na več ravneh kot zgolj v okviru izobraževanja in ozaveščanja. Poklicnim gasilcem je potrebno predstaviti dejstvo, da je travma del njihovega dela. Pomembno je zagotoviti podporo gasilcem brez vsakršne stigmatizacije. Gasilcem je namreč potrebno zagotoviti ustrezne vire in programe za obvladovanje stresa in pomoč pri soočanju s travmatičnimi dogodki. Zdi se mi pomembno, da bi gasilske enote ustvarile varno in sprejemajoče okolje, kjer bi se vedno spodbujal odprt dialog.

Poklicni gasilci pa lahko s svojim znanjem tudi znatno prispevajo k ozaveščanju in preventivi javnosti o varnosti v primeru izrednega dogodka, saj njihovo delo ni le omejeno na

posredovanje v primeru nesreč. S svojim delo uživajo najvišjo stopnjo zaupanja pri ljudeh (Milek, 2015), zato lahko na ljudi vplivajo pozitivno in spodbudno. Pomembno je namreč multidisciplinarno in medinstucionalno sodelovanje, kjer gre za združevanje različnih znanj in pristojnosti med socialnimi delavkami in poklicnimi gasilci, kjer lahko skupaj pripomoremo k preventivi in lajšanju posledic izrednih razmer.

6. Predlogi

POKLICNI GASILCI IN GASILKE:

- Povečati ozaveščanje civilnega prebivalstva o preprečevanju požarov ali drugih nesreč, kako se jim izogniti ali vsaj zmanjšati tveganje.
- Povečati ozaveščanje civilnega prebivalstva preko socialnih omrežij, ki dosežejo širok spekter ljudi.
- Naučiti ljudi, kako lahko sami prispevajo k preventivi v primeru izrednih razmer. Ozaveščati o nevarnostih in tveganjih, ki jih lahko sprožijo različne naravne ali druge nesreče.
- Zmanjševanje stigme, ki jo čutijo poklicni gasilci v primeru težkih stisk. Poklicni gasilci se lahko v času svoje dela večkrat srečajo s težkimi intervencijami, ki lahko vplivajo na njihovo duševno zdravje.

SOCIALNE DELAVKE IN DELAVCI:

- Povečati prepoznavnost nalog, ki jih ima center za socialno delo v primeru izrednih razmer pri nudenju pomoči in podpore psihosocialno ogroženim posameznikom.
- Narediti načrt ozaveščanja organov (civilna zaščita, policija, vojska, reševalna služba itd.), ki so v primeru naravnih ali drugih nesreč tudi prisotni pri zaščiti in reševanju, in o izvajanju nalog, ki jih nudi center za socialno delo.
- Vzpostaviti in ohranjati tesno sodelovanje med centri za socialno delo in drugimi ustanovami ter organizacijami v skupnosti v primeru izrednih razmer.
- Enoletno evalviranje protokolov skupaj z ostalimi organi, ki sodelujejo pri zaščiti in reševanju v primeru izrednih razmer.
- Jasno opredeljevanje vlog, ki jih imajo vodilni na centrih za socialno delo v primeru izrednih razmer. Vodilni na centrih za socialno delo imajo v primeru izrednih razmer namreč ključno vlogo pri koordinaciji in vodenju aktivnosti, namenjenih zagotavljanju socialne varnosti in pomoči socialno ogroženim posameznikom in družinam.
- Sodelovanje vodilnih na centrih za socialno delo v štabu civilne zaščite, kjer prejete informacije neposredno predajajo socialnim delavkam in delavcem na terenu.
- Povečanje prepoznavnosti socialnih delavcev in delavk na terenu za boljše razumevanje njihove vloge v družbi, saj so oni tisti, ki so največkrat v neposrednem stiku s psihosocialno ogroženimi posamezniki.

- Povečanje prepoznavnosti socialnih delavk in delavcev na terenu s pomočjo brezrokavnikov, kjer na hrbtni strani piše »socialna služba«. Vsak center za socialno delo bi moral priskrbeti en brezrokavnik na socialno delavko oziroma delavca.
- Povečanje prepoznavnosti socialnih delavk in delavcev na terenu z vozilom, ki bi bil primerno označen. Tako bi povečali prepoznavnost socialnih delavk in delavcev na terenu. Takšno vozilo bi bilo lahko opremljeno s posebnimi nalepkami, ki bi naznanjale, da gre za vozilo, ki je v lasti centra za socialno delo in se uporablja za terensko delo socialnih delavcev in delavk. Poleg tega bi lahko napisi na vozilu vsebovali tudi informacije o storitvah, ki jih ponuja center za socialno delo, in o načinih, kako se lahko ljudje obrnejo na center za pomoč in podporo, ter kontaktne podatke. Na ta način bi bilo vozilo tudi učinkovit vir informacij za tiste, ki potrebujejo pomoč.
- Ozaveščanje socialnih delavk in delavcev o storitvi psihosocialne pomoči v primeru težke stiske, ki so jo doživeli na terenu. Na voljo imajo pomoč pri pogodbeni psihologinji, na katero se lahko kadarkoli obrnejo.

7. Uporabljena literatura

Ahčan, U. (2007) *Prva pomoč: priročnik za učence in dijake*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.

Alexander, D. 2000: *Confronting Catastrophe: New Perspectives on Natural Disasters*. New York.

Babarović, P., & Valcl, A. (2008). *Rezultati Heartmathove študije o vplivu stresa na prve posredovalce pri intervencijskih službah*. Požar 14, št. 1.

Badovinac, V. (2006). *Pomen psihološke pomoči ob naravnih nesrečah* (Magistrsko delo). Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Bajec, B., & Polič, M. (2013). *Skica za stres in stresne motnje med nesrečami*. Delo in varnost – revija za varstvo pri delu in varstvo pred požarom 58, št. 2.

Banks, S., Cai, T., de Jonge, E., Shears, J., Shum, M., Sobočan, A. M., Strom, K., Truell, R., Úriz, M. J., & Weinberg, M. (2020). *Ethical challenges for social workers during Covid-19: A global perspective* [pdf]. Pridobljeno 31.1.2023 s https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/07/2020-06-30-Ethical-Challenges-Covid19-FINAL.pdf

Banks, S., Geoghegan, L., & Shears, J. (2020). *Rethinking social work ethics during Covid-19 and beyond: A BASW think piece*. Pridobljeno 31.1.2023 s https://dro.dur.ac.uk/31392/1/31392.pdf?DDD34+dss0sjb

Bauwens, J., & Naturale, A. (2017). The role of social work in the aftermath of disasters andtraumatic events. Clinical Social Work Journal, 45, 99–101. Pridobljeno 14.2.2023 s https://www.researchgate.net/publication/316525688_The_Role_of_Social_Work_in_the_Aft Afterm_of_Disasters_and_Traumatic_Events

Bergant, E. (2021). *Gasilci v Prostovoljnem gasilskem društvu Sp. Pirniče - Vikrče - Zavrh: priložnosti za socialnodelovne intervencije* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana

Cegnar, T. (2005). *Spreminjanje podnebja ter človekovo zdravje in počutje*. Geografski vestnik, 77-1, 79-88.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1994). *Socialno oporni sistemi v obdobju stiske*. V Čačinovič Vogrinčič, G., Musek, J., Pečjak, V., Zabukovec, V., Žlender, B. & Polič, M. (ur.), *Psihološki vidiki nesreč* (str. 73 – 78). Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Disasters: A Social Work Perspective. V L. Kajfež-Bogataj, K. H. Müller, I. Svetlik & N. Toš (ur.), *Modern RISC-Societies: Towards a New Paradigm for Societal Evolution* (str. 343–368). Vienna: Echoraum. Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V. (2003). *Oris metod socialnega dela: uvod v katalog nalog centrov za socialno delo*. Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V. (2003). *Temeljne in nujne spretnosti socialnega dela*.

Gasilska brigada Ljubljana. (b.d.). *Kako postanem gasilec.* Pridobljeno 16.2.2023 s https://gasilskabrigadaljubljana.si/koristne-informacije/kako-postanem-gasilec/

Gasilska zveza Slovenije. (b.d.). *Mesec požarne varnosti*. Pridobljeno 27.2.2023 s https://gasilec.net/preventiva/

Gasilska zveza Slovenije. (b.d.). *Zakonodaja in akti*. Pridobljeno 16.2.2023 s https://gasilec.net/zakonodaja-in-akti/

Gillespie, D., & Danso, K. (Eds.). (2010). *Disaster concepts and issues: A guide for social work education and practice.* Council on Social Work Education.

Gril, A., & Šeme, M. (2021). *Vloga socialnega dela v izrednih razmerah*. Socialno Delo, 60(3).

Hettige, S. T. (2007). Community Development: A Neglected Aspect of Disaster Recovery and Resettlement of Tsunami Victims in Sri Lanka. V S. T. Hettige (ur.), *Tsunami Recovery in Sri Lanka: Retrospect and Prospect* (str. 9–28). Colombo: Social Policy Analysis and Research Center (SPARC) in collaboration with ActionAid International: Sri Lanka.

Hojs, A., & Pohar, M. (2015). *Podnebne spremembe in zdravje v Sloveniji 2015*. Nacionalni inštitut za javno zdravje: Ljubljana.

Hojs, A., & Pohar, M. (2015). *Podnebne spremembe in zdravje v Sloveniji 2015*. Nacionalni inštitut za javno zdravje: Ljubljana.

Hozjan, K. (2015). *Vpliv podnebnih sprememb na naravne nesreče na območju Slovenije*. Revija za geografijo, 10(1), 69-90.

Izobraževalni center za zaščito in reševanje Republike Slovenije & Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje (2021). *Usposabljanje za pridobitev poklica gasilec v letu 2022*. Pridobljeno 24.2.2023 s https://www.gov.si/novice/2021-09-28-usposabljanje-za-pridobitev-poklica-gasilec-v-letu-2022/

Jereb. T., (2022). *Suša in vročina ogrožata gorenjske reke in jezera*. Dnevnik. Pridobljeno 1.2.2023 s https://www.dnevnik.si/1042994357/Slovenija/susa-in-vrocina-ogrozata-gorenjske-reke-in-jezera

Jevšnik, M., Slabe, D., & Bauer, M. (2012*). Osnovni higiensko-tehnični ukrepi ob naravnih in drugih nesrečah*. Ujma, 26, 206-212.

Juri, A. (2022). *Kaj nam sporoča najhujši požar v (dosedanji) zgodovini Slovenije?.* Dnevnik. Pridobljeno 31.1.2023 s https://www.dnevnik.si/1042993611/Pisma%20bralcev/kaj-nam-sporoca-najhujsi-pozar-v-dosedanji-zgodovini-slovenije

Kajfež Bogataj, L. (2016). *Klimatske spremembe in zdravje* (Doctoral dissertation, Onkološki inštitut Ljubljana).

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. (2022). *Letošnja suša ima po oceni KGZS razsežnosti naravne nesreče*. Pridobljeno 1.2.2023 s https://www.kgzs.si/novica/letosnja-susa-ima-po-oceni-kgzs-razseznosti-naravne-nesrece-2022-08-01

Komac, B., Zorn, M., & Ciglič, R. (2011). *Izobraževanje o naravnih nesrečah v Evropi*. Založba ZRC.

Kramar, J. (2004). *Reševalci in stres*. Ljubljanski gasilec 9.

Kus, R. (2010). Pripravljenost javne uprave na delovanje ob nesreči. V: Zorn, M., Komac, B., Pavšek, M., & Pagon, P. (ur.). *Naravne nesreče 1: Od razumevanja do upravljanja* (str. 325–332). Pridobljeno 1.2.2023 s https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/Naravne-nesrece-01.pdf

Lavrič, A., & Štirn, M. (2016). *Psihosocialna pomoč po nesrečah in drugih kriznih dogodkih: priročnik za vsakdanjo rabo.* Uprava RS za zaščito in reševanje.

Mesec B., Rape Žiberna T., & Rihter, L. (2009). Načrtovanje raziskave. Študijsko gradivo zinterno uporabo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mezinec, N. (2018). *Psihosocialna pomoč pri poklicnem stresu gasilcev, reševalcev in policistov* (Magistrsko delo). Pedagoška fakulteta, Ljubljana

Milek, V. (2015). *Jošt Jakša, gasilec: Tovariš si, ko zaupaš tovarišu svoje življenje, ko rešuješ.* Delo. Pridobljeno 10.05.2023 s https://old.delo.si/sobotna/tovaris-si-ko-zaupas-tovarisu-svoje-zivljenje-ko-resujes.html

Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. (2022). *Pravilnik*

Ministrstvo za obrambo. (2013). *Program usposabljanja za pridobitev poklica gasilec*. Pridobljeno 29.9.2022 s https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSZR/Gasilska-sola/Program-usposabljanja-za-pridobitev-poklica-gasilec.pdf

Ministrstvo za obrambo. (2015). *Načrt zaščite in reševanja ob potresu v Zahodno- Štajerski regiji*. Pridobljeno 13.3.2023 s http://www.sos112.si/db/priloga/izpostava/p9888.pdf

Mravlja, M. (2019). *Čustveno spoprijemanje v kriznih situacijah, samokontrola, zadovoljstvo s partnerskim odnosom in družinskim življenjem pri poklicnih gasilcih* (Magistrsko delo). *o ugotavljanju psihofizičnih sposobnosti kandidatov za vpis v Program usposabljanja za pridobitev poklica gasilec.*

Omarjee. (2022). *Naravne nesreče poleti 2022*. Pridobljeno 31.1.2022 s https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-9-2022-000032_SL.html

Ošlaj, B. (2021). *Koronakriza, njene etične razsežnosti in dileme.* ars & humanitas, 15(1), 17-28.

Phillips, B. D. (2009). *Disaster Recovery*. Boca Raton: London: New York: CRC Press.

Polič, M. (1994). *Posameznik in skupnost v izrednih razmerah*. V Čačinovič Vogrinčič, G., Musek, J., Pečjak, V., Zabukovec, V., Žlender, B. & Polič, M. (ur.), *Psihološki vidiki nesreč*. (str. 13 – 27). Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje

Polič, M. (2010). *Od zaznavanja nevarnosti do kriznega upravljanja*. V. Zorn, M., Komac, B., Pavšek, M., Pagon, P. (ur.) (2010), *Naravne nesreče 1: od razumevanja do upravljanja*. Ljubljana: Založba ZRC. Pridobljeno 24.2.2023 s https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=111280

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020. (ReNPSV13–20) (2013). Ur. l. RS 39/2013.

Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. (ReNPVNDN 16–22) (2016). Ur. l. RS 75/2016.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije. (ReSNV-2) (2019) Ur. l. RS št. 59/19

Rode, N., Zidar, R., Lamovšek, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2010). Socialno delo v primeru naravnih in drugih nesreč. V. Zorn, M., Komac, B., Pavšek, M., & Pagon, P. (ur.). *Naravne nesreče 1: Od razumevanja do upravljanja* (str. 349–356). Pridobljeno 23. 8. 2022 s https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/Naravne-nesrece-01.pdf

Rupreht, A. (2006). *Gasilci in stres*. Ljubljanski gasilec 11, št. 3.

Sotlar, A., Sifrer, J., & Grcar, S. (2015). *Zaznavanje klimatskih sprememb kot groznje varnosti.* Varstvoslovje, 17(4), 451.

STA. (2022a). Na Hrvaškem letos za skoraj 50 odstotkov več požarov kot lani. Pridobljeno 31.1.2023 s https://www.sta.si/3070735/na-hrvaskem-letos-za-skoraj-50-odstotkov-vec-pozarov-kot-lani?q=požar,na,kras

STA. (2022b). Preddvor: požar omejen, a še gasijo posamezna žarišča. Pridobljeno 31.1.2023 s https://siol.net/novice/slovenija/pozar-se-je-ponoci-umiril-a-se-vedno-gori-na-vec-mestih-576163

STA. (2022c). *Skoraj polovico Evrope ogroža suša, med huje prizadetimi tudi Slovenija*. Dnevnik. Pridobljeno 1.2.2023 s https://www.dnevnik.si/1042995418/svet/skoraj-polovico-evrope-ogroza-susa-med-huje-prizadetimi-tudi-slovenija
STA. (2022d). *V hrvaški Istri od ponedeljka v veljavi omejitev porabe vode prve stopnje*. Dnevnik. Pridobljeno 1.2.2023 s https://www.dnevnik.si/1042993072/Svet/v-hrvaski-istri-od-ponedeljka-v-veljavi-omejitev-porabe-vode-prve-stopnje

Stritih, B. (2006). Takojšnja intervencija in zagotavljanje pomoči olajšuje proces okrevanja. V. Šugman Bohinc, L., Kobal, L., Rode, N., Solarovič, J., Stritih, B., & Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), *Psihološki vidiki obvladovanja stresnih obremenitev pri izvajanju nalog v tujini: končno poročilo drugega soizvajalca projekta*. Pridobljeno 23. 8. 2022 s http://dk.mors.si/IzpisGradiva.php?id=40&lang=slv

Svet Evropske unije. (2010). *Osnutek sklepov Sveta o psihosocialni pomoči v izrednih razmerah in pri nesrečah.* Pridobljeno 10.05.2023 s https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%209838%202010%20INIT/SL/pdf

Šimonka, J. & Hanžekovič-Šiftar, M. (2010). *Prepoznavanje stresa v poklicni gasilski enoti.* Delo in varnost, letnik 55, številka 6, str. 13-24.

Škerjanc, J. (2010), *Secondary disaster and social work*. V. Kajfež-Bogataj, L., et al. (ur.) (2010), *Modern RISC-societies: towards a new paradigm for societal evolution*. Vienna: Echoraum.

Škerjanc, J. (2013). *Social work after disasters and the TENTS guidelines for the psychosocial carebo.* V J. Mali (ur.), *Socialno delo in pomen državljanstva za socialno državo: 5. kongres socialnega dela* (str. 131). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Škerjanc, J. & Lamovšek, V. (2010), *Socialno delo za pomoč prebivalcem po potresu na Bovškem leta 2004*. V. Zorn, M., Komac, B., Pavšek, M., Pagon, P. (ur.) (2010), *Naravne nesreče 1: od razumevanja do upravljanja*. Ljubljana: Založba ZRC.

Tvmedvode. (2022). *Po mesecu požarne varnosti* [Tv program]. Tvmedvode, oddaja Sotočje med vodami.

Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. (2021). *Usposabljanje za pridobitev poklica gasilec.* Pridobljeno 24.2.2023 s https://www.gov.si/novice/2021-09-28-usposabljanje-za-pridobitev-poklica-gasilec-v-letu-2022/

Uprava RS za zaščito in reševanje. (2018). *Smernice za načrtovanje, usposabljanje in izvajanje psihosocialne pomoči ob nesrečah.*

Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč. (2007). Ur. l. RS 92/2007.

Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (2007). Ur. l. RS 92/07, 54/09, 23/11 in 27/16.

Urek, M., Lešnik, B. (2010), *Tsunami project: a case of a collaborative project between two universities.* V. Kajfež-Bogataj, L., et al. (ur.) (2010), *Modern RISC-societies: towards a new paradigm for societal evolution.* Vienna: Echoraum.

Urek, M., Škerjanc, J., Lamovšek, V., Zidar, R., Rode, N., Podgornik, N. & Rapoša-Tajnšek, P. (2009). *Analiza in ocena potreb po socialnih storitvah in možnosti samopomoči prebivalstva, v primeru izrednih razmer, na območju Mestne občine Ljubljana*: (končno poročilo o izvajanju raziskovalnega projekta MOL). Fakulteta za socialno delo

Zakon o gasilstvu (ZGas) (1994). Ur. l. RS, št. 113/05

Zakon o materialni dolžnosti (ZMatD) (2001). Ur. l. RS, št. 87/01

Zakon o Rdečem križu Slovenije (ZRKS) (1993). Ur. l. RS, št. 7/93 in 79/10

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN-UPB1) (2006). Ur. l. RS 51/06, 97/10.

Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz) (2007) Ur. l. RS, št. 3/07

Zakon o varstvu pred utopitvami (ZVU) (2007). Ur. l. RS, št. 42/07

Zakour, M. J. (2012). Disaster Research in Social Work. V Streeter, C. L., & Murty, S. A. (ur.), *Research on Social Work and Disasters* (str. 7–25). New York; London: Routledge.

Zakour, M. J. (b.d.). *Social work and disasters*. Pridobljeno 23. 8. 2022 s https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwittdahUK35AhX9QPEDHRK6CZ8QFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Ftraining.fema.gov%2Femiweb%2Fdownloads%2Fedu%2Fsocialworkanddisasters4.doc&usg=AOvVaw1wEMwEMwEM53j-cfUGQv6Y

Zidar, R., Urek, M., Lamovšek, V., Rode, N., Škerjanc, J. (2010): *Natural and other disasters: a social work perspective.* V. Kajfež-Bogataj, L., et al. (ur.) (2010), *Modern RISC-societies: towards a new paradigm for societal evolution.* Vienna: Echoraum.

8. Priloge

8.1. Vprašalnik

POKLICNI GASILEC:

1. GASILSTVO

a. Kaj vas je motiviralo, da ste se pridružili gasilstvu?
b. Ali menite, da je delo poklicnih gasilcev dovolj dobro družbeno ovrednoteno?
c. Ali menite, da je oprema, s katero razpolaga vaša enota, dovolj dobra? Ali je nabavljanje nove opreme redno in nemoteno?

2. NARAVNE KATASTROFE

a. Se spomnite kakšne naravne ali po človeku povzročene katastrofe, ki je posebej prizadela prebivalce? Kako ste to doživljali? Ste bili zraven na intervenciji? Kako je intervencija gasilcev potekala?
b. Ste kdaj sodelovali pri odpravljanju posledic naravnih ali po človeku povzročenih katastrof na območju celotne Slovenije? Če ja, kaj se je zgodilo? Kako je intervencija gasilcev potekala?
c. Ali se spominjate, kako ste tako intervencijo osebno doživljali?
d. Kakšno je vaše mnenje o ozaveščanju civilnega prebivalstva o okoljskih krizah, naravnih in po človeku povzročenih nesreč in njihovih posledicah? Kako vi vidite vlogo gasilcev na tem področju? Ali je gasilstvo po vašem mnenju ustrezno pripravljeno in usposobljeno za tako intervencijsko delo? Kaj mislite, da bi bilo potrebno izboljšati?
e. Katere intervencije se v svoji gasilski karieri se najbolj spominjate? Zakaj?

3. TRAVMA

a. Ali je kakšna intervencija, ki ste ji bili priča, še posebej učinkovala na vas? Če ja, kako?
b. Kaj ste na intervenciji doživeli kot osebno travmo?
c. Kako ste se s travmo osebno spopadli?
d. Ste o tem s kom spregovorili? Če ja, s kom? Ali imate občutek, da vam je zaradi tega odleglo?
e. Ali imate občutek, da ste bili s to izkušnjo dolgo časa psihično obremenjeni? Kako dolgo? Ali vas doživetje še vedno preganja? Kakšen učinek ima na vas ta spomin na

preživeto travmo danes? Ali je travma učinkovala na vaše delo v gasilski enoti? Ali doživljate strah pred nekaterimi situacijami na intervencijah?

f. Ste mogoče za kakšno travmatično intervencijo slišali od vašega sodelavca in niste bili zraven? Kako ste s tem spopadli? Ali ste skušali pomagati, in kako?
g. Ali menite, da bi bila gasilcem v situacijah travme po težki intervenciji potrebna strokovna pomoč? Če je tako, s strani koga? Psihologov? Socialnih delavcev? Koga tretjega?

SOCIALNA DELAVKA/SOCIALNI DELAVEC

a. Kako bi vi s svojimi besedami opisali in definirali izredne razmere?
b. Kakšna je po vašem mnenju trenutna ureditev centrov za socialno delo v primeru izrednih razmerah (prednosti, pomanjkljivosti)?
c. Imajo centri za socialno delo v primeru izrednih razmer kakšne pravilnike, zakonodaje in protokole, ki se jih morajo držati? Ali se jih držijo?
d. Kakšno pomoč so deležni posamezniki v primeru izrednih razmer s strani centra za socialno delo oziroma strokovnega osebja tam?
e. Katere metode dela se uporablja v izrednih razmerah?
f. Kako poteka organizacija in obveščanje na ravni centra (mikro raven)? Kako poteka organizacija in obveščanje z drugimi centri, občino, civilno zaščito in drugi organizacijami (mezo raven)? Ter na makro ravni (zakonodaja, ministrstvo, država)?
g. Če pride do izrednih razmer, kako poteka vaše delo ob in po samem nastanku?
h. Ali predlagate kakšne morebitne izboljšave? Kaj vam v takih primerih predstavlja izziv?

8.2.Zapisani intervjuji

8.2.1. Zapisi intervjuvev poklicnih gasilcev

INTERVJU A

Eva: Kaj te je motiviralo, da si se pridružil gasilstvu?

A: Ojoj, pač kar me je motiviralo, ker je vsak dan en nova izkušnja, noben dan ni isti, timsko delo in sopomoč ljudjem. To je največja motivacija.

Eva: Ali meniš, da je delo poklicnih gasilcev dovolj dobro družbeno ovrednoteno?

A: Družbeno ovrednoteno se mi zdi, kar dobro. Čeprav je še zmeraj ta stigmatizacija iz preteklosti, da smo samo pjančki z alkoholom. Čeprav zdaj vidim, da greš na kavo, tankat, te kakšen prepozna in se te bolj zapomne kot gasilca in te ma na podlagi tega za dobrega človeka in se mi zdi, kar v redu.

E: Ali meniš, da je oprema, s katero razpolaga vaša enota, dovolj dobra? Ali je nabavljanje nove opreme redno in nemoteno?

A: Kar se tiče brigade v Ljubljani, noben avto ni starejši od 10 let, razen tisti specialni, ki se nič ne uporabljajo oz. Zelo redko. Oprema je res nova, se redno menja, takoj gre na servis.

Eva: Če to pomeni, da je avto mlajši od 10 let, je to potem dobro?

A: Glede na Slovenski standard, je to res vrhunsko. Nekje se najde tudi kakšen avto, ki je star tudi že 40 let.

Eva: Kaj pa ostala oprema?

A: Pri nas je tako, da vsakič, ko pride nov avto, dobimo tudi celotno novo opremo. Mamo res vse novo. Tudi osebne zaščitne obleke menjamo na manj kot 10 let. Malo morje vsega res...

Eva: Se spomnite kakšne naravne ali po človeku povzročene katastrofe, ki je posebej prizadela prebivalce? Kako ste to doživljali? Ste bili zraven na intervenciji? Kako je intervencija gasilcev potekala?

A: Spomnim se Krasa in žleda 2014, ko sem bil še udeležen na intervenciji. Takrat sem bil še dosti mlad in frišen. Sem bil bolj navaden gasilec, bili smo od jutra do večera na terenu zunaj. Najbolj se spomnim, ker me je mami prisilila v šolo, takrat sem hodil še v srednjo šolo. Ljudje iz Ljubljane niso uspeli priti v šolo, jaz pa sem prišel iz X kraja in so me iz šole samo obrnili. Vozil sem se 4 ure v Ljubljano in potem še 4 ure nazaj. Ko sem prišel nazaj, sem šel nazaj na intervencijo.

Eva: Kaj ste delali na tej intervenciji?

A: Takrat smo najbolj obžagovali drevesa in jih pospravljali, da smo sprostili promet. Spomnim se, da je šel en del ekipe reševat daljnovod, da so dobili elektriko na X kraju.

Eva: Kaj pa Kras?

A: Na Krasu sem bil eno rudno. Na Krasu so se ljudje umaknili. Potem pa smo delali, kar smo delali. Zajezili smo požar. Glede organizacije, kar je bilo glede našega dela in po pogledu na zemljevidu, smo delali zelo dobro. Samo na naši liniji ni bili preskoka požara čez. Drugje so imeli tudi težave zaradi terena in tudi slabega vodstva, kar sem slišal kasneje. Eni so probali delati dobro, ampak jih takšne in drugačne stvari niso omogočali dobrega dela.

Eva: Se ti zdi, da imamo v Sloveniji dost znanja, če pride do takšnih katastrof?

A: Ja... Mislim, da kar poznam gasilerije v X kraju ali v Ljubljani, se mi zdi, da se znamo dobro pripravit in odzvati na take dogodke. Kar pa slišim od drugih kolegov iz drugih koncev, nekje so tudi dobro pripravljeni, drugje pa ne delajo obsežnejših stvari, ker si rečejo, da je to samo enkrat na 10 let. Kar bo, bo.

Eva: To govoriš glede poklicnih ali prostovoljnih gasilcev?

A: Oboje, tudi kakšne manjše poklicne enote, nimajo niti moštva, da bi na večji ravni se lahko odzvale pravilno oziroma v enem normalnem obsegu.

Eva: Kako si pa te intervencije na Krasu in v žledu ti doživljal?

A: Na Krasu mi ni bil problem, ker sem imel pod sabo res dobro ekipo. Za žled sem bil pa mal negotov, ker takrat si se mal obrnil in je nekaj padlo na tla za tabo. Takrat je bilo 8,9 dni konstantno nekaj. Takrat sem bil res še mlad in je bilo res strašno.

Eva: Kakšno je tvoje mnenje o ozaveščanju civilnega prebivalstva o okoljskih krizah, naravnih in po človeku povzročenih nesreč in njihovih posledicah?

A: Vedno več bi lahko lahko delali o obveščanju. Če misliš o preventivnem smislu, kako bi se odzvali ljudje. Mislim po eni strani se dosti govori o temu, po drugi strani pa te stvari ne pridejo do širšega občinstva. Mamo razne dogodke kot je Dan gasilec, takrat daš veliko možnosti ljudjem in je od njih odvisno kako se odzovejo. Zaščita in reševanje, da eno temo vsako leto, ki predstavlja mesec požarne varnosti. Če se en navaden občan, se mora zelo pozanimati, da pride do njih informacij. Sej so letaki, se obvešča po radiu.

E: Ali imate kakšen poseben dogodek tudi v brigadi?

A: To ne vem, če imamo. Imamo interni dan, ko pridejo družine. Drugača pa te zadeve bolj organizirajo prostovoljna društva.

Eva: Kakšna se ti pa zdi vloga gasilcev pri ozaveščanju ljudi?

A: Damo preko Facebooka, letakov in teh dogodkov. To je par dni v letu, ko ozaveščaš. Prav siten tudi ne moreš biti. Po drugi strani pa je to bolj malo. Tiste, ki bi morali biti na teh dogodkih, ponavadi bolj malo vedo. Tudi če do česa že pride, je za določene zadeve že malo prepozno. Takrat, ko se nekaj zgodi, takrat ljudje začnejo spraševat in paničarit.

Eva: Katere intervencije se v svoji gasilski karieri se najbolj spominjaš?

A: Ojoj, nobena ni tok, da bi mi prav ostala v spominu. Glede trajanja in vsega je to definitivno žled. Poklicno pa je vsaka intervencija po svoje hecna. Kakšna mi je bolj ostala v spominu, kakšna ni bila nič posebnega.

Eva: Ali je kakšna intervencija, ki je nate vplivala bolj travmatično?

A: Sej so kakšne, ki so bolj travmatične, naprimer poleti odpiranje vrat, ko je notri kakšna preminula oseba, ko že črvi iz štokov ven padajo. Vonj je zelo močan in buta ven. Taka za tisti dan in sem tisti dan bolj vase zaprt.

Eva: Ali takrat kaj pomisliš, če ga noben ne pogreša ali kej so svojci?

A: To sem pomislil v štartu, potem pa ugotoviš, da so to bolj ali manj samotarji ali pa v bistvu je to človek, ki je bolj vase zaprt. Je res žalostno, ko ga na koncu najdeš. Največkrat pokličejo sosedje, ker je to res grozen vonj. Za zadnjo osebo, ko so črvi padali, je bila fora, da se je lih vselil in je dobil srčni zastoj, sem izvedel od reševalec. Bilo je poletje, 30 stopinj in 10 dni je bil zaprt. Na hodniku ni bilo nobenega okna. Vonj se je v stanovanju toliko nabral, da je že na hodnik butnil vonj. Že ko ti stopil v dvigalo, si začutu, da to še ni vse. Ko so se odprla vrata v dvigalu, je butnil vonj. Ko sm odprli vrata pa je sploh butnilo ven vse. To je bil res grozen vonj. Načeloma bi lahko imeli dihalne aparate, ampak mi dobimo prvi poziv odpiranja vrat in je vse odvisno kakšne informacije dobi vodja in potem naprej reagiramo.

Eva: Se o teh zadevah potem s kom pogovoriš? Praviš, da si tisti dan bolj vase zaprt?

A: Največ se pogovorim s 6 pripravniki, s katerimi smo bili v gasilski šoli in se pogovarjamo o teh stvareh, saj se dobro poznamo. V službi še ne poznam vseh čisto dobro, saj imamo zaupnike. Pogovoriš se s tistim, ki mu bolj zaupaš trenutno in veš kako bo odreagiral. Pogovorim se z mlajšimi sodelavci.

Eva: Staršev doma kej poveš?

A: Doma povem kakšno bolj hecno intervencijo. Naprimer reševanje mačke, ali pa gospa, ki se je sama zataknila na balkonska vrata. Čistila je zunanjo balkonsko polico in zaradi starosti ni več mogla stopiti na prste in se ji je zataknila roka in smo jo samo malo dvignili in je roka dala ven. To je bilo to to.

Eva: Si za kakšno travmatično intervencijo slišal od kakšnega drugega sodelavca?

A: Starejši povedo tudi za kakšne hujše nesreče. So tudi rekle, da je kakšen celo življenje trden kot skala in so ga prvič videli jokat, ker ga je toliko pretreslo. So omenili en avto, ko je mati bila narkomanka. Nekaj se avto vnel. Otroci so bili še res majhni, 3 in 4 leta pa dojenček. Avto se je vnel in je mati šla stran. Bil je začetni požar in ni pomislila, da bi jim pomagala. Takrat so otroci imeli zelo hude opekline. Takrat so to intervencijo so razlagali na zadnje. Ali pa ko se je tisti zaletel v policaja in je umrl na kraju nesreče. Take stvari jih pretreselo.

Eva: Kako ti to občutiš?

A: Malo sem šokiran, da se kaj takega lahko zgodi. Vsak ponavadi želi malo pomagat, ampak daleč od tega kaj so oni podoživeli.

Eva: Ali meniš, da bi bila gasilcem v situacijah travme po težki intervenciji potrebna strokovna pomoč? Psihologa, socialnega delavca?

A: Nam v službi so razlagali, da je osem stopenj psihološke pomoči. Štiri stopnje lahko nudijo v brigadi zaupniki, naprej pa so ostale izurjene osebe. Kar je zunanja strokovna pomoč, je na posamezniku odvisno, ali jo bo koristil. Še zmeraj je pristona stigma, da meni pa nič ne pride do živega. Pravijo, da ta stvar počas spreminja. Je anonimno. Hodijo verjetno izven delovnega časa. Kar se tiče notranjih pogovor, je znotraj delavnika. Vsaka izmena ima dva zaupnika, da se pogovorijo.

Eva: Zaupniki so tvoji sodelavci?

A: V vsaki izmeni sta dva, ki jih je izmena izbrala za najbolj zaupanja vredna, da ni to nekdo, ki te grdo gleda in se mu ti ne upaš zaupati. Da pride in te posluša, ti pove kakšno spodbudno osebo. Jaz bi se načeloma obrnil na njega, vendar bi se naprej pogovoril z mlajšimi, ki smo veliko skupaj. Naprej bi se tam pogovorili, če bi me pa res motilo, bi pa šel do zaupnika. Nimam občutka stigme, saj gre po eni strani za mene, da bom normalno funkcinoiral. Ne vidim razloga zakaj ne bi izkoristil, saj imaš res vse ponujeno. Gre za pogovor, ker včasih moraš samo dati kaj ven iz sebe.

INTERVJU B

Eva: Kaj te je motiviralo, da si se pridružil gasilstvu?

B: Fora je v tem, da sem želel iti v vojsko ali h gasilcem. In ko sem se v 7. razredu priklopil... Meni piše, da sem se pridružil k PGD-ju 2004, ampak sem že prej v 90-ih v društvu kot mulec. Vojska ali gasilci. Potem sem pa prišel sem v društvo h gasilcem in me je to začelo vlečt.

Eva: Ali meniš, da je delo poklicnih gasilcev dovolj dobro družbeno ovredneteno?

B: Ne. Med zadnjimi protesti se je vse dobro pokazalo. Jaz vedno pravim, da ko nas ljudje rabijo, smo oh in sploh. Ko pa mi kaj rabimo, smo pa ne vem kaj vse. Ne vsi, da se zastopimo. Se najdejo ljudje, ki nas spoštujejo. Narod sploh ne loči med poklicnimi in prostovoljnimi gasilci.

Eva: Kaj pa za prostovoljnega gasilca, misliš, da so dobro družbeno vrednoto?

B: Po manjših krajih ja. Po večjih pa ne.

Eva: Zakaj?

B: Ker se to zgublja, ker ratujemo družba, ki skrbi za svojo rit. Kar jaz opažam, da je tako kot med prostovoljci. Ko te rabijo, si dober, ko te ne rabijo in prideš do nekoga, si pa fentar. To se bolj kaže v Ljubljani in Mariboru.

Eva: To misliš tam, kjer so vključene brigade?

B: Pa ne tam, kjer so brigade, ampak na sploh po večjih mestih. Ta preseljevanje ljudi in preseljevanje tujcev v neko lokalno okolje. Te ljudje, ki se preseljujejo imajo majhen občutek

pripadnosti v lokalno skupnost. Nekateri imajo, ampak po večini pa ne. Zaradi tega, ker odraščajo v tem okolju in oni to težko zastopijo, kako je biti del lokalne skupnosti.

Eva: Misliš, da je oprema s katero razpolagate v vaši brigadi dovolj dobra?

B: Ja, na sploh oprema v Sloveniji je na top nivoju v Evropi.

Eva: Je nabavljanje nove opreme redno in nemoteno?

B: Je ja. Ni težav. Drugače je kar v redu. Ni težav, kar se tiče financ in tega. Se na koncu, kar najde.

Eva: Se spomniš kakšne naravne ali po človeku povzročene katastrofe, ki je posebej prizadela prebivalce?

B: Ja Kras, ta je bil nazadnje tak. Prvič sem doživel in se mi zdi, da je bil to en lep primer. Ker si me prej vprašala kako nas ljudje sprejemajo. Te ljudje nas bodo sedaj vedno cenili. Človek po naravi, če nekaj na lastni koži ne doživi, potem ne ceni. S tem ni nič narobe, tako pač je. Lahko bi ljudje učili, da je dobro ceniti. Tam je bil občutek res dober. Ljudje so nas res cenili. Videli so, da se matramo za vsak meter trave in gozda. Da naš trud ni šel v nič.

Eva: To misliš te napise »hvala«, hrana in te zadeve?

B: Pa pusti te zapise. Če ne bi bilo domačinov, bi mi že zdavnaj umrli. Ker so nam oni kuhali dokler ni prišla vojska. Oni so nam dajali hrano, vodo in vse prve dni.

Eva: Kako je intervencija potekala?

B: Cel kup težav. Normalno je, da je bilo veliko težav, ker je to akcija, ki je velik razsežnosti in je bilo to za našo državo nekaj novega. Temu najbolj primerno je bil približek ali poplave v Ljubljani 2010 ali pa poplave v Železnikih ali žled. To je bila taka masa, da je žled bil razporejen po enem delu države in so bili tam lokalni štabi in so to vodili. Vsak je vodil svoj del. Kras je bil skoncentriran in je bil za celoten Kras en štab, kar je prav. Ampak ta štab, ki je bil samo eden, je nosil ta breme. Pri žledu se je to razporedilo.

Eva: Ali si kdaj sodelovali pri odpravljanju posledic naravnih ali po človeku povzročenih nesreč?

B: Ja, v Železnikih in žled. Pa Ptuj, ko je toča vse potolkla.
Eva: Kako pa si tam vse doživljal?

B: Sploh ne razmišljaš, ko kaj delaš. Toliko časa sem že v temu, da to znaš izklopit. Te gane, ko vidiš, da nekdo trpi. Ampak to moraš znati izklopit, da narediš svoj delo. Lahko bi po vsaki prometni nesreči tam jokal za vogalom. Dogajajo se take zadeve, ki so del življenja.

Eva: Kakšno pa je tvoje mnenje o ozaveščanju prebivalstva o okoljskih krizah, naravnih ali po človeki povzročenih katastrofah?

B: Ne znam odgovorit. Premalo se mi zdi, da ozaveščamo. To bi morali na državnem nivoju se lotit v sodelovanju z gasilci. Tako jaz mislim. Mesec požarne varnosti se mi zdi v redu. Društva se organizirajo in malo predstavijo ljudem.

Eva: Poklicni pa nimate česa podobnega?

B: V Domžalah vem, da imajo Dan odprtih vrat v mesecu oktobra. Takrat probajo predstavit malo ljudjem. Pri nas v brigadi tega ni. Na žalost. Nekaj želimo narediti, ampak nam ne ratuje. Enim se zdi to brez veze. Ljudem se to ne da.

Eva: Katere intervencije se pa v svoji karieri najbolj spomniš in zakaj?

B: Dobro vprašanje, ampak jaz sproti pozabljam. Malo naravni mehanizem poskrbi, da pozabim na intervencije. Najbolj se spomnim intervencije in moje prve akcije, ko sem prišel v brigado. Prometna nesreča, ko smo reševali enega X v X kraju. Na X pa smo oživljali 4 letno deklico in je nismo oživeli. Bila je zelo podobna moji nečakinji. Ležala je v mlaki krvi, smo jo oživljali pa nam ni ratalo. Bila je isto prometno nesreča, ko je avto zletel dol iz ceste. Priletel je v tablo z znaki.

Eva: Je to imelo na tebe kaj vpliva?

B: Ne, ampak te se najbolj spomnim. Enkrat smo oživljali enega ata, ko je zunaj kosil. Vmes, ga je kap. Žena je mislila, da še zmeraj kosi in je kosilnica pol ure sama še delala. Potem so klicali nas, ampak ga nismo več oživeli.

Eva: Ali je bila kakšna intervencija, ki si jo doživel kot stisko?

B: Ne.

Eva: Nič ni bilo tazga?

B: Travma ne. Smo šli naprimer v striptiz klub. Smo šli zapret vodo, potem pa smo malo gledali (smeh).

Eva: Kaj pa intervencija od kakšnega tvojega sodelavca? Kdaj govorite o stiskah, ki jih doživijo na intervencijah?

B: Ja, ampak tako malo, da se bolj pohecamo. Ali pa rečemo: »uuu, je bila težka akcija!«. Ni bilo neki, da bi tako: »ooo stari, jaz ne morem več spati zaradi tega.«. Vsi, ki delamo v brigadi, smo tam z namenom. Vsi želimo biti tam. Če bi bil eden tam pod prisilo, bi sigurno imel travme.

Eva: Ali se kdaj zgodi, da imate kakšne intervencije, da so udeleženi znanci?

B: Sigurno ga bi, takrat ne veš, ali se boš umaknil, ali boš delal kot robot.

Eva: Imate te zaupnike?

B: Jih imamo. Zaupniki so dodatno usposobljeni, ampak niso dodatno plačani. To je naš sistem javne uprave. Vse živo zahteva od tebe, denarja pa od nikjer.

Eva: Meni se zdi to velika odgovornost, da si zaupnik. Da nekdo pride k tebi z neko stisko.

B: Ne. Imamo nek dogovor z Upravo za zaščito in reševanje, ki imajo te psihologe. Vem, da lahko pokličeš in prosiš za pomoč. Pokličeš na 112 in poveš, da si bil udeležen na te prometni nesreči in imam težave. Potem si pošljejo enega psihologa, ki ti ga dodeli država. Naši pa dosti sodelujejo z eno gospo, ki dela na policiji za specialno enoto. Tam je psihologinja in je rekla, da če kdaj kdo kaj rabi, da se lahko pokliče tudi njo. Vem, da so jo parkrat klicali za ene take bežne primere.

Eva: Potem se ti zdi, da če pride to kakšne hude in težke intervecije, da je potrebna strokovna pomoč zunanjih oseb kot si naprimer že omenil to psihologinjo?

B: Vsi smo tam z namenom. Veliko ljudi ni tam zato, ker drugega v življenju niso imeli za delati. Ljudje to nekako kompenzirajo. Eni se ukvarjamo s športom. Mi se malo pogovorimo znotraj izmene, naredimo analizo. Ni to tako, da bi jokali en drugemu. Starejši gasilci pri nas pa po cele dneve delajo in se s tem nekako zamotijo, da ne razmišljajo preveč o vseh intervencijah.

INTERVJU C

Eva: Kaj vas je motiviralo, da ste se pridružili gasilstvu?

C: Že kot otrok sem spoznal gasilstvo, tako da mi je bilo delo, pomoč znano. Neka skrita želja in občutek pripadnosti se mi je naverjetneje usidralo v moje telo že takrat. Ob izobraževanju in končali šoli pa sem še okusil služenje vojaškega roka. Najverjetneje sem tudi tam pridobil neko osnovo željo oziroma motivacijo v prvi vrsti urejene strukture in enotnosti. Govorim o sistemu, kot je v vojski in policiji.

Eva: Ali menite, da je delo poklicnih gasilcev dovolj dobro družbeno ovrednoteno?

C: V kolikor govorimo o vrednotenju in spoštovanju poklica, lahko rečem, da ja, saj je le to javno objavljen podatek in je poklic gasilca kot prvi najbolj cenjen poklic. S stališča, ko človek potrebuje pomoč in pokliče, ko je resnično nemočen in v brezizhodnem položaju, bi najverjetneje vsak cenil človeka, kateri je pripravljen, izurjen in odločen pomagati za vsako ceno. Sicer pa gasilec opravlja le okoli 30 odstotkov dela direktno, povezanega z gašenjem požarov. Torej, ko povemo, kakšna znajna pravzaprav še imamo gasilci in s čim vse se ukvarjamo, pa seveda ljudje dobijo pravi občutek.

Eva: Ali menite, da je oprema, s katero razpolaga vaša enota, dovolj dobra? Ali je nabavljanje nove opreme redno in nemoteno?

C: Kot največja, najstarejša poklicna gasilska enota glavnega mesta države se to spodobi. Do sedaj smo se opremljali kakovostno in strukturirano, plansko. Kako bo sedaj, ko so cene tehnike tako poskočile, pa bomo videli, trenutno je vse polno neznank.

Eva: Se spomnite kakšne naravne ali po človeku povzročene katastrofe, ki je posebej prizadela prebivalce?

C: Če govorimo o naravnih nesrečah je Ljubljano zajelo le neurje in poplave. Drugega nič posebnega, nekaj ne prav velikih požarov v naravnem okolju, ki so bili po vzroku seveda človeška malomarnost prav tako pa nekaj požarov na Krasu.

Eva: Kako pa ste to doživljali?

C: Doživljanje neurja in poplav ni bilo nič kaj dramatično, voda naredi svoje, gre svojo pot, s tem pa tudi škodo. Reševanje premoženja, v nekaj primerov tudi življenj. Črpanje vode, gledanje gmotne škode ni nič posebnega, kar gasilci nebi bili vajeni. Mogoče kakšno poistovetenje z ljudmi, kateri so prikrajšani za dobršen del svojega premoženja in tukaj se tudi konča.

Eva: Ste bili zraven na intervenciji?

C: Seveda večkrat, tudi več dni.

Eva: Kako je intervencija gasilcev potekala?

C: Intervencije večjih dogodkov so seveda drugače organizirane kot dogodki manjših in časovno krajših obsegov. Sistem poteka sistematično po sistemih vodenja katere imamo opredeljene v notranjih pravilnikih. Vloga v stukturi pa ti pritiče glede na položaj in razporeditev v trenutku dogodka in nadalnih dogovorjenih menjav.

Eva: Ste kdaj sodelovali pri odpravljanju posledic naravnih ali po človeku povzročenih katastrof na območju celotne Slovenije?

C: Sem. V poplavaj in neurju.

Eva: Kako pa je intervencija gasilcev potekala takrat?

C: Veliko sočasnih klicev. Gre za dogodek velikega obsega, v kateri pa se strukturira sektorska razporeditev prizadetega območja in nato posamezni dogodki na katere so napotene enote.

Eva: Ali se spominjate, kako ste tako intervencijo osebno doživljali?

C: Spominjam se. Takšne nesreče, kjer gre v večini primerov le za gmotno škodo niso posebej obremenjujoče tudi iz stališča, da hitenje ni posebnega pomena. Seveda večina ljudi tega ne razume in želijo že ob naraščajoči vodi reševati svoje premoženje, kar seveda ni smiselno v večini primerov. Tukaj je pomembna komunikacija in zaupanje, da gasilci delajo kar je prav.

Eva: Kakšno je vaše mnenje o ozaveščanju civilnega prebivalstva o okoljskih krizah, naravnih in po človeku povzročenih nesreč in njihovih posledicah?

C: Ozaveščanje prebivalstva sama uprva – URSZR in tudi lokalne organizacije kot je v Ljubljani OZR naredijo kar nekaj na tem področju, bolj pa je pomembno kaj smo pripravljeni ljudje sprejeti, se naučiti, če nismo ravno sredi katastrofe ali ravno po njej. Ugotavljamo, da če ni na obzorju sveta kakšnega dogodka, se ljudje niti ne zavedajo možne nevarnosti. Skoraj smo že pozabili, da je bil pred kratkim potres v Turčiji, potresa v Petrinji se še redko kdo spomni, da ne govorimo o neurjih in hudourniških vodah v Železnikih in Bovcu leta 2018.

Eva: Kako vi vidite vlogo gasilcev na tem področju?

C: Vloga gasilcev je tudi preventivna. Imamo izkušnje preventivnih dni, da bi dejansko občane nekaj o tem naučili. Kaj se zgodi? Običajno pripeljejo otroke na dogodke pogledati kaj delajo gasilci.

Eva: Ali je gasilstvo po vašem mnenju ustrezno pripravljeno in usposobljeno za tako intervencijsko delo?

C: Intervencijsko delo je zelo širok pojem. Če se dotaknem potresov je seveda odgovor ne. Kar je seveda logično, saj gasilstvo ni osnovna struktura, da bi bila opremljena za tako velike dogodke. Za večje dogodke opremljenost, orodje, črpalke,…. mora na področju občine in države skrbeti CZ. Kakšna pa je povezava civilne zaščite in gasilcev pa je zelo odvisno od občine. V Ljubljani lahk zatrdim, da je odlična. Ravno v preteklem tednu sem bil na pregledu opreme občinskega skladišča za tovrstne dogodke.

Eva: Kaj mislite, da bi bilo potrebno izboljšati?

C: Kot radi rečemo gasilci, se je najprej potrebno prešteti. Ja morda zveni čudno, ampak zavedati se moramo kdo bo komu pomagal. Kakšno delo bo nekdo opravljal, koliko je odgovornih na položaju kateri bodo ali so sposobni organizacije dogodka večjega obsega. Če me vprašate ali nas bo naravna nesreča presenetila, je odgovor seveda da. Kdo pa je v svetu pripravljen na takšen dogodek? Nihče, čeprav se pripravljamo, ampak sistem ni nikoli v celoti pripravljen. Takšno je dejstvo. Vedno bo prišlo do vprašanj, presenečen, vzporednih dogodkov katere bo dober sistem dobro reševal, slabši manj pripravljen pa nekoliko težje.

Eva: Katere intervencije se v svoji gasilski karieri se najbolj spominjate? Zakaj?

C: Veliko je intervencij, ki bi jih lahko naštel. V spominu pa mi vedno ostajajo najhujše nesreče, ki so povezane s smrtnimi žrtvami, tako iz prometnih nesreč, utopitve, dlje časa mrtve osebe in predvsem osebe ki jim je duša odšla med našim delom, ko smo predihavali in se borili za pulz, na koncu pa smo lahko le pokrili telo.

Eva: Ali je kakšna intervencija, ki ste ji bili priča, še posebej učinkovala na vas?

C: Pri vsakem gasilcu se najde takšna intervencija, pa če ima zgolj eno posredovanje.

Eva: Kako pa?

C: Hm, kako? Precej slabo, psihična utrujenost, nemoč, jeza, vse tako kot pišejo knjige, ampak te ponavadi bereš z zamudo.

Eva: Kaj ste na intervenciji doživeli kot osebno travmo?

C: Poistovetenje s svojo družino in poškodbe ter občutke, da je to tako kot če bi se meni zgodilo.

Eva: Kako ste se s travmo osebno spopadli?

C: Meditacija in literatura za samopomoč, čeprav smo imeli takoj po tragediji nudeno psihosocialno pomoč, a kaj ko "zdravnica" ni niti vedela, da obstajajo na tem svetu gasilci.

Eva: Ste o tem s kom spregovorili? Če ja, s kom?

C: Direktno kot za razbremenilni pogovor z vpleteno ekipo in že prej omenjeno ne-strokovno osebo.

Eva: Ali imate občutek, da vam je zaradi tega odleglo?

C: Ne prav dosti, saj sistem pomoči takrat še ni bil ustrezno uspostavljen. To je bilo leta 2011.

Eva: Ali imate občutek, da ste bili s to izkušnjo dolgo časa psihično obremenjeni?

C: To je bilo dejstvo katerega sem se zavedal že kmalu.

Eva: Kako dolgo?

C: Zelo obremenjen se mi zdi da sem bil cca 3mesece, malo manj obremenjen pa celo kako leto. Danes me to spremlja.

Eva: Ali vas doživetje še vedno preganja?

C: Preganja ne, se pa spominjam velikokrat dogodka.

Eva: Kakšen učinek ima na vas ta spomin na preživeto travmo danes?

C: Ima bolečino, ki je zgolj topa posledica ostre zareze, ki bo neizbrisana. Kot radi rečemo, čas celi rane, brazgotina pa ostane.

Eva: Ali je travma učinkovala na vaše delo v gasilski enoti?

C: Vsekakor vsaka izkušnja vpliva na ljudi pa čeprav zavedno ali nezavedno.

Eva: Ali doživljate strah pred nekaterimi situacijami na intervencijah?

C: Ne, straha kot takega nimam, saj sem popolnoma razčistil stvar, je pa dejstvo, da sem zaradi takšne izkušnje močnejši, saj se lahko na to pripravim in vem kaj me bo čakalo, ko se bo podoben dogodek ponovil.

Eva: Ste mogoče za kakšno travmatično intervencijo slišali od vašega sodelavca in niste bili zraven?

C: Seveda, to je del našega posla. Ravno danes, ko so fantje v vodi pakirali truplo utopljenca in ga prenašali na obrežje.

Eva: Kako ste s tem spopadli? Ali ste skušali pomagati, in kako?

C: Ker je gasilec mlajši, sem takoj sprožil postopek katerega opravi izmenski zaupnik. Načeloma nič posebnega, ampak sistem je tako naravnan, da imamo to možnost in glede na svoje izkušnje želim to uporabiti, saj jaz te možnosti nisem imel.

Eva: Ali menite, da bi bila gasilcem v situacijah travme po težki intervenciji potrebna strokovna pomoč?

C: Seveda, zato jo tudi imamo na različnih stopnjah, prav tako pa je pomembna za udeležence. Pomoč je urejena in jo lahko uporabimo po stopnjah na različnih nivojih: izmenski zaupniki, psihološka pomoč preko URSZR, možnost tudi preko rdečega križa itd.

INTERVJU D

Eva: Kaj te je motiviralo, da si se pridružil gasilcem?

D: Veš kako je bilo... v naši ulici sem imel enega prijatelja, ki je bil pri prostovoljnih gasilcih in me je on povabil, da sem konkretno začel. Drugače pa stari ata iz X kraja, ker me je tudi on malo vpleljal v to.

Eva: Kaj pa glede poklicne poti?

D: Poklicno pa je bilo potem preko delovanja v prostovoljem društvu. Vidiš, da ti je to to. Na začetku sem bil skeptičen, če bom lahko hodil na intervencije, ker so me kakšni malo strašili. Ko pa sem videl, da je to to. Vidiš tisti adrenalin, ko izvažajo, ko nekaj narediš in je to dobro delo, ali pa team work. To je pripeljalo do tega. Potem pa sem imel še X osebo in X, ki sta mi bila dober vzgled. Onedva sta res nekaj dosegla in sta s srcem notri. Ko vidiš take ljudi, ti je potem to še večji zagon in motivacija.

Eva: Ali misliš, da je delo poklicnih gasilcev dovolj dobro družbeno ovrednoteno?

D: Jaz mislim, da ja. Zaenkrat. Če pogledaš javne raziskave in ankete, smo bili par let na vrhu.

Eva: Kaj pa prostovoljni gasilci?

D: Tudi. Če pogledaš Kras, se mi zdi, da je bila javnost res hvaležna, ko smo se vozili dol. Bil sem dvakrat na Krasu. Tam je bilo res tako, da sem iz prve roke videl, da ti je nekdo res hvaležen. Imaš posamezne primere iz intervencij, ampak praviloma so ljudje res hvaležni. Na Kras sem šel preko prostovoljnih gasilec.

Eva: Preko poklicnih gasilcev pa nisi šel?

D: Poklicni gasilci so odšli na Kras kot vodstvena struktura, ki je pomagala pri vodenju. Pri poklicnih je problem, da mora minimum ljudi v službi. Največji doprinos je vodenje in pomoč pri tem. Se mi zdi, da tega res veliko manjka za večje dogodke v Slovenskem prostoru. V Ljubljani je največja koncentracija ljudi, ki imajo znaznje pomagati na večjih dogodkih. So tudi drugod po Sloveniji, ampak sigurno pa imajo naši največ izkušenj. Na podlagi tega so tako še najbolj koristni. En gasilec na ročniku je praviloma lahko vsak.

Eva: Verjetno imate najbolj izobražen kader?

D: Tako ja. Izkušnje so vse. Veliko je razlik med teorijo in prakso. Skupej obojega pa je najbolj pomembna.

Eva: Ali meniš, da je oprema, s katero razpolaga vaša enota, dovolj dobra?

D: Oprema je na res visokem nivoju, sploh če se primerjamo z Evropskimi poklicnimi enotami. Oziroma od kakšne enote iz Balkana smo veliko boljši. Sigurno se pa čez leta nabirajo izkušnje in nove potrebe, iz tega stališča pa je sigurno še prostor za izboljšave. Ideje so take in drugačne, ampak mislim, da se dela na tem.

Eva: Potem je po tvojem mnenju nabavljanje nove opreme redno in nemoteno?

D: Ja, je. Sigurno. Pri nas je osnoven napadalni avto, kombinirnka GVC-1, se menja na 7 let. V Nemčiji imajo standard približno na 25 let. Osnovna napadalne se na 7 let, podporna vozila pa na 10 let. V Ljubljani je sistem zapeljan tako dobro, da se avto, ki gre ven iz brigade, ne proda, ampak ostane znotraj GZ Ljubljana. Ostane znotraj enega prostovoljnega društva.

Eva: To pomeni, da ga podarijo ali prodajo?

D: Podarijo ga. To je javna gasilska služba, ki je razdeljena na poklicno GBL in GZ Ljubljana. To je na koncu ista stvar. Brigada ima največ uporabe in ima zato novo opremo. Društvo pa dobi dobro vzdrževani avto. Pri nas se redno čisti in vzdržuje. Za eno društvo je to dobra stvar. Če gledaš mesto Ljubljana ima na koncu toliko boljših avtov. Če gre dvigalo stran, bi se ga lahko prodalo in ima potem brigada samo eno dvigalo. Lahko pa ga ima dobi eno prostovljno društvo in ima potem brigada posledično dva dvigala. Na primer zelo popularna so neurja, kjer je lahko več kot sto dogodkov hkrati in takrat ti pride prav, da imaš toliko več tehnike.

Eva: Se spomniš kakšne naravne ali po človeku povzročene katastrofe, ki je posebej prizadela prebivalce?
D: Leta 2014 so bile poplave, ki so naredile veliko materialne škode. To je bila moja prva intervencija ali pa druga. To govoriva zdaj na prostovoljni ravni. Prišle je poplavni val iz X doline in je poplavilo sotočje. Če pa pomislim poklicno, ki je bilo večjega obsega. Da bi prizadelo večjo količino ljudi, zdaj iz glave ne vem. Večja zadeva je bil požar v X kraju, kjer je zgorela tovarna. Bil je večji obseg, kjer je sodelovalo več enot. Ena taka izkušnja...

Eva: Kako si ti to doživljal?

D: Zato si tam, da narediš, kar lahko. Nobenemu ne privoščiš, da bi se prav grozno sekiral, se pa ne. Narediš, kar je v tvoji moči. Pomagaš toliko kot lahko in je to to.

Eva: Si sodeloval pri odpravljanju kakšnih posledic naravnih ali po človeku povzročku katastrof?

D: Edino pri poplavah in posamezni dogodki manjšega obsega, ki so bili po Ljubljani.

Eva: Kakšno pa se tebi zdi ozaveščanje civilnega prebivalstva o okoljskih krizah, naravnih in po človeku povzročenih katastrof in njihovih posledica?

D: Praviloma je en del gasilstva tudi preventiva. Neke preventivne akcije, v smislu Dneva odprih vrat, gre se tudi v kakšno šolo, evakuacije, prikaz gašenja začetnega požara itd. V primeru kakšnih večjih dogodkov, to spremlja civilna zaščita, da naprimer narašča vodostaj. Praviloma potem gasilske enote preko Facebooka obveščajo, da narašča voda, da se ljude zaščitjo. Vsaka civilna zaščita oziroma občina ima skladišče protipoplavnih vreč. V Ljubljani,

ko je bilo zelo na meji glede vode, se je v brigadi naredil logistični center z vrečami. Vsak je lahko prišel iskat določeno količino vreč. To je pisalo na Facebooku.

Eva: Misliš, da Facebook doseže dovolj ljudi?

D: Drugače mislim, da po objavah in deljenju objav ima Facebook dober efekt, sploh v Ljubljani. Sigurno pa je še rezerva. Mogoče kakšna povezava z radiom.

Eva: Kaj pa potresi in dogodki, kjer se težko pripravimo? Kako pa bi ljudi ozaveščali o tem?

D: Zdaj je bil potres v Turčiji in se malo bolj to poudarja. Gasilci kot taki se veliko pripravljamo na to. So vaje, vaje za tehnični poseg in tudi vaje na vodstvenem nivoju. To je veliko stvari, ki spadajo zraven, naprimer oskrba z vodo. Tako, da v ozadju, naj bi bilo nekaj pripravljeno. Gasilerija je najbolj pripravljena, saj imaš par entuziastov, ki to vodijo. Potem imaš civilno zaščito, ki bi praviloma morala imeti postavljene načrte. Naprimer, če se uniči vodovod, potem lahko UKC ostane brez vode. Te stvari moraš imeti v naprej pripravljene, če pride do tega, da imaš narejen back up in samo spelješ naprej. Tretja pa je civilno prebivalstvo. Kaj pa vem, nisem še zasledil veliko preventivnih akcij. To je praviloma civilna zaščita oziroma Uprava RS za zaščito in reševanje.

Eva: Mesec požarne varnosti, sem videla na spletu, da so enkrat govorili tudi o potresu.

D: Res je. Vsako leto imajo neko tematiko, lansko leto so bila električna vozila, vsaj zdi se mi. Tisto leto se o tem malo več govori, potem pa je to to. Največ, kar lahko naredimo je to, da se o tem govori že v šolah. Starejše ljudi boš težje kaj naučil. Če boš pa naučil enega otroka, kot naprimer prva pomoč, položaj za nezavestnega, kliči 112 itd., to mu bo prišlo v kri.

Eva: Moje mnenje je, da bo zmeraj več teh kriz zaradi podnebnih sprememb.

D: V mojih očeh je tako, da je gasilstvo na to, kar dobro pripravljeno. Malo je razdeljeno po regijah, nekje malo več, nekje malo manj. Ljubljana in Gorenjski konec se mi zdi, da so dobro pripravljeni. Odvisno od regij in koga se posluša. Je pa na koncu dejstvo, da včasih pri kakšnih poplavah in takšnih stvareh, bi lahko ljudje naredili marsikaj sami. Če veš, da živiš na poplavnem območju in imaš tam hišo, si lahko v naprej pripraviš par vreč in polivinil pred vrata. S tem se lahko že sam malo zaščitiš. Ne pa da stojiš in gledaš, potem pa kličeš 112. Do takrat, ko teče voda, mi ne moremo nič. Imamo črpalke, ampak tista črpalka ni toliko zmogljiva, da bi sproti črpala vodo. To je prva stvar, druga stvar pa je, da je toliko dogodkov, da nimamo toliko črplak, da bi bili povsod. Zelo enostavno bi se ljudje lahko zaščitili sami, saj imaš šolski primer, ko živijo čisto zraven vode in je bilo pri hiši 1 meter vode, ampak je človek vrata zaščitil in potem ni imel veliko stroškov. Vse ima pripravljeno notri v kleti in, ko ve, da bo nevarnost vode, se že sam zaščiti. Nekateri so zelo samoiniciativni. To se spodbuja, ampak je tega res malo. Starejša populacija tega res ne more in takim pomagamo. Mlajši pa lahko to naredijo sami, če gre v primeru poplav. Pri potresu se ne moreš pripravit. Pripravljajo se lahko strukture zaščite in reševanja. Mi pa lahko izobrazimo otroke, da gredo po podboj ali ven, ne pa na stopnišča. Naučiti se moramo zaščiti, če do česa pride. Potresi so lahko res specifični in je vse odvisno od civilne zaščite. Gasilstvo temelji na reševanju in zavarovanju. Potem tukaj sodelujejo tudi druge stroke. Vem, da naj bi bilo socialno delo del civilne zaščite. Koliko je pa vključeno notri pa ne vem. Pri nas mora do nečesa priti, da se potem stvari razvijajo naprej. Če imaš vsaj približno postavljene temeljne, boš vsaj nekaj naredil. Bolje kot nič. Ko je civilna zaščita imela neka preverjanja, ljudje sploh niso vedeli, da so zapisani gor. Civilna zaščita ima

enote za tehnična reševanja poleg gasilstva. Praviloma mora to občina imeti. Ne vem kakšna so merila, ampak naj bi jih imeli. To je samo na papirju.

Eva: Dokler do česa ne pride, verjetno sploh ne razmišljajo o tem.

D: Vem, da je tudi socialno delo zapisano tam. Obstaja Občinski načrt zaščite in reševanja. Tam je to razdeljeno, je iz leta 2012. Vse je zastarelo. Nekdo bi se to moral lotiti in postaviti sistem.

Eva: Ali je kakšna intervencija, ki si ji bil priča, še posebej učinkovala?

D: Ne, zaradi videnega? Ne. Da bi potem imel more, nikoli.

Eva: Imaš kakšno intervencijo, ki je najbolj ostala v spominu?

D: Ta je taka, ko smo imeli požar stanovanjske hiše v okolici Ljubljane. Mislim, da je bila dvonastropna hiša in polno razvit požar, kjer so bila v ognju vsa nadstropnja. Ljudje niso bili notri. Bila je nova hiša. Mislim, da ljudje sploh niso bili doma. Takrat je bil požar, ko ves čas treniraš za njega, da čakaš ogenj, ko greš res notri. Ti imaš na Igu kontejnar pa te marsikaj učijo, ampak v praksi je marsikaj drugače. Imaš požar, manj razvite. V industriji gasiš zunaj. Tukaj pa smo dejansko šli notri v dobro razvit požar in nam ga je uspelo obvladati. Malo si se moral potruditi, da si ga res pogasil. To je bil res dober team work in smo dobro uredili. Tisto je bilo dobro.

Eva: Si mogoče za kakšno travmatično intervencijo slišal od tvojega sodelavca pa nisi bil zraven?

D: Govorimo velikokrat o teh stvareh. Povemo si kaj smo videli, kaj ni bilo za videti, to je smrdelo. To je bilo vse črni humor. Na hodniku se temu smejimo. Nič ni bilo tako, da bi koga prav prizadelo ali bi imel velike težave zaradi dotične intervencije. Fantje brez problema povedo, da nekaj ni bilo za videti. Je komu manjkala glava, je bil nekdo že cel nagnit. To nikomur ni problem povedati. Pove normalno.

Eva: Misliš, da če bi nekdo imel stisko, da bi si upal povedati na glas ali bi zadržal zase?

D: Praviloma je sistem zaupnikov. Kdo je zaupnik je ta prva stvar. Če je to nekdo, ki mu ne zaupa izmena, je brez veze.

Eva: Ali niso zaupniki izbrani iz vaše strani?

D: So pa niso. To je bolj v smislu, da se javi sam. Tisti, ki bi bil primeren za to, se ne javi. Po kakšni izmeni jih imaš, ampak pri nas ni tako. Nista slaba zaupnika, ampak jaz se rajši zaupam ostalim kolegom. Z enim se bolj zastopiš, z enimi manj. In se mi zdi, da če bi imel težave, da bi se rajše zaupal nekomu, s katerim se bolje zastopim. Imaš doma še družino, ki jim lahko poveš in jaz mislim, da dokler se poslužujemo črnega humorja, na primer pri intervencijah, kjer so smrtne žrtve, to je zmeraj debata o tem. V dnevni ali nočni izmeni. Kaj se naredi, kakšen poseg, kaj bi lahko naredili drugače, kakšne so bile poškodbe. Potem se temu že smeješ in hecas. Vem, da se sliši grdo, ampak je to naš obrambni mehanizem, ki je spontan. Ni tisto, da bi rekli, da se bomo usedli in o tem debatirali, ampak se ljudje spontano naberejo, spijemo kakšno kavo in se razvije debata. Kakšen požar imamo potem analize.

Eva: Ali misliš, da bi gasilcem v situacijah travme po težki intervenciji bila potrebna še kakšna druga strokovna pomoč?

D: Kaj pa vem. Zdaj sem se mogoče spomnil sošolca, s katerim se bil skupaj v gasilski šoli. So imeli pred vstopom v šolo, preko prostovoljstva, so takrat sodelovali poklicni in prostovoljci. So imeli prometno nesrečo, kjer so bile tri ali štiri osebe, kjer so jih par poznali in od tega sta potem dva tudi umrla. Oni so se takrat obrnili na »državnega« in mislim, da so bili zadovolni. Za kakšno tako stvar je to čisto v redu zadeva, da je kaj toliko hujšga, ali pa gre za kakšno poznano osebo, sorodnike ali otroke. Če imamo kakšen alarm in nam je povedano, da gre za otroka, se gre hitreje. No, to se sliši, da se na ostale intervencije ne gre hitro, ampak čutiš neko drugačno energijo, ko gre za otroke. Imaš drugače pogled na samo situacijo. Težje je gledati mlajšega otroka, ki trpi kot starejšega. Tak je proces. Navajen si, da umirajo starejši in ne otroci. Na podlagi tega je drugačna energija. Za redne dogodke, kjer ni nič osebnega, je najboljše, če je tako kot imamo. To je en krog ljudi, kjer se zastopimo in so dali čez podobne zadeve. Težko je, ko pride nekdo, ki mogoče težko vse to zastopi. Črni humor, to je najboljša varianta, vsaj meni osebno. Če pa gre za osebno varianto, to je pa dobro, da pride zunanja oseba. Nimam te izkušnje, tudi v izmeni še nisem slišal za nobenega, ki bi imel tako situacijo. Če predvidevam za naprej, se mi zdi čisto dobro, da malo drugače predelaš situacijo. Hitro se lahko kaj zgodi.

INTERVJU E

Eva: Kaj te je motiviralo, da si se pridružil gasilstvu?

E: Družba, kot vsakega. Bili smo doma blizu gasilskega doma in smo se tam igrali. To je bilo to.

Eva: To te je tudi popeljalo v poklicno pot?

E: Ko sem enkrat prišel h gasilcem, me je to delo začelo zanimati in sem se odločil, da bi to bil moj poklic.

Eva: Ali meniš, da je delo prostovoljnih gasilcev dovolj dobro družbeno ovrednoteno?

E: To je pa težko vprašanje. Mislim, da je že družbeno dobro ovrednoteno, ampak materialno ni. Zdaj, ko je bil ta protest. Problem je to, saj plača izgleda dokaj vredu, dokler se ti kaj ne zgodi. To, kar se je na primer X osebi, potem pa je to bolj žalostna plača. Problem je v dodatkih. Če jih imamo, je dobra plača. Brez njih pa je res slaba. Družbeno pa so gasilci dobro sprejeti.

Eva: Tudi prostovoljni?

E: Prostovoljni pa sploh. Poklicni že imajo nek prizvok, da nekaj delaš za denar. To je ponavadi tako, da pusti mal drugačen priokus. Ljudje imajo malo odpora, saj mislijo, da je nekdo za to plačan. Ljubljana je velika in velikokrat dobiš tak komentar. Navajeni so, da so ljudje za vse plačani in, da ne boš dobro naredil.

Eva: Misliš, da je oprema, s katero razpolaga vaša enota, dovolj dobra?

E: Odlična, vrhunska, boljše ne bi mogli imeti.

Eva: Kaj pa nakupovanje nove opreme, je redno in nemoteno?

E: Je ja, zaenkrat še. Imamo skoraj vse, kar si zaželimo. Nimam nobenih pripomb. Bi težko rekel, da bi še kaj si lahko zamislili, da bi imeli oziroma, da nimamo.
Eva: Super! Se spomniš kakšne naravne ali po človeku povzročene katastrofe, ki je posebej prizadela prebivalce?

E: Ja, seveda so. Nedolgo nazaj je bilo neurij, kar povzroča veliko intervencij. Veliko je škode, ki jo naredi neurje. Nazadnje je bil neurje še letos, ko je bil v manjšem obsegu, v Ljubljani. Nisem bil na intervenciji, so bili drugi kolegi.

Eva: Kaj pa kakšna intervencija, kjer si bil ti zraven?

E: Aja, teh je bilo res veliko. Zdaj ne vem kaj je bilo nazadnje. Na Krasu nisem bil, ker sem moral delati v službi. Tudi preko prostovoljnega društva nisem šel tja. Zaradi službe res nisem mogel iti. Nekdo je moral ostati tudi tukaj. Kaj bi bilo takega, da bi lahko izpostavil kakšno nesrečo. Ne vem... V smislu kakšnega večjega požara?

Eva: Karkoli, jaz samo želim izvedeti izkušnje gasilcev.

E: Toliko je teh intervencij, da bi težko kaj izpostavil. V Preddvoru sem bil tam samo en dan, ni bilo nič takega. V X kraju sem bil na industrijski nesreči, ampak to je zame del vsakdana. Ta bilo kaj takega posebnega ne vem. To so take intervencije, ki se jih ne spomniš. Najbolj si zapomnim intervencije, kjer so bila reševanja. Glede naravnih nesreč pa res ne vem.

Eva: Kakšno pa je tvoje mnenje o ozaveščanju prebivalstva glede okoljskih kriz, naravni in po človeku povzročenih nesreč?

E: Da se veliko, zmeraj se lahko naredi še več. Mislim, da so reklame in vse to, se ozavešča. Ne bom rekel, da se nič ne naredi, ampak tako kot pri vsaki preventivi, kjer se lahko ozavešča še več. Lahko so omejeni s tem, da ni kadra. Jaz bi rekel, da je v redu. Še zmeraj pa človeške faktorje težko prepoznamo. Imamo mesece požarne varnosti. Zdaj je sezona kurilnih naprav, to se pa oglašuje premalo. Ljudje bi se lahko bolj zaščitili. Zdaj je bila smrtna žrtev v X kraju in je vprašanje, če je bilo potrebno. Lahko bi imel javljalec za monoksid.

Eva: Aja, nisem nič zasledila.

E: Ja, je bilo ta vikend. Ena starejša stavba je zagorela in gospod se je zadušil. Ampak mogoče to, da bi se te javljalce promoviralo, da bi vsaj eden imel to v stavbi. Tisto te pa že zbudi. Toliko grozno piska, da se res zbudi. To je alarm za monoksid ali za dim. Nekam ga daš.

Eva: Si ljudje to lahko privoščijo?

E: To ni velik strošek, najcenejši je cca 20 EUR. Zelo soliden ja za 40 EUR. Dober je že za toliko, ki ti pokaže koliko je notri monoksida.

Eva: Zmeraj več bo tega zaradi krize.

E: Zaradi krize ja in se to res pozna. Mislim, da je to potreba. Zadnjič, ko je gorelo v X kraju, je gorela napa. Zbudil jih je javljalec. Imela sta ga dol v kleti, bila sta gor na vrhu in preden bi

dim prišel do njiju, bi trajalo, zato jih je zbudil javljalec. Škode je bilo dosti, ampak požar ni bil velik, saj se je sam zadušil v majhnem prostoru. Dim je šel povsod, tudi v sosednjo trgovino, kjer so bila živila.

Eva: Potem redno sodeluješ tudi pri prostovoljnih intervencijah v tvojem društvu?

E: Res je. Aktiven sem 24 ur na dan. Toliko intervencij imam, da mi je potem težko kakšno izbrati, da jo povem. Vse je prepleteno in jih včasih pomešam med sabo.

Eva: Potem imaš kakšno, da se jo v svoji gasilski karieri najbolj spomniš?

E: Imam, seveda. Vsak se spomni kakšno. To je bilo že leta 2007, ko se jo spomnim. Takrat sem si še sam rekel, edinkrat, ni veliko momentov, ampak en moment je bil, ko sem si rekel, če je to vredno, če bo šlo tako naprej. Razmišljal sem, da bom zamenjal poklic. Od leta 2004 – 2005 sem bil v Afganistanu. Smo šli dol kot gasilci. Prišli smo nazaj, normalno v službo in potem je bilo leto 2007, eno poletje, prometna za prometna. Same smrtne žrtve. Smo imeli prometno, je bilo 5 mrtvih oseb. Takrat sem jih v mesecu imel čez 25 smrtnih žrtev. Toliko sem jih jaz naštel. Samo v prometnih nesrečah. Bilo je noro obdobje. In potem še na vse to, misliš, da se bo vse umirilo. Bila je prometna nesreča na obvoznici. Bila so neka dela, zato sem si rekel, da nekaj hudega tam ne more bit. Bila je nedelja zvečer, ljudje so se vračali nazaj. Niti ni bilo javljeno, da je kaj hujšega. Prometna nesreča dveh vozil. Nič ni pisalo, da je bil kdo je ukleščen. Mi smo se tja peljali in pridemo tja, katastrofa. Bilo je 6 ljudi vkleščenih od 7 oseb. Umrlo je vseh 7 ljudi. Ko smo prišli tja, sta bila tam mrtva samo 2. V času, ko smo bili tam, so umrli še ostali. Čez vse to, je bila to res ena težka intervencija. Ko smo prišli nazaj, sem si rekel, da bom začel razmišljat o tem, da zamenjam službo. To sem razmišljal samo pri sebi. Če bi bilo še tako naprej, bi samo zamenjal. To ni za vsak dan.

Eva: Te je to kaj zaznamovalo?

E: Ne vem. Mislim, da ne. Nisem imel težav, da bi to kaj sanjal. To zmeraj izpostavim, ker se mi je zdelo res težko obdobje. Še ko sem prišel iz vojne, sem si rekel, da tam ni umrlo toliko ljudi kot jih mi zdaj vsak dan tukaj vlačimo. Vsak dan se je stopnjevalo. Ta nesreča je bila vrhunec, potem se je umirilo. Ta nesreča je bila res huda. Ko smo prišli tja, so bili vsi ukleščeni. Ena je tam ležala na tleh.

Eva: Jo je odneslo ven?

E: Sama je splezala ven. Ležala je na tleh. Vsi so umrli. Noben ni preživel, saj je bil res hud trk. Ko smo prišli tja sta bila mrtva samo dva. Bili so živi, so se še pogovarjali. So bili tako težko poškodovani, da so umrli med časom, ko smo jih reševali. Ko si vkleščen, imaš notranje poškodbe in vse drži, potem se to sproti in noben kirurg nič ne more. Reševalci so bili tam, ampak nič niso mogli. Tudi tista, ki se mi je zdela v redu, smo vmes slišali, da je tudi ona umrla.

Eva: Se potem kaj pogovorite?

E: Imaš možnost. Saj veš, to je pri nas še zmeraj sprejeto tako. Mi imamo vedno možnost zaupnika, ampak nekako imamo mi te zaupnike med sodelavci, da se med seboj pogovarjamo. Ko prideš nazaj, se pogovorimo. S tem damo veliko ven.

Eva: Je tebi najlažji tak način?

E: Je ja. Mislim, da tako velja za vse. Doma nič ne govorim o intervencijah. Včasih je moja huda name, ker pride k meni kakšen kolega in kaj govoriva, potem pa reče zakaj njej tega nikoli nič ne povem. Ne želim je obremenjevati s temi zadevami. Nimam neke želje, da bi jim govoril. Me vpraša kako je bilo v službi, ji rečem v redu, je bilo težko, smo imeli veliko intervencij. Mogoče kdaj povem kakšno smešno prigodo, ampak res malo. Zelo redko kdaj kaj povem.

Eva: Je kakšna intervencija, ki si jo slišal od kolega in nisi bil zraven pa je vplivala na tebe?

E: Ne. Mogoče intervencije, kjer se kdo od naših poškoduje. Moj sodelavec, ki je padel dol iz kamiona, takrat je bilo vprašanje, če bo preživel. To je bilo leta 2008, ko je imel poškodbe glave in se je takrat invalidsko upokojil. Res je bila težka poškodba in ni več mogel. Vse normalno funkcionira, glava in vse je v redu. Žena pravi, da je mogoče malo razdražljiv. Drugače pa je vse normalno. Kamiona vozi, za gasilstvo pa ni več dobil dovoljenja. Takrat, ko sem to izvedel, mi ni bilo vseeno. Če bi bil zraven, bi bilo verjetno še huje. To se je zgodilo na neurji. Žagal je neko vejo, mu je spodrsnilo in je padel nazaj. Intervencija ni bila težka, takrat se najhitreje naredi kakšna neumnost.

Eva: Se mi zdi, da pri takih intervencijah nismo ljudje toliko prevedni.

E: Res je ja, malo bolj tako, saj bom že, na hitro. To mogoče, na take sploh intervncije. In mogoče požar Mercatorja. Prišel sem tudi tja. V štartu pa so tam gasili, bil je res ogromen in masiven požar. Poleg Gorenja, ki je gorel že dolgo nazaj, je bil to res največji požar v industriji. To je v skladišču v Zalogu. Je že nekaj let od tega, skoraj 10 let sigurno. Jaz sem bil poj tam cel večer. Nisem pa bil tam od štarta, našli so notri moškega, enega delavca, ki je bil od vrat 1,5 metra stran. Iskal je izhod, normalno in je tam omagal. Take stvari slišiš. Nisem bil tam, ampak so to povedali.

Eva: Misliš, da gasilcem, ki so doživeli travmo, da je potrebna strokovna pomoč poleg zaupnikov?

E: Kaj pa vem... Mislim, da je problem v tem, da je pri nas to vse tako zakoreninjeno, da je to nek tabu, stigma. Če greš na tak pogovor, da si manj vreden, da si šibek. Mogoče ne bi drugi dali takega občutka, ampak ga imaš pri sebi, da te bodo potem ostali gledali drugače, da si šibek. Pri nas, po pravici povedano, ne vem, ali kdo gre. Lahko bi šel do njega, mi vemo kateri so in greš do njega, mu rečeš za pogovor, ampak res ne vem, ali hodijo ali ne. Jaz še nisem bil. Imeli smo ga enkrat v prostovoljnem društvu, na mojo pobudo, saj smo imeli težko intervencijo. Smo šli in smo naredili pogovor. Bilo nas je več, vsi smo bili, ko smo tisto videli. Ne vem kako je za ostala društva, mi imamo člana v društvu, ki je zaupnik. Bila je huda intervencija, sem mu povedal kako je bilo, je rekel, da pride z veseljem. Smo imeli operativni sestanek in je sam rekel, da če so hude intervencije, da se priporoča, da pridejo na pogovor. Jaz jih tudi spodbujam, ampak ljudi ne moreš prisiliti. Škodit to ne more. Mislim, da je vse to zelo izkoreninjeno. To probam pri prostovoljcih, v službi pa je nekdo še zmeraj za mano. Fantom lahko svetujem, ampak tukaj sem poveljnik društva in probam to spodbujat.

Eva: Dobro je to, da to spodbujamo pri ljudeh.

E: Če sem vodja intervencije in vidim kaj takega, da bi mogoče to bilo treba, potem naredimo en hiter pogovor. V našem društvu smo jih imeli že nekaj, za poklicne gasilce pa ne vem. Ponavadi tudi vidiš ljudi, da ga to prizadene. Enkrat sem videl enega kolega, reševalca. Bila je

prometna nesreča, kjer so bili štirje mrtvi. Zdaj je zelo dober reševalec, vrhunski. Takrat je bil na začetku kariere, kjer je delal kot prostovoljec v reševalnem vozilu. Tam je delal in jaz sem tja prišel kot gasilec, službeno. Mi smo to reševali, on je bil kot skala. Okamenel je. Čist je zmrznil. Zdaj si pa lahko želiš takega človeka. Ni ga pa toliko, da ne bi želel delati naprej. Rekel je, da ni mogel verjeti, da je to videl. Prideš ti tja in misliš, da ni nič, ampak potem je bil v takem šoku. Imeli smo enega gasilca v našem društvu, ki je padel čez streho. Ni se nič poškodoval, ampak je dobil tak strah, da je zaključil svojo operativno pot. Enega to lahko spodbudi, eden pa dobi strah in je rekel, da kaj je to njemu potrebno. Zato pravim, da se o teh stvari govori. Zadnjih par let se to poudarja in se poskuša razbiti tabu. Še zmeraj je tukaj družba, nekateri dajo to ven čez šport. Mogoče kakšni tudi alkohol, ne v službi, ampak po njej. Marsikaj je to problem še zagotovo. Kakšna taka stvar ga lahko pripelje do tega. To so take teme, kjer bomo rabili še veliko delati na temu. Spremeniti moramo še marsikaj.

INTERVJU F

Eva: Kaj vas je motiviralo, da ste se pridružili gasilstvu?

F: V bistvu že od majhnega sem bil član prostovoljnega gasilskega društva, potem pa je bila neka želja. To sem videl kot poklic, ki me veseli. Dejansko že od pridružitve k društvu, je bilo moje razmišljanje o tem. Ali tukaj, da bi se zaposliv. Tukaj ni bila možnost nekega razvoja v smislu gasilstva in potem sem iskal možnosti drugje. Pred tridesetimi leti sem potem našel zaposlitev v gasilski brigadi.

Eva: Misliš, da je delo poklicnih gasilcev dovolj dobro družbeno ovrednoteno?

F: Družbeno ovrednoteno ni, družbeno priznano pa je. Nas nekako priznavajo kot dobre, kot junake, heroje in te zadeve. Ko pa se mora zadeva ovrednoti, ne samo v smislu plačila za gasilce, ampak tudi ovrednoti v obliki nakupov opreme, obnavljanje nepremičnin gasilskih domov, pri teh zadevah se pa pozna.

Eva: Aha, moje naslednje vprašanje je namreč, če oprema, s katero razpolaga vaša enota, dovolj dobra?

F: Oprema je dobra, vrhunska. Oprema se ves čas nadgraduje in izboljšuje. Edina stvar, ki je mogoče pomanjkljiva je to, da smo prostorsko omejeni. To je edina večja težava. Lahko bi imeli še boljšo tehniko. No, ne boljšo, ampak bolj specialno, specifično tehniko, če bi imeli prostore za to namenjene.

Eva: Se spomnite kakšne naravne ali po človeku povzročene katastrofe, ki je posebej prizadela prebivalce?

F: Teh naravnih katastrof je bilo veliko. Od Kraških požarov, do poplav. Leta 1989 so bile poplave, 2007 v Železnikih, Škofja Loka, 2010 v Ljubljani, 2014 v Ljubljani...

Eva: Ste bili pri teh intervencijah prisotni? Kako ste to doživljali?

F: Ubistvu doživljal v smislu ukrepanja, ne neki, da bi te osebno prizadelo. Bolj v določenih primerih je bil prisoten negativizem iz moje strane zaradi nepravilnega ukrepanju oziroma napačnem ukrepanju, prepočasnem ukrepanju. Drugače pa vidim vsako zadevo, vsako naravno

katastrofo kot zadevo, ki jo je potrebno rešiti z resursi. Potrebno je ukrepati na način, da se zadeva čim prej uredi, da se obistvu ne nastane še dodatna škoda, poškodbe na posredovalcih.

Eva: Kakšno pa je tvoje mnenje o ozaveščanju civilnega prebivalstva o okoljskih krizah, naravnih ali po človeku povzročenih nesrečah in njihovih posledicah?

F: Jaz mislim tako, da ko se zadeva pojav, je takrat dvigne rating zadevanja javnosti, da se nekaj dogaja. Ko pa zadeva izgine iz obličja, potem pa ljudje pozabijo. Potrebno je vedeti, da vse te zadeve, ki se dogajajo, da smo ljudje zelo egoistični. Reševali bi probleme drugje, na svojem dvorišču pa ne. Potrebno je vedeti tudi druge zadeve, kar se tiče naravnih katastrof, da človek, če gledamo požar v naravi, da človek ne glede svojimi bivališči, z ne urejanjem okolja, povzroča dodatno tveganje. Po drugi strani pa se človek približuje tem nevarnim območje. Težko je reči, da naravne nesreče niso bile v preteklosti, ker so bile, ampak mogoče niso bile tako intenzivne. Niso bile tako intenzivne oziroma se niso dogajale tako pogosto.

Eva: Mislite, da bo naravnih katastrof vedno več?

F: Verjetno ja, določene spremembe so. Ali je to kriva podnebnih sprememb, ali je krivda nekega cikla zemlje, je težko definirati. Ali je to cikel zemlje proti, ali teorija zarote proti bodoči mini ledeni dobi. Te zadeve se spreminjajo. Požar v naravi, se bodo dogajali, bodo intenzivnejši. Sploh zaradi razlogov, ki sem jih omenil že prej. Malo sprememba letnih časov, povišane temperature poleti, ne urejanje določenih območjih – zaraščanje in podobno, potem približevanje ljudem na tem območju. Bo, jasno je, da so te cikli, ko je sušno obdobje, vse bo bolj intenzivno.

Eva: Katere intervencije se v svoji gasilski kateri najbolj spomnite?

F: Ne vem. Težko je reči. Toliko je enih intervencij, da težko rečem katero. To je tak specifičen vprašanje, ki ga dobim velikokrat dobim. Težko rečem.

Eva: Je kakšna intervencija, ki je na vas učinkovala travmatično?

F: Ne. Ubistvu v moji karieri pa smo videli dovolj takih kočljivih situacij, stresnih je nekaj bilo, ni nobena zadeva tako učinkovala na to, da bi končal kariero, da bi bilo konec moje gasilske kariere. Videli smo veliko res hudih nesreč, z velikim številom mrtvih in poškodovanih, požarov, kjer so bili poškodovane ranljive skupine, otroci, ampak nobena ni vplivala na mene.

Eva: Ste mogoče za kakšno travmatično intervencijo slišali od vašega sodelavca in niste bili zraven?

F: Sodelavci se načeloma pogovarjamo o teh zadevah. Tudi, če je kakršnakoli zadeva, je zadeva v smislu, da če kdo potrebuje pomoč, če hodnik modrosti tega ne more rešit, potem je naslednja stopnja izmenski zaupnik, s katerim se lahko pogovoriš.

Eva: Hodnik modrosti, mi lahko malo bolj opišete to?

F: To je hodnik, na katerem se v določenih urah posedejo gasilci in se med seboj pogovarjajo. Na ta način se zadeva dobro premelje. Večino težav, takšnih in drugačnih, se nekako reši tam. Je pa ena zadeva pri gasilcih, je v bistvu črni humor, ki ga mogoče mi zastopimo, drugi pa ne,

ker mislijo, da se delamo norca iz stvari iz intervencij. Ta črni humor pripomore, da se stresni nivo oziroma nivo stresa zniža.

Eva: Ta hodnik modrosti ima samo vaša izmena?

F: Vse imajo. To je hodnik, kjer so sedeži kot v čakalnici. To je obistvu tako, da se tam predebatira toliko stvari, ne samo o gasilstvu, ampak tudi kmetijske, obrtne zadeve. Jaz sem že rekel, da če bodo enkrat podrli brigado in pozidali bloke, bodo na tem področju zrasli najbolj pametni otroci.

Eva: Mislite, da bi gasilcu poleg zaupnika morala po težki intervenciji pomagati tudi kakšna strokovna oseba?

F: Zdaj je tako, to je prva stopnja pomoči. No, če rečemo, da je nulta stopnja pomoči pogovor med sodelavci, potem je prva stopnja izmenski zaupnik, potem druga stopnja je zaupnik iz strani Uprave za zaščito in reševanje, se gleda po regijah. Naslednja zadeva je potem psiholog. To pomeni, da gre za res travmatične zadeve. Ena zadeva, ki je pri nas, je to, da je lažje sprejemljivo, v smislu z določenim spopadanji z določenimi travmatičnimi zadevami, da je toliko veliko mesto, da zelo malokrat prideš v stik z poznanimi, sorodniki in podobne zadeve. Nekje na vasi, prvi posredovalci, oni posredujejo pri domačih, poznanih in bližnjih. Dejansko je vpliv na te ljudi neprimerno hujši kot v večjih mestih. Ne gre za brezosebni stik, ampak gre za element poznanstva, sorodstva, to bolj vpliva.

8.2.2. Zapisi intervjuvev socialnih delavk

INTERVJU A:

Eva: Imam osem vprašanj in mislim, da bova hitro zaključili. Zanima me kako bi s svojimi besedami opisali izredne razmere?

A: Uf, težko vprašanje. Nisem domača v tem izrazoslovju. To sem se velikokrat o požaru vprašala. Še dežurna sem bila. Ker se je tako dolgo vleklo… Pride moment, ko se kar navadiš tega. Bil je moment, ko nisem znala precenit v kakšni krizi smo. Recimo, pri nas je bilo tako… Začelo se je štirinajstega, petnajstega julija. Jaz pa sem z dežurstvom pričela osemnajstega junija. Dvajsetega sem šla na teren v Kobarid, Tolmin. Niti nisem spremljala kaj se dogaja. To je bil prvi dan, ko je bilo zares hudo. Ko sem se vrnila v Gorico je bila že dimna zavesa, čudno ozračje, čuden zrak. Ob treh popoldan so bili že alarmi za Vrtojbo. Ene kolegice so šle že domov. Takrat sem rekle, če se bomo mi kaj vključili. Ura je bila že proti peti. Kaj sedaj? Tukaj mora potem direktorica povedati kako in kaj, še posebej, če bi se vključila v štab. Potem je klicala v štab, da jih je sploh dobila. S tem, da sploh nisem vedla, da so zbirni štab prenesli v Novo Gorico. Načeloma civilna zaščita je pod vsako občino. Idrijska občina je zelo majhna občina. Potem so to združili še s poklicnimi gasilci v Novi Gorici. Potem smo začeli reševat in jaz sem imela pol petih telefon iz Nove Gorice. Poveljnik ali vodja intervencij… Ne me vprašat kdo je bil… Da so odprli zbirni center v X in da gremo lahko tam pogledat. Naša vloga pride v poštev v zbirnem centru. Prej niti ne. Potem sva odšli s kolegico, ki je iz Gorice. V dežurstvu sva sicer bili dve. Jaz sem bila v Gorici, ona pa v Kobaridu. Potem pa je rekla, da če bodo še druge intervencije, da jih bo ona pokrila. Mi pa da gremo tukaj. V zbirnem centru mi je bilo zanimivo, da so bili tam starejši. Pa eni otroci so bili tam, ki so morali hitro zaključiti popoldanskimi aktivnostmi. Pa nekje so otroci čakali starše. Bolj najstniki večinoma.

Eva: Po vsej verjetnosti so imeli počitniška varstva…

A: Ja. Tako, da so jih starši prišli iskat. Potem pa so bili moški, ki pa so bili angažirani za vsa druga opravila, ko je… Po potrebi civilne zaščite. Zanimivo mi je bilo videti, kako stvari tečejo, ker se ljudje med seboj poznajo. To je zelo dobro teklo. Tam v zbirnem je bil tudi Rdeči Križ. Očitno so že »ulaufani«, da vse ljudi popišejo. Oni so potem sprejemali ljudi. S kolegico sva potem ugotovili, da imajo nekateri ljudje že vse urejeno. Tako da je to trajalo… Midve sva potem odšli domov še neko literaturo iskati in sva kasneje odšli takoj nazaj na center. Zbirni center je bil potem že skoraj prazen. Recimo, da sva odšli z zbirnega centra malo čez pet. Ko sva prišli nazaj malo čez sedem, je bil zbirni že prazen. Potem je bilo pa v četrtek… Takrat so pa odprli že v Komnu. Smo se pa potem kar zmenili… Sta šli dve kolegici. Ta sodelavka gasilka in pa še ena. Je potem tudi rekla, da se vidi, če se znajdeš v takih situacijah ali se ne. To je čisto nekaj specifičnega. Kaj ljudje potrebujejo, kako to oranizirati in vse te reči. Pa da, če bom jaz tam zvečer ali ponoči, da bom res tam. Imeli sva šest kolegic na razpolago. Potem pa je petek prišel. Spet je bila objava o evakuaciji. To pa je bilo ob pol štirih, petih popoldan. Potem sem jaz odšla v Šempeter. Potem se je pa začelo. V tem koncu evakuacija ni bila preklicana. Tukaj je meni zmanjkalo ogromno direktnih informacij s terena, kaj se dogaja. Potem sem v četrtek videla kolegico in nisem razumela kako ima lahko ona vse informacije, meni je pa polovica manjkala. To je bila zelo čudna izkušnja. V zbirnem centru so bili v večini starejši. Pa še en družina tujcev. Potem so zbirni center odprli še v X. Ko sem preverjala ali moram it tja ali ne, koliko kolegic moram aktivirati… Tukaj mi je pa še zmanjkalo, koliko krize je. Če pogledam nazaj, seveda se je stopnjevalo. Še v petek popoldan sem naredila krog, katera je na voljo za vikend, sem ugotovila, da so samo tri. Sem rekla, sedaj se pa ne morem igrati. Jaz sem še tak tip, da sem raje sama šla kot pa dve, ker nikoli ne veš kaj sledi. V soboto je bil pa ravno tak kritičen moment, ko sem želela vedeti kaj se dogaja na X. In sem zvedla, da so odprli zbirni center na X in da so bili tam večinoma delavci. Gozdarji in delavci, ki delajo na terenu, so zaradi evakuacije vsi morali iti v zbirni center. Potem se je pa izkazalo, da sta bila dva zbirna centra odprta tudi čez noč. V Šempetru jih je malo prenočilo čez noč. Edino kar sem ujela še tisti večer je, ko so se pogovarjali kako bi bilo treba reševanje oziroma gašenje izpeljat v jutranjih urah. Pa, da je Golob prišel z delegacijo v krizni center. Petek zvečer so se oglasili trije župani. Mene so na Rdečem Križu označili za prostovoljko, kljub temu, da sem nosila naš brezrokavnik iz CSD-ja.

Eva: Potem ste imeli koga… Oziroma je vaša direktorica bila v štabu ali niti to niste imeli?

A: Nikogar! Jaz sem se tako samo počutila, da mi je bilo grozljivo. Koliko kritično je, na kaj moram pazit… Nisem imela nobenega odgovora. Ravno to, kdaj je izredna situacija, kdaj je kritično… Sem se prav vprašala. Sem morala improvizirati. Takrat sem pregledala vse medije in so mi bili najbolj relevanten informator. Najbolj jasno in brez komplikacij je poročal Radio X… Pa informacije na Facebooku. So naredili skupino, kjer so obveščali. Ogromno je bilo tega… Ta pa ta potrebuje pomoč, potrebuje… Se je zgodilo, da so selili družino oziroma živali iz hleva… Take reči, kdo pozna koga, kdo pride pomagat. Tega je bilo ogromno. Tudi takrat, ko so poseke delali. To mi je bilo prav neverjetno kako so se ljudje odzvali. Sem samo gledala in se spraševala kdo je sedaj na centru… Ali so mladi? Večinoma so bili starejši. Vsi ostali pa potem na teren. Tako, ena zelo specifična situacija. Meni je bilo čustveno izredno naporna situacija. Ker nisem vedela kaj je moja vloga, kaj moram delati. Še sedaj mi je težko.

Eva: Verjamem. Zato pa želim malo ugotoviti. Verjetno ne bom tako poglobljeno, kot bi se dalo. Socialno delo ni zakonsko vključeno, kljub temu da bi moralo biti. Tako kot so v štabih, bi moral biti tudi nekdo pri vas in vam dajati neke informacije. Vsaj to je moje mnenje.

A: Saj smo govorili s X. Tukaj so pa rekli ni treba. Potem smo v tistem rekli, da bi radi videli poročilo. Sicer ne vem kako je to dostopno… Tam je bila, imela je vse informacije in izpeljala vse zadeve. Tukaj so pa rekli, da ni potrebe. Sedaj, prejšnji teden, ko so pa X imeli sestanek s

civilno zaščito…. Sploh ne vejo, da nimamo interventne službe… Kar je pa mene zelo fasciniralo… Leta 2008, ko sem bila še v Kranju. In takrat je bila vaja množične nesreče na Krvavcu. Na to sem se prijavila tudi jaz, da bi videla kako to izgleda. Takrat so se še malo iskale vloge. Do leta 2012, 2013 pa je bilo to že dokaj jasno. Sem rekla naj tista na upravi za zaščito in reševanje, ki je izdala zbornik Psihosocialna pomoč. Je bila dokaj dobro seznanjena z našimi pristojnostmi in kaj se da. Stvari naj bi »laufale«. Potem sem tudi iskala, kar je bilo v Posočju po potresu. To je pa Jelka pisala.

Eva: Ja, to vse imam. Vendar sem v člankih opazila, da so se bolj kot ne prostovoljci vključevali sami od sebe. In ne, da bi bili že direktno zraven.

A: Ja. Saj to je pa tisto… Kje smo mi? Hkrati smo, hkrati pa... Mi nismo prva bojna linija. To so le gasilci, reševalci, policija… Socialna smo druga linija, ko ljudi zmanjkuje.. V Železnikih se je izkazalo po tistih poplavah, kaj je še potrebno rešiti, kaj še ljudem manjka. Par kar tako priti naokoli in se kaj pogovoriti. In tukaj se potem ugotovi kaj komu še manjka.

Eva: Potem, ko se je požar zaključil, se je zaključilo tudi vaše sodelovanje z njimi? Ali je potem zadeva še naprej tekla?

A: Sodelovanje s kom?

Eva: Z ljudmi… Vi ste bili samo v zbirnih centrih takrat, ko so bile evakuacije, ali ste šli tudi kaj na teren?

A: Ne. Je bilo zanimivo tudi to, da smo mi v sredo odprli še en telefon. Dali smo obvestilo tudi na splet. Mislim, da smo dali obvestilo tudi na radio. Telefon je bil tiho. Meni je bilo grozljivo. Jaz sem imela ta telefon doma, tudi dežurna sem bila, poveljnik je imel mojo službeno telefonsko… Tišina… Jaz sem potem zaključila s svojim dežurstvo. Ker mi imamo dežurstva od ponedeljka do ponedeljka. Potem smo gledali, koliko se bodo ljudje obračali na nas. In ni bilo nič. Da bi bil kdo v stiski… Ne… To me je zelo presenetilo.

Eva: Mogoče sploh niso vedeli… Mogoče so res najprej reševali osnovne življenjske potrebe, na primer hiše…

A: Ja. Tukaj smo bili res… Vsi smo v tem, ne moramo uiti… Reševalo se je premoženje… Potem je bilo že tako, da lahko samo molilo, da bodo ljudje, ki so tam, zmogli… Ker nas so že spodili. Sploh starejši. Meni je bilo zanimivo tudi to, da so me v soboto zjutraj zbudili avioni. Potem je bila prva novica… Začeli so ob pol sedmih zjutraj. Prva novica v medijih pa je bil šele okoli enajstih. Zbirni center v Šempetru so v soboto zjutraj že zaprli, ker so ljudje pobegnili. Ni bilo tako, da se odjavijo. Oni so samo šli. Če gledam po teh vprašanjih… Izredne razmere… Bi morala celotno literaturo obnoviti. Ali pa še karkoli zraven. Eno je, ko dobiš telefon, zgodilo se je to pa to. Drugo pa je, da ko smo spremljali, ko so leteli avioni, ko se je dogajalo, ko se še ni nič rešilo in ko se je še vedno dogajalo… Pa zbirni center… Pa v prvih dveh dnevih po dveh urah konec evakuacije… Meni ni v petek in soboto ni bilo jasno… Ja seveda, če ne bi takoj zagrabili, bi to šlo v ne vem kakšne razsežnosti… Tukaj, kjer sem jaz doma, so pa v nedeljo že prostovoljce zbirali. Sicer je gorelo za bregom, pri nas še ne…

Eva: Verjetno ste bili v strahu še za svojo hišo.

A: Ja. Se mi zdi, da je bila tukaj drugačna situacijo. Ravno zato, ker se je tako dolgo vleklo. Jaz nisem več znala oceniti koliko nas bodo potrebovali na terenu. Niti nisem dobila informacij – rabimo, ne rabimo. Vsi telefoni so bili tiho.

Eva: So se ljudje potem ljudje bolj obračali na denarno socialno pomoč in izredno denarno socialno pomoč?

A: Ne.

Eva: Tudi ne? Ker bi mislil, da če se je komu kaj zgodilo, da bi vsaj potrebovali finančno pomoč…

A: Ne. Tudi tisti odprti telefon smo si podaljšali za 14 dni. Pa ni nihče klical. Glede teh denarnih pomoči, je bilo pa premoženje obvarovano.

Eva: Sedaj nič ne veste kaj so ljudje doživljal? Razen tisti starejši, ki so bili z vami v zbirnih centrih…

A: Ja. Pa še s starejšimi smo se pogovarjali o drugih stvareh, da so se zamotili. Potem so bile še druge stvari. So bili gasilci lačni na terenu in jim niso dostavili hrane… Kaj bodo ti Ljubljančani govorili, če niso tu. Jaz imam na primer gorenjski naglas, ampak mi vsi rečejo, da sem iz Ljubljane. Zaradi tega mi je bilo včasih težko zraven priti. Cel kup detajlov, ki pa so pomembni. Se mi zdi, da so tukaj stvari na popolnoma drugačen način tekle in da so se ljudje tako organizirali, da so si sami med sabo pomagali.

Eva: Kaj bi pa vi kot udeleženka v tej situaciji predlagala kot izboljšavo za naslednjič, če bi do tega prišlo?

A: Definitivno, da imamo nekoga v Štabu…

Eva: Se strinjam. Da ima informacije iz prve roke in jih širi naprej, da bi vedeli kako in kaj.

A: Ja. Pride »rukar« na soboto dopoldan. Ljudje bodo gasili, ne hodite blizu… Počakajte kaj bo. V redu, čakam kaj bo… Potem pa ni bilo nič. Potem sem gledala v zrak, gledala sem televizijo in spremljala Facebook.

Eva: Želela ste pomagati in niste vedela kako bi se lahko bolje vključila…

A: Ja. Ali grem naokoli… Ne vem… Še danes nimam odgovora.

Eva: Zanimivo… Potem smo velikokrat mi socialni delavci predstavljeni kot slabi, kot da ne pomagamo. V resnici pa imamo željo, vendar smo spregledani v takih situacijah.

A: Ja. Če bi meni nekdo rekel, sedaj moraš pa iti tja in tja in preveri koliko kolegic rabiš… Jaz grem sem, ti greš tja… V redu… Ampak tišina… Nič… Nič! Prav nič!

Eva: Katere so pa metode dela, ki bi se dale uporabit v takih situacijah?

A: V glavnem razbremenilni pogovor. Kako se počutite? Kaj še potrebujete? Kako vam gre? Je potrebno kaj urediti doma? Praktične zadeve. Kaj potrebujejo, česa ne potrebujejo, kam morajo iti…

Eva: Mislim, da bi bilo že v redu, če bi se povezali s starimi družinami in jim pomagali se na noge postaviti. Mislim, da bi bilo že to veliko.

A: Ja. Meni je bilo neverjetno. Ne vem, če bom znala opisati… Kot da smo v nekem dogajanju, v nekem mehurčku, vsak se znajde po svoje… Ne vem…

Eva: Res je škoda. To bi se na ravni države res moralo urediti. Ker izredne situacije so vedno bile in vedno bodo.

A: Jaz ne vem kako to razdelati, ker sem mislila, da je to že razdelano in da so stvari jasne.

Eva: To je teorija. Ko pa to pretvorimo v prakso, je pa po mojem mnenju razpad sistema.

A: Pa še to je bilo… Ko se je to toliko dolgo vleklo in ko se je poveljstvo preselilo v Novo Gorico, smo rekle, da je najprej gašenje in reševanje, potem dolgo časa nič, potem bomo pa videli. Ne vem. Za X se je izkazalo, da sploh ne vedo, da CSD lahko sodeluje zraven.

Eva: A res?

A: Ja. In to je bil sestanek prejšnji teden…

Eva: Šele sedaj se je to pokazalo?

A: Pokazalo se je takoj. Da je bil izveden, je bil pa šele sedaj.

Eva: Če prav razumem, je odvisno od posameznega CSD-ja kako se angažira v takih situacijah?

A: Ko je ven prišlo, da mora vsak center imeti načrt zaščite in reševanja. Se pravi, jaz sem to pisala 2013, 2014. takrat je bila tedanja direktorica imenovana v vseh civilnih zaščitah, v celem štabu. Sedaj po reorganizaciji, se pa te stvari niso uredile, ni bila sedanja direktorica imenovana. Smo imeli prejšnjo direktorico, ki je pa bila takrat na dopustu in nedosegljiva. Tudi na občinah so se zamenjali. Sigurno dva mandata. Nova Gorica sigurno. Tudi okoliške občine. Jaz nimam pogleda v dokumente civilne zaščite. Sigurno se kakšen poveljnik zamenja.

Eva: Na štiri leta, ali na pet so mandati. Pri nas je, da je lahko samo dva mandata enak poveljnik. Se v nekem hitrem času zamenjajo ljudje.

A: Sedaj je praktično deset let od tega. Jaz sem mislila, da sistem praktično stoji. Evo, pri požaru sem bila bosa. Bomo videli sedaj za Novo Gorico. Vendar se bojim, da bodo izkušnje kar podobne. Tudi če so v Novi Gorici poklicni gasilci in tudi če smo imeli recimo…. Leta 2015, 2016 smo imeli posvet z naslovom Od klica do oblikovanja pomoči. Se pravi, ob samomoru… In prav s strani gasilca. So bili zanimivi odgovori, komentarji, da so mislili, da so na tem področju vse slišali. Kot gasilca smo imeli prvega, kot kontakt 112. Ob devetih dopoldan. Mi smo bili še vsi na kavi. Vsi smo bili v petnajstih minutah budni in gledali in čakali kaj bo povedal. Kasneje je bil pa še en. Ne vem. Tukaj meni zmanjka ali hierarhija, ali organizacija… Ali je to stvar civilne zaščite od občine, ali je to stvar poklicnih gasilcev. To me pa ne vprašat. Ne vem.

Eva: Razumem… Superca. Po eni strani ste odgovorila na vsa moja vprašanja. Vidim, da je sistem… Ste dala zelo zanimive odgovore, ki mi bodo zelo v pomoč.

A: Malo bo potrebno popravit moj slog, kakšno besedo.

Eva: Kot sem vas na koncu razumela, bi bilo dobro na določeno obdobje obnoviti načrt civilne zaščite. Se mi zdi, da je deset let kar dolga doba. Medtem pa ljudje že pozabijo na ta načrt. Mogoče bi morali načrt popravit z vsako menjavo mandata.

A: Verjetno. To bi bilo najbolj smiselno, ker če so se drugi zamenjali v teh načrtih, kako to, da če vidijo, da je direktorica CSD-ja v načrtih, nje pa nihče ni nič vprašal. Ali boste še z nami, ali ne boš, vas brišemo… Ne vem, tukaj me zmanjka. Pa kakšne definicije izrednih razmer, kaj je to. Ne vem.

Eva: Ste mi pa vseeno dali zelo dober vpogled kje socialno delo stoji v takih primerih.

A: Saj pravim, jaz sem bila tokrat zelo presenečena. Nad tišino. Če bi bilo karkoli drugega, bi mi bilo veliko lažje. Z vidika razmišljanja kaj je moja vloga, kdo mi lahko pomaga oziroma kako se lahko organiziramo, da speljemo, kdaj vstopit, kje vstopit. Ni bilo nič. Ni bilo ne z ravni sistema, ni bilo niti z ravni posameznikov. Da bi rekla ta pa ta je prišel in potrebuje to pa to.

Eva: ko pričakuješ, da bo v taki situaciji naval klicev, ampak… Mislim, da to veliko pove.

A: Ne znam vsega tega razložit.

Eva: Razumem…

A: Ko gledam za nazaj mi je jasno. Petek zvečer je bila kriza, katero sem začutila. Nisem pa znala povedati. Gledala sem poročila, vsi smo sedeli tam v zbirnem centru in gledali televizijo in poročila kaj bodo povedali. Konec evakuacije, gremo lahko domov ali ne? Mi je bilo pa zanimivo, ker se ljudje zavedajo, da je to območje, kjer lahko hitro pride do požara. En kliče drugega, drug kliče tretjega. Pet moških na telefonu. Midva greva najprej tja, potem tja, mi se bomo ustavili tam. Glej in se čudi.

Eva: Vsaj ta njihova vzajemna pomoč, da je. Da se je nekaj naredilo na tem področju.

A: Ja, to pa se je. O gasilstvu jaz nimam pojma, kako se potem to razporeja. Dežurstvo na dvanajst ur in menjave… Ko so začeli prihajati iz cele Slovenije, ni bilo nikjer nič objavljeno.

Eva: To so hodili naši, ja. Tudi naši gasilci so rekli, da je bil kar kaos. Recimo pri žlebu je bilo več štabov in je bilo manjše območje za pokriti. Tukaj je bil pa en štab, ki je pokrival en cel del. Tudi oni niso najbolje vedeli kako vse organizirati.

A: Na primer… Kako lahko tako čudno gori? Premik ognja ni bil samo za petnajst ali trideset metrov, ampak tudi več. Ali pa so že pogasili in je ponovno zagorelo.

Eva: Sedaj bo pa najina seja potekla. Če želite, lahko pošljem novo povezavo in se pogovarjava naprej. Drugače bi se pa poslovila, da naju ne bo samo prekinilo.

A: Mislim, da sem povedala vse kar vem.

Eva: Potem se pa lahko posloviva. Hvala vam za izčrpen pogovor.

INTERVJU B:

Eva: Še enkrat hvala, ker ste se odzvala. Sem imela kar težave pridobiti socialne delavke, ki bi bile pripravljene sodelovati v moji raziskavi. Mi je potem X malo pomagala.

B: To je res ena taka vsebina še nedorečena. V sociali se mi zdi, da smo tako radi popredalčkani. Ne gre pa vse po standardih. Ko pa pride do izredne situacije pa to ni tako. Je pa potrebno malo širše in malo drugače razmišljat. Potem je res malo težje dobiti sogovornika.

Eva: Res je. Se mi zdi, da se niti ni vsaka socialna delavka soočila s takimi specifičnimi situacijami. Zanima me, kako bi vi s svojimi besedami definirali izredne razmere?

B: Jaz bom govorila na podlagi svojih izkušenj. Zadnja izkušnja je bil tukaj požar v občini Miren-Kostanjevica. Pred tem sem bila jaz zaposlena kot direktorica na CSD X. Od leta 2010 dalje. Tam so se nam izredne razmere zgodile trikrat. Eno je bil žled v letu 2014. in pa dve množični nesreča na avtocesti. Se pravi, te izredne situacije so vsekakor situacije, ki veliko ljudi spravi v neko stisko… Kjer uporabniki potrebujejo našo psihosocialno pomoč zaradi nekega dogodka, ki se je zgodil.

Eva: In kakšna je po vašem mnenju trenutna ureditev centrov za socialno delo v primeru izrednih razmer:

B: Se mi zdi, da je precej odvisna kako se vsak center posebej angažira v tej smeri. V smeri lokalnega povezovanja, mreženja z institucijami, ki pomagajo in nudijo pomoč v izrednih situacijah. To je v prvi vrsti civilna zaščita, lokalne oblasti, zdravstveni dom, gasilci, policija

in tako naprej. Tukaj se mi zdi, da je malo odvisno od naše samoiniciative, kako smo uspeli tudi zaposlenim v teh institucijah predstaviti vlogo socialnega delavca v izrednih situacijah. Namreč v vsej teh dogodkih smo se velikokrat srečevali s tem kaj pa bi mi sploh počeli… Množična nesreča na avtocesti pa sploh ne pomislijo, da bi vključili socialne delavce. Se mi zdi, da smo bili in da smo mogoče še… Da moramo zelo še razlagat kako pomembna je naša vloga v takih situacijah.

Eva: To se šteje kot neka pomanjkljivost?

B: Ja. Vsekakor je prepoznavnost pomoči socialnih delavcev v izrednih situacijah še prenizka. Ker v vsaki taki situaciji, ko pa smo bili poleg in ko so začutili, da smo res potrebni tam zraven, se je izkazalo, da je bilo to zelo dobrodošlo. Če se spomnim množične nesreče v Postojni, ko so vse ljudi poškodovane odpeljali. Ostali, ki so zmogli pa so jih peš poslali na DARS-ovo postajo. Družine z majhnimi otroci, dekleta, ki so bila sama v avtu… Njihovi avti so bili poškodovani ali pa celo totalka. Bili so pod stresom od te nesreče. Mi smo takoj odšli na kraj, kjer so zbirali te ljudi. Socialni delavci nimamo vloge prvih hip, ko se rešuje situacija. Tam so gasilci, tam so reševalci, tam je policija. Ampak potem v drugi fazi, ko se ljudi nekje zbere, ko začnejo izražati stisko, takrat potrebujejo nekoga, ki je zraven, da se z njim pogovorijo in išče rešitve. Takrat smo imeli mlado mamico, ki je dojila in je morala priti na Gorenjsko k svojemu dojenčku. Smatrala je, da bo čez eno uro doma. Ona je bila polna mleka, dojenček je bil doma lačen. Potrebno je bilo organizirat prevoz domov čimprej. Bila je družina z majhnimi otroci, ki so šli na počitnice. Avto je bil totalka. Potrebno je bilo uredit nadomestni avto, da so se lahko vrnili domov. Otroci so bili majhni, da so se lahko odpočili in umirili. Z enim dekletom, ki je bila precej v šoku zaradi prometne nesreče in še mlada voznica, smo potem čakali fanta, da je čimprej prišel do nje in ji nudil tolažbo. Ko ljudem poveš, da so sedaj tukaj, da so na varnem, da bodo dobili čaj, da bodo dobili sendvič, da bo policija uredila vse kar se tiče škode na njihovem avtu… to je bilo potrebno stopiti na mizo sredi dvorane in vsem to povedati. To običajno ne pove noben drug. Tako močno ne čuti stiske, kot mi socialni delavci. Policija se ukvarja s svojimi postopki. Da ne omenim stisk tistih, ki so jim poškodovane bližnje odpeljali, in niso vedeli kam. Reševalna vozila so poškodovane vozila v Izolo, Šempeter in v Ljubljano. In oni niso vedeli kaj je z njihovimi svojci. Mi smo potem štab civilne zaščite sporočali, da so klicali v te bolnice in zbirali informacije. Potem smo jim sporočali, da v čim krajšem možnem času, ko bomo obili te informacije o njihovih svojcih, jim ji bomo dali. Tako da smo jim dali nek okvir varnosti, ki se mi zdi, da je bil takrat bistvenega pomena. Tako smo njih pomirili, da so lahko druge institucije lažje izpeljale druge postopke. Ne samo uporabniki, temveč tudi predstavniki drugih institucij so nam bili hvaležni , da smo to svojo vlogo tako oddelali.

Eva: Meni gre že na jok samo od tega, ko ste vi razlagali. Ljudje si po vsej verjetnosti sploh ne predstavljajo kaj je potrebno takrat vse narediti.

B: Drugače je, ko to doživiš. Žled je bil na primer druga situacija. Takrat smo bili na primer brez komunikacijskih sredstev. Tam se je bilo ponovno potrebno organizirati z vojsko, policijo, da smo na terenu lahko identificirali vse tiste osebe, ki so bili onemogli sami doma in so ostali brez elektrike v mrazu brez hrane. Da smo potem tem ljudem lahko pomagali. Ker sporočiti nam niso mogli. Mi smo morali iti na teren in iskati. To je bila spet druga situacija. Zato v vseh teh situacijah ni protokola, ki bi ga napisali tako natančno, da bi vedli kaj moramo mi sedaj delati. Lahko napišemo kaj psihosocialna pomoč nudi tam in tako naprej. Ampak vsaka taka izredna situacija terja, da na nek način tudi improviziramo, da sledimo svojemu socialnemu čutu in tem ljudem takrat ponudimo tisto pomoč, ki je v naši moči in ki jo oni potrebujejo.

Eva: Pa obstaja kakšni pravilniki, zakonodaja ali karkoli drugega? Omenili ste, da nekih protokolov ni, ampak ali je mogoče kaj bolj na široko napisano?

B: V bistvu so tudi protokoli. V Postojni mi je bila dobra praksa to, da je bil članstvo civilne zaščite… Štaba civilne zaščite… Je bilo sestavljeno, da smo bili jaz kot direktorica CSD X, direktorica ZD Postojna, sekretarka iz Rdečega Križa in tako naprej… Ko je bil štab sklican, ko se je nekaj zgodilo, smo bile me na štabu. In tam dajejo navodila. Žled je vsekakor bil taka situacija, ko je bilo potrebno, da smo ponovno razmislili o teh načrtih pomoči, ki jih sprejmejo občine. Se pravi, kjer se opredeli tveganje za posamezne nesreče – potres, železniška nesreča, prometna nesreča in tako naprej, in za vsako vrsto nesreče posebej se opredeli kakšna vloga posameznih institucij. V teh dokumentih to je opredeljeno. Tudi mi imamo nekaj protokolov, kjer je predvideno. To so dokumenti, kjer je bolj natančno zapisana naša naloga. Jaz sem jih dobila od pomočnice direktorice na CSD Gorenjska. Mislim, da je zaposlena na enoti Škofja Loka. Ona se je veliko ukvarjala s tem po tem, ko je bila… Oni so pa imeli na gorenjski avtocesti nesrečo avtobusa z otroci iz Nemčije. Ker so bili brez staršev, nekateri poškodovani in tako naprej… mislim, da je bila potrebna kar velika pomoč s strani socialnih delavcev. Ona se je potem s tem ukvarjala in smo od nje to dobivali.

Eva: Superca. Bom še njo poskusila kontaktirati, v upanju, da se bo odzvala. Katere metode pa ste na primer še uporabljali poleg psihosocialne pomoči?

B: Kar se tiče metod dela… Na nek način gre za neko obliko psihosocialnega svetovanja. To je odvisno od situacije – individualno, skupinsko. Da je neka podpora za ljudi, ki so v stistki zaradi izrednega dogodka. Potrebno je najprej preučit situacijo, videti kakšne potrebe ljudi so se pojavile zaradi izredne situacije. Potem pa opredeliti po kakšnih metodah bomo delali. V prvi vrsti je to psihosocialno svetovanje na kraju samem. V času žleda v Postojni je bilo to tudi terensko delo, ko so strokovne delavke odšle v spremstvu vojakov z vojaškimi vozili po terenu, po vaseh. Tukaj smo še ugotavljali… Policija, reševalci, vojska… Vsi so v uniformah, njihovi avtomobili so prepoznavni, da so to oni. Mi na CSD-jih pa se zaenkrat držimo še tega, da naši avtomobili niso polepljeni, da tudi ko gremo v intervencije v okviru naše interventne službe, smo čimbolj nevidni. Če se zgodi nasilje v družini sredi noči, ne vejo vsi sosedje, da smo mi prišli. Je pa to slaba stran, da ko smo šli takrat po vaseh, nismo prepoznavni. Ko pa so naše strokovne delavke odšle na teren z vojaškimi vozili v spremstvu vojske v vas, so se pa ljudje hitro nabrali, ker so vedeli, da gre za neko obliko pomoči. Potem so nas oni napotili, ker poznajo ljudi po vaseh, h komu je potrebno pristopit, da se preveri, če potrebuje pomoč. Potem smo šli do teh ljudi, za katere smo smatrali, da potrebujejo pomoč na domovih. Potem smo pa ugotavljali ali je potreba po hrani ali je človek zaradi težav v duševnem zdravju s stiski, ker so bili že četrti dan v temi brez elektrike. Za vse se je naredilo nek plan pomoči. Nismo jih morali prav zapisovati, smo jih imeli bolj v glavi, ker smo jih sproti reševali.

Eva: Glede na to, da imate že kar nekaj izkušenj, predlagate mogoče kakšne izboljšave?

B: Jaz sem že takrat za te izredne pomoči dala pobudo naprej, da bi imeli vsaj neke brezrokavnike z napisom socialna služba ali kaj podobnega. Opazila sem, ko smo prišli na DARS-ovo postajo med ljudi, da smo bili neprepoznavni. Se ni noben obračal na nas. Smo morali tam povedati tam na glas kdo smo in zakaj smo prišli. Potem smo te brezrokavnike dobili. Sicer samo dva ali tri na center. Kar je malo premalo. Smo bili nevidni. Ena stvar, ki se je tudi izkazala… Mi smo po vseh teh dogodkih z drugimi institucijami naredili tudi evalvacijo. Vem da smo pri množični nesreči na Razdrtem ugotavljali, da je bilo veliko tujcev med poškodovanimi oziroma med temi, ki so preživeli nesrečo. Mi ne znamo tujih jezikov. Takrat smo izvedeli, da policija ima pogodbene prevajalce. Vendar je žal ta prevajalec šel na kraj nesreče in ni prišel v prostor v gasilski dom, kjer so se ljudje zbirali. Da bi tam pomagal komunicirati s temi ljudmi, ki so bili v stiski. Poskušali smo z neko polomljeno angleščino, vendar vedno ne deluje. Ker lahko tudi tujci ne znajo angleškega jezika. Tukaj smo potem rekli, da bi morala biti boljša povezava s policijo, da se zagotovi prevajalce takrat, ko je to potrebno.

Eva: To potem predstavlja nek izziv.

B: Ja.

Eva: Kako pa je bilo na Krasu, ko ste sodelovali pri požaru? Kako je potekalo vaše sodelovanje?

B: Na začetku smo bili precej neprepoznavni. Se mi zdi, da so nas potem malo nevladne organizacije prehitele – Rdeči Križ, Karitas. Oni so uniformirani in opremljeni. Začeli so hitro pomagati. Tukaj imam malo dvoma, ker govorimo tudi o Rdečem Križu, ki naj bi tudi izvajal psihosocialno pomoč. Potem smo ugotavljali, da ljudje na terenu niso prav vedeli kaj psihosocialna pomoč pravzaprav pomeni. Tukaj smo mi reagirali tako, da smo se povezali s štabom civilne zaščite. Jaz sem bila na vezi z županom Miren-Kostanjevica in direktorico občinske uprave. Bili smo dogovorjeni, da vedno, ko se je zgodila evakuacija iz neke vasi, so nas obvestili o tem kje je zbirno mesto in kdaj bodo ljudje tja usmerjeni. Mi smo šli potem v ta zbirna mesta in tam ugotavljali stiske in potrebe teh ljudi. Te evakuacije so bile hvala bogu krajše in so se ljudje hitro vrnili v domove. Iz tega odhoda iz hiše, ko ljudje niso vedeli kaj se bo s hišo zgodilo, je bilo največ stisk in so največ potrebovali bolj pogovor, razbremenilni pogovor. V teh situacijah smo še ugotavljali, da smo pogrešali neko supervizijo, psihološko pomoč tudi za naše delavke. Socialni delavci imamo precej trdo kožo, vendar v situacijah, kjer je množična nesreča, kjer so mrtvi ljudje in moraš pomagat svojcem… Če se res zgodijo hude stvari, smo se pa tudi mi počutili nemočne. To pomeni stres tudi za nas. Jaz se spomnim situacije, ki sicer ni bil nek množični dogodek, ampak je bila izredna situacije utopitve dečka v Soči. Spomnim se, ko so se naše tri strokovne delavke vrnile iz intervencije, kako so bile prizadete. Takrat smo dali pobudo, da tako kot imajo gasilci svoje pogodbene psihologe, ki jih razbremenjujejo teh stisk v takih nesrečah in reševalnih akcijah, imamo tudi mi sedaj gospo iz Iga. To je sedaj od letošnjega leta in mislim da nam je ta storitev na razpolago en mesec. Da se tudi mi lahko nanjo obrnemo, ko smo v stiskah zaradi takih izrednih situacij.

Eva: Ali imajo to na razpolago vsi CSD-ji, ali specifično samo vaš?

B: Ne, vsi CSD-ji. Preko skupnosti centrov smo dali pobudo. Skupnost je potem uredila to gospo, ki nam je štiriindvajset ur na dan na voljo, da jo lahko pokličemo in da nas potem razbremenjuje.

Eva: Superca. To je z moje strani vse. Ste mi dali veliko informacij. Hvala lepa.

B: Prosim. Pomočnica direktorice, ki dela na enoti Škofja Loka, ima vse te protokole, ki sva jih prej omenjali. Ona nam je tudi predavala. Še boljše bo, če se nanjo obrnete za vso to dokumentacijo, ker ima zelo dobro pripravljeno.

Eva: Hvala, se bom nanjo obrnila še danes.

INTERVJU C:

C: Se vaša vprašanja nanašajo bolj na množične nesreče?

Eva: Nanašajo se na splošno na izredne razmere. Potem pa ali so to naravne, kot je na primer požar, poplava, potres in podobno, ali pa množične nesreče.

C: Mi dejansko nimamo veliko izkušenj z izrednimi razmerami. Ko ste napisala, da imamo veliko izkušenj. Ampak razen tega zadnjega požara ni toliko veliko.

Eva: Aha, nič hudega. Kako pa bi vseeno vi definirala izredne razmere?

C: Jaz bi čisto laično povedala, da so to neke razmere, ki zahtevajo hitro ukrepanje. Da so ogrožena življenja, premoženja, živali in vse ostalo. In zato je potrebno hitro reagiranje in usklajenost različnih služb.

Eva: Kakšna pa je po vašem mnenju trenutna ureditev centrov, če na primer do česa pride?

C: Ni najboljša, ker ni veliko primerov, da povabijo poleg center v primeru izrednih razmer. Bi bilo potrebno enkrat letno obnovit protokol nekega ravnanja ob nesrečah. Kot sem jaz govorila s civilno zaščito, imajo nekatere službe zelo dobro usklajeno to. Medtem ko centri ostajamo malček izven sistema.

Eva: Če vas prav razumem, bi vi priporočili, da bi se centre bolj vključevalo v sodelovanje?

C: Absolutno! Ravno po tem požaru, ki se je zgodil lani, je bilo evidenčno, da ni dobre komunikacije oziroma da v štabih ni prisotne osebe s strani centra. Mogoče je bilo to čisto slučajno, vendar ta slučaj nakazuje, da sistem v tem delu šepa. Vsaj na našem koncu. Pa tudi sedaj smo že začeli s sestanki s predstavniki civilne zaščite lokalno. Oni niso bili seznanjeni, da imamo mi interventno službo, da smo dejansko dosegljivi štiriindvajset ur na dan. To jim je bilo novo. Sedaj smo sami združili lokalne sestanke na območju Idrije, Tolmin, Gorice in Ajdovščine. Ker smo štirje centri. Tako da se bomo mi predstavili, malo povedali kaj mi lahko nudimo in kako smo organizirani.

Eva: Ima center kakšne pravilnike, zakonodaje ali pa protokole, če do česa pride? Ali tudi tega ni?

C: V bistvu protokolov ni. Nekaj se je izoblikovalo v tej množični nesreči, ki se je zgodila v Postojni, v smislu, da naj bi tudi regijski centri v civilnih zaščitah. To se je potem uredilo. Ker pa ni toliko množičnih nesreč, se je po mojem mnenju na to malo pozabilo. Da bi prav protokol ali pa pravilnik bil… Jaz ga še nisem srečala. Mogoče, da je kje bil sprejet, pa ga jaz ne poznam.

Eva: Po pogovoru s še drugimi socialnimi delavkami imam občutek, da imajo nekateri centri to, vendar zadržijo zase.

C: Mogoče. Da bi bil nek protokol sprejet na državni ravni… Jaz ga nisem zaznala.

Eva: Katere metode dela pa bi po vašem mnenju bile uporabne pri delu v izrednih razmerah?

C: Mi v prvem delu lahko nudimo psihosocialno podporo in pomoč, v drugem delu socialno pomoč v smislu materialne. Se mi zdi, da psihosocialno pomoč lahko nudimo z nekim pristopom do ljudi, ki potrebujejo oporo, pogovor ali pa neke informacije. To mi lahko najbolj nudimo v takih primerih. To se je tudi izkazalo pri požaru. To so bolj ranljivi ljudje, na primer starejši, otroci, invalidi, osamljeni ljudje… Da se pristopi do njih, da jih umiriš, da se jim bolj počasi razloži kaj se dogaja, da se jih še posebej obvešča, da so seznanjeni. To se mi zdi, da je predvsem naša naloga. Da pristopimo do ranljivih skupin in jim nudimo podporo, da jih pomirimo.

Eva: Superca! Se mi zdi, da ste mi povedala že vse kar potrebujem vedeti.

C: To je bilo pa res hitro.

Eva: Jaz imam ta vprašanja okvirno zapisana in potem ste že znotraj enega odgovora odgovorila še na drugo vprašanje. Ste mi dala zelo lepe iztočnice za naprej.

C: Zdi se mi zelo pomembno, da bi bile te stvari urejene. Gasilci, občine, zdravstveni domovi, Rdeči Križ se zelo hitro organizirajo. Imam pa občutek, da mi ostajamo neopazni, da nimamo točno jasne vloge. Mislim, da psihosocialno pomoč prevzame Rdeči Križ. Vsaj tako je bilo pri požaru. Se mi pa zdi škoda, ker imamo veliko ljudi, ki bi to lahko zelo kompetentno opravljali.

Eva: Se strinjam. Pri gasilcih imamo recimo dan odprtih vrat ali karkoli drugega, kar se dogaja v občini, in Rdeči Križ pripelje svoje psihologe. Vendar jih je malo.

C: Jih je malo, ja. Sicer ne vem s katere področja ste, vendar pri nas v Gorici nimajo psihologa. So bili samo prostovoljci kot sem opazila.